

**TILSTANDSRAPPORT FOR
DEN NORSKE KIRKE
2006**

Kirkerådet oktober 2007

Innholdsfortegnelse

Forord	s. 3
0. Sammendrag – noen fakta og utfordringer	s. 4
1. Innledning	s. 8
2. Hva preget kirken og samfunnet 2005-2006	s. 10
3. Noen grunnleggende trekk ved Den norske kirkes organisasjon	s. 11
4. Medlemmer i Den norske kirke – Inn- og utmeldinger	s. 12
5. Kirkelige handlinger	s. 15
5.1. Dåp s. 16	
5.2. Konfirmasjon s. 18	
5.3. Vielser s. 20	
5.4. Gravferd s. 20	
5.5. Oppsummering om kirkelige handlinger s. 21	
6. Gudstjenester – gudstjenestedeltakelse	s. 22
6.1. Gudstjenester med nattverd s. 26	
6.2. Ulike typer gudstjenester og gudstjenestesteder s. 27	
6.3. Summen av gudstjenester og kirkelige handlinger s. 33	
7. Barne- og ungdomsarbeid	s. 34
7.1. Tiltak for barn og unge s. 34	
7.2. Dåpsopplæring/trosopplæring s. 37	
7.3. Skole – kirke s. 42	
8. Diakoni	s. 43
9. Kirkemusikk, kor, konserter, kirken som kulturbærer	s. 45
10. Frivillig medarbeiderskap	s. 48
11. Voksenundervisning	s. 51
12. Misjon og internasjonale prosjekter	s. 53
13. Økumenikk og religionsdialog	s. 55
14. Kirke – samfunn	s. 57
14.1 Samisk kirkeliv s. 59	
15. Kommunikasjon og informasjon	s. 60
16. Kirkens organisasjon	s. 61
16.1. Forholdet menighetsråd – fellesråd, embete og råd, osv. s. 61	
16.2. Soknegrenser – soknestørrelser – menighetsdannelser s. 63	
16.3. Kirker – kirkegårder s. 64	
17. Menighetenes økonomi	s. 65
18. Bemanning – stillinger – rekruttering – ordinerte/vigslede	s. 70

Forord

Formålet med tilstandsrapporten er å gi Den norske kirkes organer, ledere og ansatte en samlet oversikt over den kirkelige situasjonen i lokalmenighetene ut fra den kirkelige statistikken, som grunnlag for refleksjon, planlegging og prioriteringer.

Tilstandsrapporten bygger på den kirkelige statistikken *Årsstatistikk for Den norske kirke* som menighetene hvert år sender inn til Statistisk sentralbyrå (SSB) og som legges inn i KOSTRA-kirkestatistikken og i Norsk samfunnsvitenskapelig datatjenestes (NSD) Kirke database.

På bakgrunn av den kirkelige statistikken og materiale fra bispedømmerådene årsrapporter presenteres kvantitative data og tidsserier for perioden 1998–2006 og dette suppleres med kvalitative analyser og vurderinger. Førrige Tilstandsrapport ble utarbeidet i 2004.

Det er lokalkirken som står i fokus. Den kirkelige statistikken er derfor konsentrert om oppslutningen om gudstjenester og kirkelige handlinger og sentrale oppgaver i menighetene innen barne- og ungdomsarbeid, opplæring, diakoni, kirkemusikk, frivillig medarbeiderskap, voksenundervisning, misjon, samt økonomi og bemanning og de områder det er mulig å samle inn statistikk om. Dessuten gis en status over lokalkirkens økonomi, bemanning og organisering. Det er begrenset hva som kan tas med i en kortfattet tilstandsrapport og det er umulig å dekke inn det mangfoldige arbeidet som skjer på et bredt spekter i kirken.

Gjennom lesning av rapportene tegner følgende bilde seg:

- a) det er mye å glede seg over
- b) det er enkelte ting som en er misfornøyd med
- c) det er store utfordringer.

Tilstandsrapporten er ment å skulle være et utgangspunkt for et selvkritisk blikk på den kirkelige virksomheten. Det er viktig å reflektere over det som går bra og samle erfaringer med dette, men også å se på uheldige utviklingstrekk og reflektere over og analysere hvorfor noe fungerer og noe annet ikke fungerer. Ikke minst er det viktig å sortere problemstillinger, analysere årsaksforhold, prioritere tiltak og finne ut hva som kan være tjenlige arbeidsmåter og arbeidsformer.

I sammendraget presenteres noen sentrale fakta og noen utfordringer med fokus på det lokale, men som også bør ha konsekvenser for de kirkelige refleksjoner og prioriteringer regionalt og sentralt.

Rapporten er skrevet av seniorrådgiver Per Tanggaard i samarbeid med Kirkerådets øvrige stab.

Kirkerådet
oktober 2007

0. Sammendrag

Noen fakta. Hva forteller statistikken om menighetene?

Medlemmer – inn- og utmeldinger og kirkelige handlinger

- Den norske kirke består av 1 281 sokn. 1/3 av soknene har under 1 000 medlemmer.
- Den norske kirke har pr 1. jan. 2007 3 871 006 medlemmer, som utgjør 82,7% av befolkningen.
- Utmeldingene av kirken viste en synkende tendens fra 1998 til 2003, men har steget med 125% til 2006, fra 3 600 til 8 134 i 2006.
- Innmeldingene holder seg stabilt på litt rundt 1 000 pr år. 1 132 meldte seg inn i Den norske kirke i 2006.
- Antall døpte av antall fødte har sunket fra 83,1% i 1998 til 73,9% i 2006. Et mer saksvarende bilde tegnes dersom en regner ut dåpsprosenten av antall fødte der minst en av foreldrene tilhørte Den norske kirke, da var dåpsprosenten ca 90%. 43 255 ble døpt i 2006
- Antall konfirmanter av antall 15-åringer lå på 66,7% i 2006 mot 73,3% i 1998, og i Oslo by ble kun 36,1% konfirmert i 2006. Men bilde blir her også et helt annet dersom en regner prosent ut fra antall 15-åringer som var medlem av Den norske kirke, da var konfirmasjonsprosenten vel 85%. 42 587 personer ble konfirmert i 2006.
- Den kirkelige vigselprosenten lå i 2006 på 44,2% mot 56,5 i 1998. Dessuten er det vel 200 par som hvert år ber om kirkelig velsignelse etter borgerlig inngått ekteskap.
- 91,9% av alle som døde fikk en kirkelig gravferd i 2006 mot 95,2% i 1998. Det ble foretatt 34 947 kirkelige gravferder i 2006.

Gudstjenester

- 70 070 gudstjenester ble avholdt i 2006 mot vel 72 000 i 1998. I gjennomsnitt deltok 102 personer på gudstjenestene søn- og helligdag. Gudstjenestedeltakelsen har gått ned med 7% de siste 8 årene fra 7,080 millioner til 6,583 mill. i 2006.
 - Nesten halvparten av alle hovedgudstjenestene søn- og helligdag ble avholdt som nattverdgudstjenester. Nattverddeltakelsen har ligget på vel 1,1 millioner de senere årene.
 - 1 000 av gudstjenestene ble avholdt som skriftemålsgudstjenester med 26 261 deltakere. Ca 1 000 av menighetene hadde ikke slik gudstjeneste i 2006.
 - 7 000 av gudstjenestene ble avholdt som barne- og familiegudstjenester med over 900 000 deltakere, med en gjennomsnittdeltakelse på 118 personer i 2006.
 - 2 200 av gudstjenestene ble avholdt som ungdomgudstjenester med vel 250 000 deltakere i 2006, et gjennomsnitt på 118 pr gudstjeneste.
 - Det ble avholdt ca 5 000 barnehage- og skolegudstjenester med over 810 000 barn i 2006, et gjennomsnitt på 164 deltakere pr gudstjeneste.
 - Det ble avholdt 2 221 juleaftensgudstjenester med ca 600 000 deltakere i 2006, som tilsvarer at 16,2% av medlemmene var til stede. Deltakelsen på juleaftensgudstjenestene utgjør nesten 10% av gudstjenestedeltakelsen totalt.
 - Det ble avholdt 400 økumeniske gudstjenester med 44 000 deltakere i 2006, som tilsvarer et gjennomsnitt på 107 deltakere pr gudstjeneste. Kun 20% av soknene avholdt en økumenisk gudstjeneste i 2006.
 - 86% av gudstjenestene foregikk i soknets kirke, 8% på en institusjon og 6% på et annet sted.

Barne- og ungdomsarbeid

- Nesten alle menigheter benytter ordningen med utdeling av 4-årsbok. Ca 60% (over 26 000) av alle døpte 4-åringene mottar boken.
- Ca 60% av menighetene har utdeling av bibel eller NT til barn og unge, og over 27 000 får bibel eller NT.
- 18% av menighetene har dåpsskole for 6-åringer og 13% har dåpsskole for andre aldersgrupper med til sammen ca 7 700 barn.
- Under halvparten av menighetene har søndagsskole eller en tilsvarende gruppe.
- 47% av menighetene har andre tilbud for barn under skolealder, 51% for barn i barneskolealder, 45% for barn i ungdomsskolealder, 34% for konfirmanter og 44% av menighetene har tilbud til unge etter konfirmasjonsalder.
- Ca halvparten av menighetene har en ordning med barnehagebesøk i kirken og 2/3 med skoleklassebesøk i kirken. Til sammen var det 7 900 slike besøk.
- Prest, kateket eller annen menighetsarbeider besøkte 3000 barnehager og 6 000 skoler. Halvparten av menighetene hadde en ordning med besøk i barnehager og 2/3 i skoler.
- 154 menigheter drev 179 menighetsbarnehager.

Diakoni

- 108 menigheter hadde tilbud om ekteskapsgrupper i 2006. I alt 125 grupper .
- 282 menigheter hadde tilbud om sorggrupper i 2006. I alt 256 grupper.
- 676 menigheter hadde tilbud om eldretreff i 2006.
- 700 menigheter har tilbud om andre diakonale tjenester/tiltak i 2006.

Kirkemusikk, kor, konserter

- Det var 1 300 barne- og ungdomskor med til sammen 30 000 medlemmer i 2006.
- Det var 800 voksenkor, inkl. familiekor med 18 000 medlemmer i 2006.
- Det ble arrangert 6 200 konserter i 2006 med nesten 800 000 deltakere.
- Det ble avholdt 1000 andre kulturarrangement i menighetene
- 460 menigheter har åpen kirke, 250 sommeråpen kirke og 50 veikirker.

Frivillig medarbeiderskap

- I menighetene var det i 2006 over 106 000 frivillige medarbeidere:
 - 25 000 innen gudstjenestearbeid
 - 19 000 innen barne- og ungdomsarbeid
 - 16 500 innen diakonalt arbeid
 - 17 500 innen komité- og utvalgsarbeid
 - 28 500 innen annet menighetsarbeid.
- Ca 40% av menighetene avholder opplærings- og motivasjonssamlinger for frivillige. Til sammen var det 1 600 slike samlinger i 2006.

Voksenundervisning

- Ca 350 menigheter har opplæringstilbud for voksne. Til sammen ble det avholdt 750 kurs med 25 000 deltakere i 2006.
- 600 – 700 menigheter har tilbud om bibelgrupper, bibelringer, husfelleskap. Totalt er det ca 3 000 slik grupper.

Misjon og internasjonale prosjekter

- 75% av menighetene (930) har misjons-, solidaritets- eller venns-kapsprosjekter i andre land. Totalt antall prosjekter var i 2006 1 414.

Økonomi – kirkeofringer

- Kirkens offentlige inntekter beløp seg i 2006 til 3,9 Mkr totalt, fordelt på 2,787 mill fra kommunen og 1,239 mill. fra staten, herav 745 mill. til presteskapet.
- Menighetene samlet inn 243 mill. kroner i kirkeofringer, andre innsamlinger/gaver og givertjeneste i 2006, fordelt på 128 mill i kirkeofringer, 80 mill i andre innsamlinger og 36 mill. i givertjeneste. De siste 8 årene har kirkeofringene økt med 2,5% hvert år, andre innsamlinger med 4,5% og givertjenesten med 16% hvert år.
 - Det er kun 1/3 av menighetene som hadde en givertjeneste i 2006. 4 menigheter har en givertjeneste på over ½ mill. kroner
 - Av kirkeofringene gikk 41,9% (39,5% i 1998) av ofringene til egen virksomhet
 - Av andre innsamlinger/gaver gikk 69% (67,7% i 1998) til egen virksomhet
 - Av givertjenesten gikk 95,3% (91,0% i 1998) til egen virksomhet
 - Av samtlige offer- og gaveinntekter gikk 58,6% til egen virksomhet.
 - I gjennomsnitt ga hvert medlem av kirken 63 kroner i ofring, gaver og givertjeneste i 2006 mot 56 kroner i 2002.
 - Hver gudstjenestedeltaker ga i kollekt i gjennomsnitt kroner 19,50 i 2006 mot kr. 17,30 i 2002.

Bemanning – stillinger

- Det var i alt 6 639 stillinger i 2006 mot 6 344 i 2002 lønnet av fellesrådet eller menighetene. Disse utgjorde 4 272 årsverk mot 4 076 i 2002. Det tilsier i gjennomsnitt en stillingsstørrelse på 63,4%.
- Det er 1 324 prestestillinger, dvs en prest pr 3 535 innbyggere eller pr 2 923 medlemmer.
- Til sammen er det ca 8 000 stillinger i menighetene, som utgjorde ca 5 400 årsverk.
- 56% av stillingene er besatt av kvinner. Dersom barnehagestillingene holdes utenfor (673 stillinger) var kvinneandelen 51,4%.
- 30% av kvinnene var heltidsansatt og 50% av mennene.
- Kvinneandelen av menighetspreststillingene lå på 19,3% i 2006 mot 12% i 1998.
- Den største gruppen fellesrådsansatte utgjorde ansatte innen
 - kirkebygg- og kirkegård med 2 143 ansatte, 1/3 av arbeidstakerne, herav 1 212 kirketjenere
 - kirkemusikere med 932 stillinger, herav 57% kantorer og 43% organister
 - Diakonene og diakoniarbeiderne utgjorde kun 3,8% av de ansatte
 - Kateketene utgjorde kun 3,1% av de ansatte.

Utfordringer

Utfordringene er mange for menighetene. Kirkemøtet og bispedømmerådenes særlige ansvar er å legge forholdene til rette for at menighetene kan rette mest mulig av oppmerksomheten mot å være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke. Noen aktuelle utfordringer synes å være:

- Oppslutningen om de kirkelige handlinger er meget høy, og gir grunn til glede og inspirasjon til fornyet innsats. Denne oppslutningen er selve basisen for folkekirkens fremtid. Her ligger store utfordringer til kirken om å være menneskene nær i disse fasene i livet ved å gi omsorg, livstolkning, mening og håp og et glimt av Gud og den oppstandne og nærværende Kristus. Møtet med kirken må bli slik at det skaper grobunn for tro, tilhørighet og medarbeiderskap.

- Dette er en omfattende oppgave. Hvordan bør kirken lokalt fremtre, slik at kirkens passive medlemmer beveger seg lenger inn i troens landskap. Hvordan kan menighetens medarbeidere oppleve omsorg og bli utrustet til tjeneste og fungere som et inspirerende og rekrutterende omsorgsfellesskap på et bredt spekter av oppgaver?
- Ikke alle menigheter har like stor oppslutning om gudstjenestene, de kirkelige handlingene eller menighetsaktivitetene ellers. Hvordan kan forholdene legges til rette, slik at menigheter som sliter får hjelp, støtte og veiledning?
- Hvorfor er oppslutningen om gudstjenestene i noen menigheter langt høyere enn i andre? Hvordan reaktivisere de som går sjelden til kirke og gi nye mennesker en gudstjenesteopplevelse som berører, utfordrer og utrufter?
- Hvordan tilrettelegge trosopplæringsreformen, slik at alle menighetene kan nå alle døpte mellom 0 og 18 år med et tilbud om dåpsopplæring innen 5 – 10 år.
- Konfirmasjonstiden har avgjørende betydning for de unges forhold til kirken for resten av livet. Hvilke konsekvenser bør det få for konfirmasjonsarbeidet?
- De diakonale utfordringene er store, men det er vanskelig å påpeke hvilke oppgaver og grupper som særlig bør gis oppmerksomhet.
- Hva kan kirken gjøre for at ungdom som lever i samboerskap velger å gifte seg? Hva kan kirken gjøre for skape gode ekteskap og redusere skilsmisseprosenten?
- Det er behov for å få en bedre kartlegging og oversikt over det frivillige engasjementet i menighetene, hvor mange som er engasjerte, på hvilke felter og hva dette utgjør i årsverk.
- Kirken som kulturformidler, kirke-/kulturfestivaler, kirken som sted for opplevelser, kirkekonsserter, kirkens kulturarv osv., representerer spennende utfordringer, og interessen for kirkens kulturverdier og kulturytringer synes å kunne fremstå som bli et viktig område som bør kreve mer oppmerksomhet i årene fremover både mht. å ivareta tradisjon og for å ta i bruk nye kulturuttrykk.
- Kirkens rolle og nærvær i lokalsamfunnet.
- Fornyelse og reformer av kirken representerer en konstant utfordring både når det gjelder gudstjenesteliv og kirkelige handlinger, men også når det gjelder organisering og ledelse, slik at forholdene best mulig kan legges til rette for at kirken, dens medlemmer, dens ansatte og frivillige kan stimulere og oppmuntre hverandre og legge til rette for en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke.
- Rekrutteringen og utdanningen til kirkelige stillinger representerer en utfordring. Hver menighet bør hvert år ha som mål å rekruttere en ungdom til å ta en utdanning med sikte på en stilling i kirken.

Otto Hauglin ble av Lys & Liv i 2007 stilt følgende spørsmål: Hvor går vi som kirke de neste tiårene? Hans svarte følgende:

Min grunnleggende ekklesiologi er at kirken bare eksisterer på to måter; som den universelle kirke og som ”forsamlingen av de troende på dette sted”. De nærmeste tiårene kommer vi til å være opptatt av alt det øvrige, det som vi i konsulentbransjen kaller for støttefunksjoner og ikke kjernevirksomhet; relasjon til staten, kirkeordning, antall nivåer i det kirkelige hierarki, finansiering osv. Vel og bra, og til dels svært nødvendige diskusjoner. Men det gror altså ikke bedre i hagen av å flytte på gjerdet og male det! Mitt håp er at vi midt oppe i de mange ordningsspørsmålene, som vil kreve vårt engasjement og bestemme vårt fokus de nærmeste tiårene, fortsetter å plante og vanne med full frimodighet. Så får vi skje hva som skjer.

1. Innledning

Tilstandsrapporten bygger på den kirkelige årsstatistikken og på materiale fra bispedømmerådene årsrapporter, og presenterer kvantitative data og tidsserier for perioden 1998 – 2006 og supplere dette med kvalitative analyser og vurderinger.

Rapporten gir en oversikt over utviklingen i Den norske kirke på noen sentrale områder i perioden 1990 – 2006. Tallene er hentet fra Statistisk sentralbyrå (SSB)¹ og fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) *Kirkedatabase*², *Den norske kirke i tall – Kirkelig monitor* og fra *Tallenes tale* som begge utgis av Stiftelsen Kirkeforskning - KIFO i samarbeid med NSD. Personellstatistikk er hentet fra KA –Kirkelig arbeidsgiver og interesseorganisasjon (KA) og fra Etatsstatistikken som hvert år utgis av kirkeavdelingen i Kultur- og kirkedepartementet.

Tallmaterialet presenteres for å vise tendenser på noen sentrale områder i Den norske kirke. Tallene kan ikke alene forklare årsakssammenhenger og hva som faktisk har medvirket til at utviklingen ble som den ble. For å utfylle tallmaterialet og gi et bredere bilde av situasjonen i Den norske kirke, trekkes mer kvalitative data inn, som delvis er hentet fra bispedømmerådene årsrapporter (sektorrapporteringen).

Det er begrenset hva som kan tas med i en kortfattet tilstandsrapport og det er umulig å dekke inn det mangfoldige arbeidet som skjer over et bredt spekter i kirken, hvilke utviklingstrekk som avtegner seg – både positive og negative - og hvilke utfordringer kirken står overfor. Det er i spenningsfeltet mellom det man lykkes med og det som skaper frustrasjon at grunnlaget kan legges for videreutvikling av visjoner, endringer av strategier, utvikling av nye planer og tiltak.

I denne Tilstandsrapporten er det tatt med en god del statistikk fra 2005 og 2006 som er tatt inn i det nye Årsstatistikk-skjemaet som ble tatt i bruk fra og med 2005. Her finns tall som presenteres for første gang på flere områder. Dette materialet har derfor fått en forholdsvis stor plass.

Kirkemøtet har vedtatt følgende hovedmål for perioden 2005–2008. Den norske kirke skal være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke.

- bekjennende, ved at vi stadig fornyes i troen på den treenige Gud
- misjonerende, ved at vi lokalt og globalt vitner om forsoningen i Jesus Kristus
- tjenende, ved at vi viser omsorg for medmennesker og arbeider for fred, rettferdighet og vern om skaperverket.
- åpen, ved at vi bygger fellesskap med respekt for ulikheter.

De satsingsområdene som Kirkemøtet har vedtatt er

- dåpsopplæring, diakoni, ung i kirken og medarbeiderskap, for perioden 2002–2005
- trosopplæring, gudstjenesteliv, diakoni og ung i kirken. for perioden 2005–2009.

¹ Statistisk sentralbyrå har siden 2005 hatt ansvaret for å samle inn *Årsstatistikk for Den norske kirke* på et eget skjema. Skjemaet er noe endret i forhold til tidligere, da NSD samlet inn statistikken. Statistikken finnes på www.ssb.no/kostra

² Kirkedatabasen finnes på NSDs nettside <http://www.nsd.uib.no/region/kirke>

Det er derfor ønskelig å dokumentere utviklingen innenfor disse områdene. Oppslutningen om folkekirken, slik den bl.a. viser seg i oppslutningen om gudstjenester og de kirkelige handlinger, vil si noe om dette.

Et annet felt som det er viktig å få synliggjort er kirkens kulturarbeid og ulike tiltak som bidrar til kommunikasjon, kontakt og dialog med kirkens medlemmer, bl.a. åpne kirker/veikirker, konserter, pilegrimsvandring og andre typer arrangement og gudstjenesteformer. På viktige samfunnsspørsmål innen miljøarbeid, klimaendringene, forbruk og rettferd, menneskerettighetsarbeid osv., foreligger det lite systematisk innsamlet tallmateriale som kan si noe om omfanget av menighetenes og kirkens engasjement.

På det økumeniske feltet foreligger det også lite tallmateriale som sier noe om det økumeniske klima, og om dialogen med andre tros- og livssynssamfunn på lokalplan i kirken.

Viktige områder ellers er forholdet mellom menighetsråd og kirkelig fellesråd, embete – råd, lokalkirken – sentralkirken osv. Slike strukturelle trekk ved kirken angår samarbeidsløsninger og arbeidet med en tjenlig og samordnet organisering, som kan bidra til å fremme virksomhetens mål og hindre at kreftene blir brukt til mer eller mindre unødvendige interne konflikter som ofte virker lammende på engasjementet.

Innenfor samisk kirkeliv er det lite statistikk, og spørsmål om dette finnes heller ikke i Årsstatistikk-skjemaet. Vi har ingen oversikt som viser hvor mange samiske gudstjenester som avholdes hvert år. En mer generell status om en del av arbeidet innenfor samisk kirkeliv er tatt med i rapporten under kap. 14.

På alle de ovennevnte områder er det ønskelig å finne frem til egnete resultat- og strukturindikatorer som kan si noe om måloppnåelse og som kan bidra til å forklare variasjoner over tid og mellom de enkelte bispedømmer.

Statistikk er viktig, men enda viktigere er analysen av dette materialet som kan bidra til en bedre forståelse og forklaring av tendensene. En tilstandsrapport skal gi en kritisk analyse av situasjonen. Hvor står Den norske kirke? Hva kan vi lære av historien? Hva er viktige utfordringer? Hvor går veien videre?

Et sentralt spørsmål vil være: Hva skal utviklingen måles i forhold til? Statistisk nedgang behøver ikke være et negativt trekk og sier ikke nødvendigvis noe om kvaliteten på arbeidet og hvordan menneskene opplever kirken. Det viktige for en kirke, er å være en kirke som lever, forkynner og handler slik at mennesker får se Jesus, det vil si en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke.

2. Hva preget kirken og samfunnet i 2005–2006?

Medlemmene møter Den norske kirke først og fremst som den lokale menighet, gjennom deltakelse i gudstjenester og kirkelige handlinger. Mange møter også lokalkirken gjennom menighetsbladet og lokalavisen. Men ofte er det noen aktuelle spørsmål og temaer som opptar media særlig nasjonalt, men også lokalt. Hva biskoper og kirkeledere er uenige om får ofte god dekning i media.

Temaer som gikk igjen i media og det offentlige rom i 2005–06 var særlig knyttet til viktige etiske spørsmål. Kirkens engasjement fikk på mange områder positiv omtale. Det gjaldt spørsmål knyttet til miljø, forbruk, klimaendringene, fredsengasjement og menneskerettighetsspørsmål. Ulike konflikter og ulykker medførte oppmerksomhet, for eksempel i forbindelse med tsunamiulykken i Sørøst-Asia, krigen i Irak, konflikten i Midtøsten, terrorhandlinger osv.

Andre temaer som har fått stor oppmerksomhet er den fremtidige relasjonen mellom stat og kirke etter Gjønnnes-utvalgets innstilling, NOU 2006:2 Staten og Den norske kirke. Debatten har hatt ulike vinkler, og gjennom høringsuttalelsene og debattsidene har ulike modeller, ønsker og skrekkbilder blitt tegnet, dersom staten ikke skal styre kirken eller dersom kirken blir fri fra staten. Det flerkulturelle og flerreligiøse samfunnet har medført nye utfordringer både for samfunnet og kirken. Det gjelder både statskirkens fremtid og samfunnets verdigrunnlag. Men også spørsmål om og kirkens finansiering, kirkelig organisering, valgordninger og arbeidsgiveransvaret har vært temaer som har fått mye oppmerksomhet, samt manglende vedlikehold av kirkebyggene og KRL-faget i skolen.

Medienes oppmerksomhet var ellers i stor grad opptatt av uenigheten i kirken på spørsmålet om homofile prester i partnerskap skal kunne tilsettes i kirkelige stillinger. Lærenemnda avga sin uttalelse våren 2005 om ”Skriftforståelse og skriftbruk med særlig henblikk på homofilisaken”. At biskopene og Kirkemøtet har ulike syn i dette spørsmålet og hvilke konsekvenser det vil få for kirken som fellesskap og som folkekirke har resultert i mange artikler, leserinnlegg og lederartikler. Ikke minst har det vært stor oppmerksomhet i forbindelse med utnevning av nye biskoper.

Trosopplæringsreformen – dåpsopplæring. Stortinget besluttet med stor politisk enighet våren 2003 en reform som kirkelige organer har kjempet for siden kristendomsundervisningen i skolen fra 1969 ikke lenger skulle ivareta kirkens dåpsopplæring. Dette var en historisk begivenhet. Reformen har som mål å gi alle dømte opp til 18-års alderen et minimum av trosopplæring. Det foreligger statusrapport om reformen. Lokalpressen har mange steder hatt gode reportasjer fra det allsidige arbeidet og de aktivitetene som foregår i tilknytning til trosopplæringsreformen.

Gudstjenestereformen. En omfattende reform av gudstjenestelivet ble vedtatt igangsatt av Kirkerådet i september 2003. Å utvikle gudstjenesteliturgier, prøve ut liturgier og evaluere disse er tidkrevende og omfattende prosesser. Samtidig skal det utarbeides nye teksttrekker, ny Salmebok osv. som skal tas i bruk 2010. Egen statusrapport foreligger.

Mange andre temaer kunne vært nevnt, men disse er tatt opp fordi de har fått en særlig oppmerksomhet i de siste årene. Noen av disse temaene vil også bli tatt opp i denne rapporten.

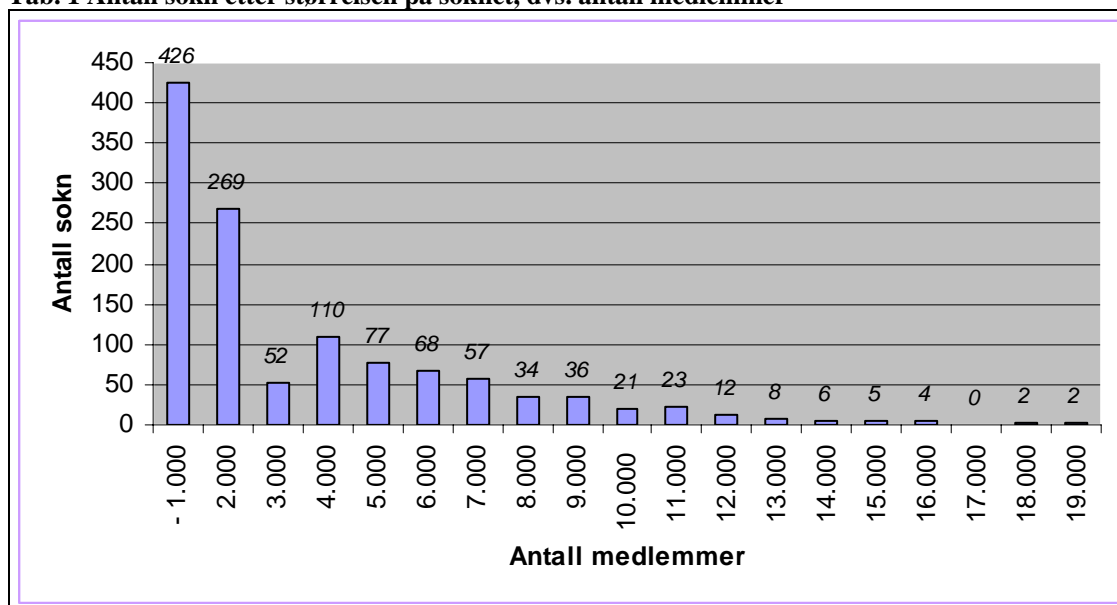
3. Noen grunnleggende trekk ved Den norske kirkes organisasjon

Den norske kirke har en sammensatt organisasjonsstruktur med sokn og menighetsråd, fellesråd, prostier, bispedømmer med bispedømmerråd og biskop og Kirkemøtet med Kirkerådet, Mellomkirkelig råd (MKR) og Samisk kirkeråd (SKR) og Bispemøtet (BM). Nedenfor i tabell 2 gis en oversikt over Den norske kirkes organisatoriske og administrative enheter og størrelsen på disse.

Oversikten er gjengitt for å vise noe av variasjonen i Den norske kirkes organisasjon. Går vi nærmere inn i materialet finner vi at per 1. januar 2006 var det:

- 143 ettsoknskommuner, det betyr at 1/3-del av kommunene består av kun ett sokn,
- 36 fellesråd (kommuner) med under 1000 medlemmer og 178 fellesråder med færre enn 3 000 kirkemedlemmer,
- 426 sokn (1/3 av alle sokn) med færre enn 1000 medlemmer. 17 sokn hadde færre enn 100 medlemmer og 205 sokn med færre enn 500 medlemmer. 62 sokn (5%) hadde flere enn 10 000 medlemmer og 19 sokn hadde over 13 000 medlemmer. Se tabell 1.

Tab. 1 Antall sokn etter størrelsen på soknet, dvs. antall medlemmer

Videre vil en nærmere analyse av medlemstall og gjeldende struktur vise at:

- I vel 50% av kommunene er over 90% av innbyggerne medlemmer av Den norske kirke, mens 21 kommuner, dvs ca 5% har en medlemsprosent under 80.
- Det største prostiet har nærmere 95 000 medlemmer, mens det minste har under 10 000 medlemmer,
- 3 prostier består av 4 sokn, mens 9 prostier har flere enn 20 sokn. I gjennomsnitt er det 12 sokn pr. prosti,
- I løpet av de siste 3 årene har det blitt nesten 20 færre sokn. Det er nå 1281 sokn mot 1297 i 2003.

Tab. 2: Antall kirkelige enheter på ulike nivå etter bispedømme pr. 1. januar 2006

Bispedømmer	Antall prosti	Antall fellesråd	Antall sokn	Antall fellesråd pr prosti	Antall sokn pr. prosti	Innbyggertall	Medlemmer pr 1.1.2007	Medlemsprosent 1.1.2007	Antall innbyggere pr. prosti	Antall innbyggere pr. fellesråd	Antall innbyggere pr. sokn	Ant. medl. pr. sokn pr. 1.1.2007
Oslo	7	3	72	0,4	10,3	707 759	478 852	67,7	101108	235920	9830	6651
Borg	8	38	118	4,8	14,8	612 558	498 891	81,4	76570	16120	5191	4228
Hamar	10	48	163	4,8	16,3	371 729	332 361	89,4	37173	7744	2281	2039
Tunsberg	10	35	114	3,5	11,4	471 459	387 255	82,1	47146	13470	4136	3397
Agder	11	48	142	4,4	12,9	434 631	347 291	79,4	39512	9055	3061	2446
Stavanger	10	26	90	2,6	9,0	404 566	338 513	83,7	40457	15560	4495	3761
Bjærgvin	13	59	189	4,5	14,5	562 905	490 818	87,2	43300	9541	2978	2597
Møre	7	37	101	5,3	14,4	245 385	221 878	90,4	35055	6632	2430	2197
Nidaros	12	49	135	4,1	11,3	407 905	361 458	88,6	33992	8325	3022	2677
Sør-Hålogal.	8	44	91	5,5	11,4	235 436	212 115	90,1	29430	5351	2587	2331
Nord-Hålogal.	9	44	66	4,9	7,3	226 801	201 574	88,9	25200	5155	3436	3054
SUM	105*	431	1281	4,1		4681 134	3871 006	82,7	44582	10861	3654	3022
	9,5	39,1	116,5	4,1	12,2							
Tall 1.1.2003	103	434	1297	4,2	12,5	4552252		85,7	43772	10489	3510	3024

* I tillegg kommer Døvekirken, som er et prosti under Oslo bispedømme med 6 menigheter

Denne variasjonsbredden i de kirkelige enhetene, må en ta hensyn til når en skal analysere utviklingen i kirken, men også geografiske, demografiske, historiske, kulturelle, økonomiske kjennetegn må tas med dersom en skal kunne gi et mer utfyllende bilde av Den norske kirke. Det er mange små sokn og mange små fellesråd i Norge. I løpet av de senere år har det flere steder vært igangsatt et arbeid for å se nærmere på soknestørrelser, mulighetene for sammenslåing av sokn og eventuelt også fellesråd og samarbeidsløsninger mellom sokn og mellom fellesråd. Se kap. 16.2.

4. Medlemmer i Den norske kirke – Inn- og utmeldinger

Medlemmer

Det var 3 871 006 medlemmer i Den norske kirke pr.1. januar 2007, bosatt i Norge. Antall personer som stod oppført i Den norske kirkes medlemsregister ble redusert med vel 67 000 fra 2006 til 2007. Dette skyldes i hovedsak at medlemsregistrene til tros- og livssynssamfunnene ble vasket mot hverandre, slik at personer som var dobbeltregistrerte i flere tros- eller livssynssamfunn måtte velge hvor de ønsket å stå som medlem. Denne prosessen har vært omfattende og har skapt mye irritasjon, særlig blant personer som aldri har vært medlem av Den norske kirke, men som likevel stod oppført i medlemsregisteret. Årsakene til disse dobbeltføringene er mange, men etter den store oppryddingen i 2006 er det grunn til å tro at hovedtyngden av dobbeltføringer er fjernet.

På grunn av de strenge kravene Datatilsynet har for slike personregistre, og fordi dagens registersystem bygger på teknologi fra midten av 1990-tallet er det et stort behov for et nytt medlemsregister for Den norske kirke. Erfaringene fra oppryddingen viser at dagens register, med manuell innsending av kvartalsrapporter med inn- og utmeldinger i seg selv skaper forsinkelser og feil. Det pågår et større arbeid med å anskaffe et nytt, digitalt registersystem, som skal være i stand til å eliminere alle kjente feilkilder ved dagens system, slik at registeret

i framtiden kontinuerlig holdes oppdatert. Selv om den største jobben er gjort med opprydding av dobbeltmedlemmer, vil vi fra Den norske kirkes side ikke være i stand til å holde tilfredsstillende orden i eget medlemsregister før nytt system er implementert. Til tross for slike usikkerhetsfaktorer, mener vi at de tallene som presenteres gir et forholdsvis godt bilde av hvor mange personer som er medlemmer av Den norske kirke.

Når det gjelder andelen av befolkningen som er medlem av Den norske kirke, har det vært en liten nedgang de senere årene, fra rundt 87- 88% for ti år siden til 84,9 pr 1. januar 2006 og den sank ytterligere til 82,7% pr 1. januar 2007, som i hovedsak skyldes vaskingen mellom medlemsregistrene til tros- og livssynssamfunnene. Om Oslo by holdes utenfor, som hadde en medlemsprosent på 64,7%, lå medlemsprosenten for landet som helhet på 85,1% i 2006.

Den norske kirke har ikke et medlemsregister som oppdateres ukentlig, men oppdateres på bakgrunn av kvartalsvise rapporter fra menighetene og vaskes mot folkeregisteret. Det er således de opplysninger som foreligger pr 1.1. hvert år, som danner bakgrunnen for utregningen av medlemsprosenten, men en god del kvartalsrapporter kommer først inn senere, slik at det med denne rapporteringsformen alltid vil være et etterslep med hensyn til oppdatering.

Antall medlemmer av Den norske kirke i løpet av de senere år går frem av tabell 3.

Tab. 3: Medlemsutviklingen i Den norske kirke 1999 - 2007

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	4445329	4478497	4503436	4524066	4552252	4577457	4606363	4640219	4681134
Medlemmer	3 896 285		3 901 566	3 901 551	3 900 062	3 922 265	3 930 946	3 939 044	3 871 006
Medlemsprosent	87,4	86,2	86,6	86,2	85,7	85,7	85,3	84,9	82,7

Den synkende medlemsprosenten skyldes i liten grad utmeldingene, men at Norge er blitt et mer pluralistisk og flerreligiøst samfunn. Ved inngangen til 2007 hadde Norge en innvandrerbefolkning på 8,9%.³ Størst er andelen i Oslo med 24%. Ca 390 000 personer, 8,3% av befolkningen, er medlemmer av tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke med rett til offentlig tilskudd.⁴ Nesten 6% av befolkningen er ikke medlem av noe trossamfunn som mottar statstilskudd.

Tabell 2 viser at er 2 bispedømmer har en medlemsprosent som lå over 90%, mens det i 2003 var 5 bispedømmer. I Oslo bispedømme lå prosenten i 2006 på 67,7% mot 72,7% i 2003. I 2003 hadde ca 2/3 av fellestrådene (kommunene) en medlemsprosent på over 90%.

Inn- og utmeldinger

I 2006 var det 8 134 utmeldinger. Antall utmeldinger har økt de siste årene og tendensen er tydelig. Fra 2003 til 2006 har det vært en økning på 125 %, mens det i perioden 1990 – 2003 var en nedgang på 25%, jf tabell 4. I 2003 var det 3 600 som meldte seg ut av Den norske kirke. Vi må helt tilbake til 1968 for å finne så få utmeldinger. Antall utmeldinger i 2006 representerer likevel ikke mer enn 0,2% av medlemsmassen. Siden 1950 har over 256 000 medlemmer meldt seg ut av Den norske kirke.

³ Statistisk Årbok 2007, tab. 87

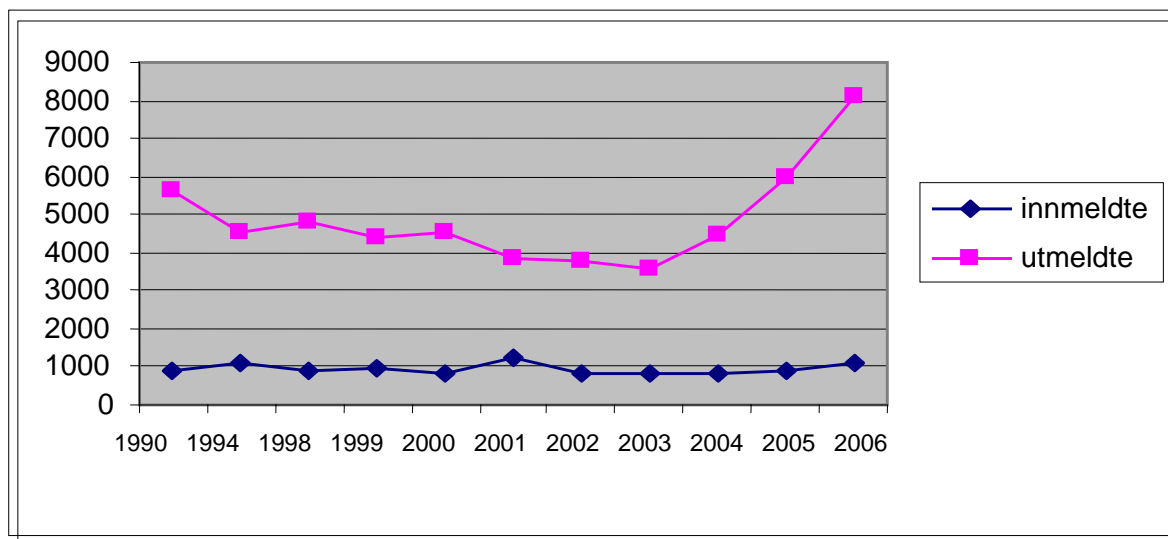
⁴ Ca 72 000 er medlemmer av islamske trossamfunn. 76% av disse er tilsluttet muslimske trossamfunn i Oslo eller Akershus. Human-Etisk Forbund har 77 200 medlemmer. 36% av disse er tilsluttet lokallag i Oslo og Akershus. Kilde: SSB, kulturstatistikk., Statistisk Årbok 2007, tab. 283.

Årsaken til at medlemmer melder seg ut av kirken kan skyldes mange ting, men ofte er det en kombinasjon av manglende kontakt med kirken over lengre tid og en konkret hendelse, som fører til at en melder seg ut.⁵

På den annen side er det svært mange som har et forholdsvis passivt forhold til kirken, og som sjeldent gjør seg bruk av den, men som likevel opprettholder sitt medlemskap. De kommer ved de store overgangsriter i livet og ved spesielle høytider, og oppslutningen om disse kirkelige handlingene er meget stor. Utviklingen tyder ikke på at disse er på vei ut av kirken, til tross for ulike kampanjer om å melde seg ut. Også andre undersøkelser synes å vise at medlemmene hegner om sin kirke og at det er svært få som vurderer å melde seg ut av kirken, og altså ennå færre som faktisk gjør det.

En annen tendens som har fått en viss oppmerksomhet de senere år, kan tyde på at en del medlemmer ikke formelt melder seg ut, men at en har sitt "åndelige hjem" i en annen menighet eller en organisasjon, jf. oppslutningen om forsamlingene knyttet til Normisjon (IMI-kirken, Staffeldtsgate m.fl.). Det er ikke noe nytt at medlemmer av Den norske kirke også er medlemmer av en kristelig organisasjon, men at slike foreninger etablerer seg som egne, selvstendige menigheter, er en ny tendens som synes å tilta i omfang. Medlemmene ønsker å ha tilhørighet i en menighet og bli betjent med alle de kirkelige tjenestene i sin foreningskirke, men skyldes også at en del medlemmer gir uttrykk for at de ikke føler seg hjemme i Den norske kirke pga kirkens standpunkt og holdning i ulike teologiske og læremessige spørsmål. Dette representerer en utfordring for kirken, se nærmere kap.16.2.

Tab 4: Inn- og utmeldte av Den norske kirke 1990 - 2006

Tilknytningen til kirken synes å gi en grunnleggende kollektiv tilhørighet, trygghet og identitet, selv om en kanskje ikke alltid kan gi sin tilslutning til alle kirkens læresetninger eller det man tror kirken lærer eller hva den står for i ulike aktuelle spørsmål. Effekten av at det i de siste 40 år ikke lenger foregår en dåpsopplæring i skolen synes å slå sterkere ut med hensyn til mer diffuse trosoppfatninger og ikke i at medlemmene forlater kirken. Utfordringen for kirken er derfor ikke å iverksette tiltak for å stanse utmeldingene, men å hjelpe

⁵ Se nærmere om grunner for kirkemedlemskap i H.Lande og O.G.Winsnes artikkel i Tallenes tale 2005 s. 25ff.

menneskene til å oppleve gleden ved å tilhøre denne kirken og ”til å bevege seg lenger inn i troens landskap.”⁶

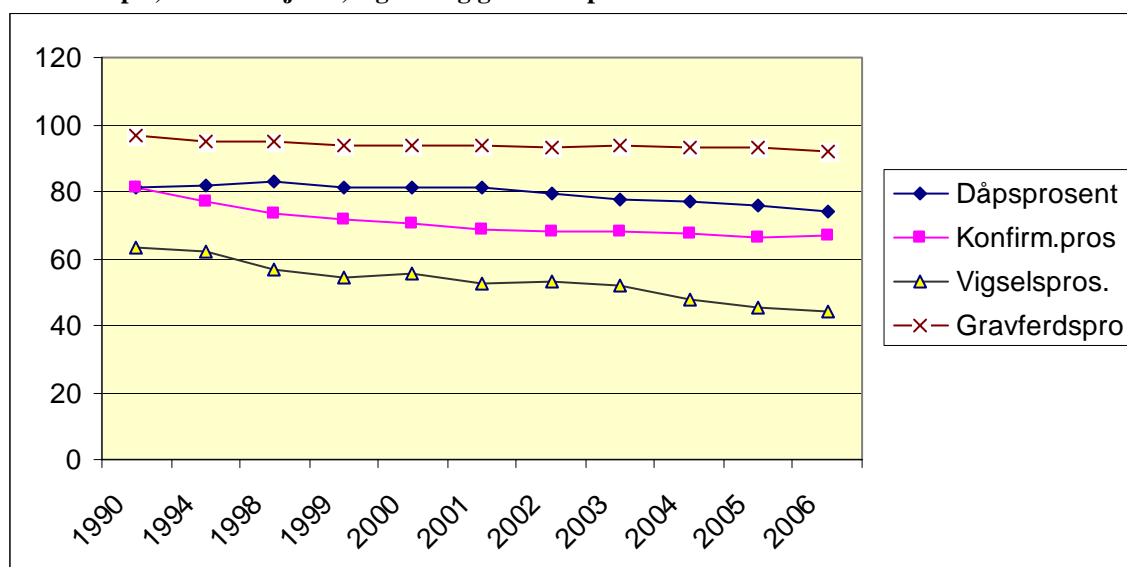
Innmeldinger

Når det gjelder innmeldinger viser tabell 4 at det har vært en langt mer stabil tendens. Rundt 1000 personer melder seg inn hvert år, for uten de vel 40 000 som blir medlemmer gjennom dåpen. I 2006 var det 1 132 personer som meldte seg inn. Siden 1950 har 38 923 personer meldt seg inn i kirken. I perioden 1998 til 2004 lå antall innmeldinger på 800–900 pr år. Hvorfor antall innmeldinger økte i 2001 til 1 220 er det vanskelig å gi en forklaring på. Samtlige bispedømmer hadde en markant økning i antall innmeldinger dette året. En mulig årsak kan være menighetsrådsvalget og de utsendte valgkort, som førte til at personer som trodde de var medlem av kirken, oppdaget at de faktisk ikke var det, og derfor meldte seg inn for å kunne stemme ved valget.

5. Kirkelige handlinger

Tabellene 5 og 6 viser utviklingen når det gjelder oppslutning om de kirkelige handlinger i perioden 1990 til 2003. Prosentene i tabell 6 viser oppslutningen og kurvene i tabell 3 gir et godt visuelt bilde av utviklingen i denne perioden. Det mest interessante er at konfirmasjonsprosenten som viste en nedgang på 5,8 prosentenheter fra 1998 til 2003, har ligget forholdsvis stabilt de senere årene og viste i 2006 en liten oppgang. Dåpsprosenten som på hele 90-tallet lå på vel 80% nå er nede i 73,9%, en nedgang på 3,8 prosentenheter fra 2003 til 2006. gravferdsprosenten som lenge har ligget på rundt 95% nå er nede i 91,9%, en nedgang på 1,8 prosentenheter de siste tre årene. Vi skal se nærmere på dette materialet i punktene nedenfor.

Tab. 5: Dåps-, konfirmasjons-, vigsels- og gravferdsprosenten 1990–2006

⁶ H.Hegstad i Tallenes tale 2002 s. 25

Tab. 6: Antall døpte i forhold til antall fødte, antall konfirmanter i forhold til antall 14 åringer pr. 1. januar i registreringsåret, antall kirkelige vigslar i forhold til antall vigslar totalt og antall kirkelige gravferder i forhold til antall dødsfall 1990–2003

Hele landet	1990	1994	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Endr. 98/06
Dåpsprosent	81,2	82	83,1	81	81,1	81,4	79,6	77,7	77,3	75,7	73,9	-9,2
Konfirm.prosent	81,4	76,8	73,3	71,7	70,2	68,5	68,2	67,8	67,6	66,1	66,7	-6,6
Vigselsprosent	63	62	56,5	54,3	55,3	52,6	53	51,8	47,9	45,5	44,2	-12,3
Gravferdsprosent	96,5	95	95,2	93,9	93,5	93,6	93,4	93,7	93,4	91,4	91,9	-3,3

5.1 Dåp

43 255 ble døpt i 2006, nesten 1 800 flere enn året før. Dette tilsvarer 73,9% av alle som ble født det året (58 545). Holder vi Oslo kommune utenfor lå dåpsprosenten på 81,2%. Holdes de som ble døpt i alderen 12 år eller eldre utenfor, anslagsvis 1 500, lå dåpsprosenten i 2006 på under 72%. Halvparten av alle barn fødes utenfor ekteskap, men det store flertallet av dem som fødes utenfor ekteskap har samboende foreldre, bare 10% fødes av enslige mødre.⁷

Tabell 4 viser en tydelig nedadgående tendens når det gjelder dåpsprosenten. I tabell 5 ser vi at endringene i perioden 1998 til 2006 utgjør en nedgang på 9,2 prosentenheter. Det er store variasjoner mellom bispedømmene. Størst var nedgangen i Borg med 12 prosentenheter, mens Nidaros, Møre, Bjørgvin og Sør-Hålogaland hadde en nedgang på vel 6 prosentenheter.

På den annen side kan en si at dåpsprosenten er svært høy, når en tar hensyn til andelen av foreldrene som er medlemmer av Den norske kirke. Det vil derfor være mer sakssvarende å regne dåpsprosenten av antall fødte der minst en av foreldrene er medlem av Den norske kirke. Om det gjøres ligger dåpsprosenten på mellom 85–90%. Det vil si at rundt 90% av alle foreldrene som er medlem av Den norske kirke døver sine barn. Det foreligger ikke tallmateriale om dette, men i aldersgruppen 20–39 år er litt i underkant av 80% medlemmer av Den norske kirke, hvilket skulle kunne tilsi at det ikke er usannsynlig at over 90% av foreldrene som er medlem av Den norske kirke døver sine barn.

Den lave dåpsprosenten mange steder kan forklares ved at foreldrene døver sine barn der en av foreldrene kommer fra og at dette særlig rammer Oslo. Dåpsprosenten lå høyest i Sogn og Fjordane fylke med 108,6% og i Nordland med 105,3%. Ca halvparten av alle fellestrådene (220) hadde en dåpsprosent som lå over 100%, mens 150 av fellestrådene hadde en dåpsprosent som lå under 90%. Det er under 10% av fellestrådene som hadde en dåpsprosent som lå under 70%. Det er Oslo by som representerer det store unntaket. I 2006 lå dåpsprosenten på 35,7%, men dette gjelder altså hvor mange som ble døpt i sitt bostedssokn i Oslo. Mange foreldre som bor i Oslo døver sine barn der en av foreldrene er oppvokst, enten i Oslo eller landet for øvrig. Om vi ser på dåpsprosenten blant fødte som er *bosatt* i Oslo by ligger den på rundt 50%. I de øvrige største byene ligger dåpsprosenten på vel 60%. Denne tendensen finner vi særlig i storbyene og i en del drabantbyer, der ofte tilhørigheten til kirken ikke er så sterk og hvor de religiøse tradisjoner er vanskeligere å opprettholde.

I det nye årsstatistikk-skjemaet er det en rubrikk for ”hvor mange av de døpte som hadde bostedsadresse i soknet”. Den viser at i 2006 hadde i gjennomsnitt 72% av alle døpte bostedsadresse i soknet der de ble døpt. Høyest var andelen i Stavanger med 77% og lavest i Møre

⁷ SSB, befolkningsstatistikk 2006

med 67%. Også i Oslo var andelen høy (72%) men den sier altså lite om hvor mange barn med bostedsadresse i Oslo som blir døpt enten i sitt bostedssokn eller et annet sted i landet.

I 2006 var det 7 menigheter som ikke hadde dåp, og 17 menigheter hadde kun én dåp, og det var 90 menigheter som hadde over 100 dåp. En menighet hadde 261 dåp. Variasjonene kan være svært stor mellom sokn og mellom kommunene/fellesrådene, både fra det ene året til det andre, men også over tid. Ca 10 fellesråd hadde en økning i dåpsprosenten på over 100 prosent og like mange hadde en tilsvarende reduksjon fra 2005 til 2006. Dette sier også noe om når barna blir døpt. Selv om de fleste blir døpt i løpet det første leveåret, vil det kunne gi seg utslag i dåpsprosenten som følger kalenderåret.

Ser vi på på dåpstallene og dåpsprosentene i soknene er det store variasjoner. Tidligere kom foreldrene med sine barn til kirken, men det er ikke selvsagt at det uten videre er slik i dag. Det er likevel vanskelig å si noe entydig om hvilken betydning kirkens kontakt og informasjon overfor foreldrene har. Trosopplæringsreformen, dåpssamtale med foreldrene osv. vil kunne bidra til at foreldrene i større grad vil bringe sine barn til dåpen i årene som kommer. Et omfattende kursopplegg om dåpssamtalen er blitt gjennomført i mange bispedømmer, der en har arbeidet med å kvalitetssikre det "første" møtet med kirken. Det er vanskelig å se betydningen av slike tiltak på landsplan, men i de enkelte sokn vil en kunne følge effekten av slike tiltak.

En nærmere gjennomgang av tallmaterialet viser at enkelte sokn har en svært lav dåpsprosent og at dette til en viss grad skyldes konflikter i menigheten, eller lokalsamfunnets forhold til presten eller andre i menigheten. At foreldrene ikke velger å døpe sine barn av slike grunner må tas alvorlig. På dette feltet vil det være viktig å få frem faktorer som har bidratt til at enkelte sokn som har hatt en nedgang, nå kan vise til en oppgang.

Dåp 12 år og eldre

Antall døde i alderen 12 år eller eldre, har i lengre tid ligget stabilt på rundt 1 100, men har økt de siste årene økt, fra 1 311 i 2001, til 1 336 i 2002 og til 1 405 i 2003. Dette utgjør 3,3% av alle døde. Flest var det i Oslo, der ca 8% av alle døde i 2003 var 12 år eller eldre, de aller fleste i tilknytning til konfirmasjonstiden. I det nye årsstatistikk-skjemaet er det ikke tatt med en rubrikk for dette, og vi har derfor ikke tall for hvor mange som ble døpt i forbindelse med konfirmasjon. Slike tall vil vi imidlertid kunne hente ut fra medlemsregisteret og dermed få frem tall som viser hvor stor andel av de døde som døpes i ulike årsgrupper.

Tab. 7: Dåpsprosenten i bispedømmene 1998 – 2006

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Endr. 98/03	Endring 03/06	Endr 1998/06
Oslo	49,7	48,5	46,0	47,4	44,6	43,2	42,9	41,8	42,1	-6,5	-1,1	-7,6
Borg	85,0	82,5	81,3	79,6	79,2	76,6	75,7	74,2	73,0	-8,4	-3,6	-12,0
Hamar	100,8	96,9	95,5	96,3	98,5	95,0	95,6	94,5	91,1	-5,4	-3,9	-9,3
Tunsberg	86,7	80,5	82,0	82,9	80,8	76,9	77,4	79,0	73,5	-7,1	-3,4	-10,5
Agder og T.	85,4	84,3	83,3	83,0	82,9	82,6	81,5	81,5	77,7	-2,8	-4,9	-7,7
Stavanger	83,7	82,2	83,2	85,0	83,8	81,0	83,1	77,9	76,7	-2,7	-4,3	-7,0
Bjergvin	90,1	88,2	89,1	91,2	86,3	87,3	86,9	84,1	83,8	-2,8	-3,5	-6,3
Møre	99,4	99,6	103,2	99,7	103,1	97,6	100,0	100,3	102,0	1,8	4,4	-6,2
Nidaros	91,3	88,9	91,5	91,2	88,8	86,5	88,2	85,8	85,3	-4,8	-1,2	-6,0
Sør-Hål.	97,6	97,9	100,8	96,8	97,5	93,7	95,0	95,4	91,3	-3,9	-2,4	-6,3
Nord-Hål.	88,5	88,5	86,7	92,5	88,1	89,9	85,4	86,3	82,8	1,4	-7,1	-8,5
Sum	83,0	81,0	81,1	81,4	79,6	77,7	77,3	75,9	73,9	-5,3	-3,8	-9,1
Oslo by		42,2	39,7	40,1	38,7	37,3		34,7	35,7		-1,6	

5.2 Konfirmasjon

Statistikken viser at den overgangsriten som har hatt størst nedgang, er oppslutningen om konfirmasjonen. Fra 1998 til 2003 sank tilslutningen med 5,8 prosentenheter, fra 73,3% til 67,5%, og tendensen har vært tydelig på hele 90-tallet, men har flatet noe mer ut de siste årene, kun 1,8 prosentenheter fra 2001 til 2006. Fra 2005 til 2006 er det som tabell 8 viser en økning på 0,4%.

Tab. 8: Konfirmasjonsprosenten i bispedømmene 1998 - 2006

Bispedømme	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Endring 98/02	Endring 03/06
Oslo	48,1	46,5	44,6	44,2	43,8	44,3	43,5	43,4	43,1	-3,8	-1,2
Borg	69,2	65,5	64,3	61,2	61,9	59,4	59,9	58,2	59,6	-9,8	-0,2
Hamar	79,6	75,3	74,5	73,4	73,1	70,9	71,7	70,1	69,5	-8,3	-1,4
Tunsberg	67,0	66,8	64,0	63,3	63,5	62,1	62,4	59,5	62,1	-4,9	0,0
Agder og Tel.	72,8	70,6	70,2	68,2	67,8	68,2	66,8	65,5	67,2	-4,6	-1,0
Stavanger	78,7	76,9	76,4	77,5	75,7	75,1	74,9	74,2	74,0	-3,6	-1,1
Bjergvin	82,3	82,3	80,3	78,6	78,0	77,9	79,6	76,4	76,3	-4,4	-1,6
Møre	87,7	89,3	84,8	82,6	84,7	84,4	84,5	81,2	83,7	-3,3	-0,7
Nidaros	79,0	76,5	75,8	73,4	72,5	71,4	72,1	73,2	72,6	-7,6	1,2
Sør-Hålog.	79,9	80,6	78,8	78,2	75,8	75,8	77,0	75,4	73,5	-4,1	-2,3
Nord.Hålog.	72,0	73,0	74,0	69,7	71,6	70,8	71,5	71,0	71,6	-1,2	0,8
Sum	73,3	71,7	70,2	68,5	68,2	67,5	67,7	66,3	66,7	-5,8	-0,8
Oslo by		39,7	39,4	38,7	37,7	37,1		37,8	36,1		

Selv om tallet på konfirmerte har økt med vel 4 700 fra 1998 til 2006, fra 37 870 til 42 587, en økning på 12,5%, er det bare 2/3 av 14-åringene som konfirmeres. At konfirmasjonstallet øker, skyldes at dåpstallene fra 1984 til 1990 økte med nesten 8 000. Selv om konfirmasjonsprosenten i mange bispedømmer og i mange sokn fortsatt ligger svært høyt, så er den meget lav i enkelte bispedømmer og i enkelte sokn, særlig i mange av storbyene. I 2005 var det 15 kommuner og i 2006 8 kommuner som hadde en konfirmasjonsprosent som lå under 50%. 10 301 valgte humanistisk konfirmasjon i regi av Human-Etisk Forbund i 2005, som utgjorde 16,4% av årskullet. Prosenten i 2006 lå på 16,7%.

Sammenligner vi imidlertid med dåpstallene 15 år tidligere (konfirmantene i 2006 ble døpt i 1991), får vi et mer riktig bilde av hvor mange av kirkens *døpte* medlemmer som står til konfirmasjon. Andelen i 2006 lå da på 85,2% og har ligget mellom 85–90% på 2000-tallet.

Sammenholder vi antall konfirmanter med antall 15-åringer som var *medlemmer* av Den norske kirke samme år, har også konfirmasjonsprosenten ligget mellom 85–90%. Det vil si at det kun er vel 10% av dem som er medlemmer, som ikke velger å stå til konfirmasjon.

Tabell 8 viser at kun 36,1% ble konfirmert kirkelig i Oslo by i 2006, og om en legger antall 15-åringer som er medlem av Den norske kirke til grunn, var det kun 59% av disse (1 913 av 3 236 15 åringer) som valgte kirkelig konfirmasjon.⁸ Dvs. at det ikke alene er den flerkulturelle og flerreligiøse situasjonen som kan brukes som forklaring på at konfirmasjonsprosenten er så lav, selv om det er en viktig faktor som må tas med for å få et realistisk bilde av utviklingen når det gjelder oppslutningen om den kirkelige konfirmasjonen.

⁸ Kilde: Den norske kirkes medlemsregister. Ca 68% av alle 15-åringer i Oslo by (5 201) var i 2006 medlemmer av Den norske kirke (3 561).

En nærmere analyse av tallmaterialet viser at enkelte sokn – også i Oslo – har en svært høy konfirmasjonsprosent. Årsakene til dette synes å bero på at menigheten har prioritert dette arbeidet både mht. informasjon og når det gjelder konfirmasjonsopplegget. Videre synes det som at de menigheter som har satsset på konfirmantarbeidet og som har en kateket eller en prest som har prioritert dette arbeidet og har god kontakt med ungdomsmiljøet, har hatt en økt oppslutning. Et godt og variert opplegg og et godt miljø skaper positiv grobunn også for neste års konfirmasjonsoppslutning. Oppslutningen om konfirmasjon synes altså ikke først og fremst å bero på 14-15 åringene, men på om menigheten makter å prioritere dette arbeidet både mht. opplegg og egnede personellressurser og å gi unge mennesker et levende møte med kirken i en viktig fase i livet.

Ser vi på konfirmasjonsprosenten i de ulike sokn og fellesråd, er det både store variasjoner fra år til år, men vi ser også tydelig at enkelte sokn og fellesråd over tid enten har svært lave tall mens andre har svært høye tall. Selv om Oslo by ligger lavest av byene, ligger også mange av byene og tettstedene rundt Oslofjorden godt under 60% og har gjort det i flere år. Det er Moss (44%), Askim (50%), Drammen (54%), Horten (56%), Sandefjord (56%), Tønsberg (56%), Skien (56%), Holmestrand (56%), Halden (58%), Fredrikstad (59%), Asker (59%) og Bærum (59%), men også Lillehammer (52%), Hamar (52%) og Trondheim (58%) ligger under 60 prosent. Det er få større byer som har en høy konfirmasjonsprosent. Steinkjer ligger på 81% og Farsund på 84%, mens Ørsta ligger på 87% og Volda på 97% i 2006.

Her ligger en viktig undersøkelse og venter: Hva er årsakene til at enkelte sokn har svært høy eller svært lav konfirmasjonsprosent? Enkle årsaksforklaringer finnes neppe, men et nærmere studium av slike menigheter ville kunne peke på viktige faktorer.

I 33 menigheter var det ingen som ble konfirmert i 2006. over 100 menigheter hadde kun 1-4 konfirmanter, mens 78 menigheter hadde over 100 konfirmanter. En menighet hadde 238 konfirmanter.

I løpet av de senere år har Kirkerådet i samarbeid med bispedømmene og Kirkens Nødhjelp (KN) hvert år utarbeidet et informasjonshefte som sendes alle 14-åringene i posten til deres hjemmeadresse. Heftet har noe fellesinformasjon, men også informasjon som er relatert til de enkelte bispedømmene. Økt oppmerksomhet om konfirmasjonstiden i samtlige bispedømmer og i mange menigheter for å finne frem til egnede opplegg, synes å ha bidratt til at konfirmasjonsdeltakelsen mange steder har økt, men det er mange sokn som ligger svært lavt.

Konfirmasjonstiden er viktig for unges forhold til kirken ikke bare i ungdomstiden, men for hele livet. De alvorlige konsekvensene av at unge ikke velger å konfirmeres i kirken, vil først bli tydelig senere i livet. Når relasjonen til kirken svekkes i denne perioden, er mulighetene for at de i neste omgang heller ikke velger kirkelig vigsel eller døver sine barn. Erfaringer fra Sverige, som i lengre tid har hatt en lav konfirmasjonsprosent, synes å vise at de som konfirmeres, i langt større grad enn de som ikke konfirmeres i kirken, senere i livet kommer til å gifte seg i kirken, døpe sine barn i kirken og opprettholde kontakten med kirken på andre måter. Dessuten fører ofte konfirmasjonstiden til en fornyet kontakt med kirken blant konfirmantforeldrene. Konfirmasjonstiden synes derfor å være viktigere og alvorligere for folks forhold til kirken enn kirken kanskje har vært klar over. Trosopplæringsreformens oppmerksomhet om hele barne- og ungdomstiden, fra 0 – 18 år, vil kunne være en vesentlig faktor og inspirasjonskilde, som vil kunne resultere i at konfirmasjonsprosenten opprettholdes.

5.3 Vielser

Antall kirkelige vigslar viser en nedadgående kurve. I 1998 var det vel 13 000 ekteskap som ble inngått i Den norske kirke, mens det i 2006 var ca 9 600 av i alt 21 721 mot 22 392 i 2005⁹. Tabell 6 viser utviklingen når det gjelder kirkelige vigslar.¹⁰ Den kirkelige vigslarsprosenten har vist en nedgang på over ett prosentpoeng hvert år. Ca 1/3 av ekteskapene blir inngått borgerlig. Siden 1990 har det nesten vært en tredobling av ekteskap som er inngått i utlandet. I 2005 var det 3 850 slike vigslar, dvs. 17% av alle vigslar. Tall fra Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet viser at ca 25% av disse er kirkelige vigslar. I 2006 var det 987 vigslar ved sjømannskirkene.

130 menigheter hadde ikke vigslar i 2006 og 170 hadde kun en vigsel. 140 menigheter hadde over 50 vigslar og en hadde over 80 vigslar. Til gjengjeld hadde en menighet 138 vigslar.

Ved siden av de kirkelige vigslene er det også ca 200 hvert år som kommer til kirken og ber om forbønn for borgerlig inngått ekteskap. I 2006 var det 196 mot 271 i 2005, 189 i 2004, 221 i 2003, 205 i 2002, 238 i 2001 og 221 i 2000. I tillegg var det ved Sjømannskirken 133 par som fikk kirkelig velsignelse etter en borgerlig vielse i 2005.

Over 10 600 ekteskap ble oppløst ved skilsmisse og det var over 12 100 separasjoner i 2006.

Kirkemøtet vedtok ny liturgi for vigsel som ble tatt i bruk mai 2004. Selv om svært mange av de som gifter seg opplever vigslarritualet som fint, bl.a. fordi brudefølget i større grad kan delta aktivt i seremonien, så er nok vigslarritualet i seg selv ikke det som alene vil medføre at flere vil velge kirkelig vigsel, i hvert fall ikke på kort sikt. For å opprettholde kirken som vigslarsted er det imidlertid viktig at seremonien blir opplevd som et godt minne for livet. Utfordringen sett fra kirkens side er kanskje ikke først og fremst å opprettholde en høy kirkelig vigslarsprosent, men på ulike måter å legge forholdene til rette for at unge mennesker som lever i samboerskap gifter seg.

5.4 Gravferd

Det ble i 2006 forrettet 34 947 kirkelige gravferder mot 37 683 i 2005 og 40 108 i 2003. Dette tilsier at 91,9% av alle døde fikk en kirkelig gravferd i 2006. Gravferdsprosentene har holdt seg stabil siden 1999 på vel 93%. Se tabell 6. Dette er et meget høyt tall sett i forhold til antall medlemmer som tilhører andre tros- og livssynssamfunn. Mange bispedømmer har en gravferdsprosent som ligger høyt oppe på 90-tallet, slik tabell 9 viser. Det er Oslo som skiller seg tydelig ut med en gravferdsprosent som ligger under 80. Holdes Oslo utenfor ligger gravferdsprosenten for resten av landet i 2006 på 93,8%. Kremasjonsprosenten lå i 2006 på 34%, mot 34% i 2003 og 31% i 1998.

Over 35 000 kirkelige gravferder representerer en enorm utfordring for kirken. Mange går sjeldent til kirke og møtet med kirken i forbindelse med en gravferd vil ofte ha stor betydning for deres oppfatning av kirken og dermed deres fremtidige relasjon til kirken. Om vi regner

⁹ SSB har 9 564, mens den Kirkelig årsstatistikk har innrapportert 8 969.

¹⁰ Tallene baserer seg på SSBs tall for inngåtte ekteskap, som også inkluderer ca 200 inngåtte partnerskap. Kirkelige vigslar i utlandet er ikke medregnet. Tallene avviker noe fra tilsvarende tall fra *Kirkelig årsstatistikk*, som stort sett rapporterer om fra 50 til 150 færre kirkelige vigslar i de aktuelle årene med unntak av 1998 der Kirke databasen har 180 flere kirkelige vigslar enn SSB.

med at 70 personer i gjennomsnitt deltar ved en gravferd, utgjør dette ca 3 millioner deltakere, hvilket tilsvarer at ca 2/3 av befolkningen hvert år er til stede ved en gravferd.¹¹ Mange steder følger hele bygda en av sine til det siste hvilested.

Tab. 9: Kirkelig gravferdsprosent 2003–2006

	2003	2004	2005	2006
Oslo	81,3	75,8	78,4	78,8
Borg	92,4	92,6	91,6	92,2
Hamar	98,1	98,5	98,3	97,5
Tunsberg	94,3	94,2	87,9	92,2
Agder og Telem	93,0	92,2	88,4	91,7
Stavanger	95,2	95,9	95,0	92,6
Bjergvin	93,2	94,6	91,6	94,6
Møre	101,2	97,5	95,4	97,7
Nidaros	98,8	96,4	98,2	93,2
Sør-Hålog	99,9	97,1	98,4	94,3
Nord-Hålog.	99,6	100,3	98,2	96,9
Sum	93,7	92,5	91,4	91,9
Oslo by			77,2	77,5

17 menigheter hadde ingen gravferder i 2006, 17 menigheter hadde 1 gravferd og 112 menigheter fra 2 til og med 4 gravferder, mens det var 56 som hadde over 100 gravferder. En menighet hadde 196 gravferder i 2006.

Hvorvidt den nye gravferdsliturgien som ble innført i mange menigheter i løpet av 2003, vil gi seg utslag i gravferdsprosenten er heller tvilsomt, i hvert fall på kort sikt. Den vil nok ha mindre betydning for hvor mange som velger kirkelig gravferd, men møtet med presten og opplevelsen av en gravferd, hvor det er åpnet for større grad av variasjon og medvirkning, vil kunne gi mennesker et positivt møte med kirken, som kan gi seg utslag i fornyet kontakt med kirken på andre områder. Møtet med kirken i en sorgsituasjon er meget sårbart. Det kan resultere i en fornyet kontakt med kirken, men om det mislykkes kan det også være et møte som vaksinerer mot nærkontakt med kirken i lang tid.

5.5 Oppsummering om kirkelige handlinger

Selv om kurvene viser en nedadgående tendens, er det oppsiktsvekkende at de kirkelige handlingene i et flerreligiøst Norge anno 2006 har en slik høy oppslutning som tallene vitner om. Til tross for endringer i samfunnet og et mer pluralistisk samfunn med økt innvandring, og til tross for utmeldingskampanjer, viser kurvene en sterkere grad av utflating enn det man skulle anta ville være en sannsynlig utvikling. Ikke minst gjelder dette for oppslutningen om de sentrale kirkelige handlingene som konfirmasjon og dåp. At gravferdsprosenten er svært høy og ligger over det en skulle forvente ut fra antall medlemmer, skyldes nok i stor grad at dette for svært mange oppleves som det eneste aktuelle alternativet.

Dette viser medlemmenes massive oppslutning om de kirkelige handlinger. Det kan være mange grunner til at de kommer, men statistikken viser at de kommer til kirken ved de store overgangsritualene i livet, i gledens og sorgens stund.

¹¹ P.Tanggaard i Tallenes tale 1998 s. 19ff og O.G.Winsnes i Tallenes tale 2000 s. 140 og 148.

Dette er likevel ingen selvfølge og representerer en konstant utfordring til kirken om å være menneskene nær i disse fasene i livet, for å gi omsorg, nærhet og mening, og å gi mennesker et glimt av Gud og et møte med den oppstandne og nærværende Kristus. Han som sier ”jeg er veien, sannheten og livet...”. Kirken skal også utfordre til medarbeiderskap og utfordre kirkens ”passive” medlemmer til å bevege seg lenger inn i troens landskap.

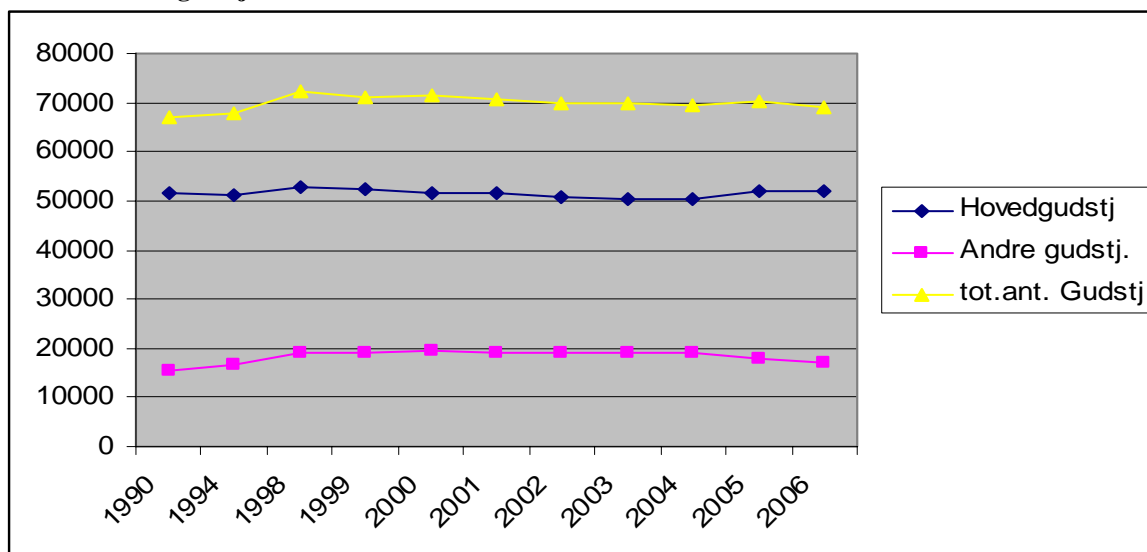
Konfirmasjonstiden synes å være en svært viktig fase når det gjelder ungdommenes relasjon til kirken senere i livet. En god konfirmasjonstid som gir hjelp til livstolkning og livsmestring, vil kunne ha avgjørende betydning og bidra til å forsterke relasjonen til kirken. Kirkelig investering i konfirmasjonsarbeidet, der den enkelte confirmant blir sett, møtt og utrustet, er god investering. Informasjon om konfirmasjonsopplegg, bruk av ulike arbeidsformer, samarbeid mellom menigheter bør videreutvikles.

6. Gudstjenester - gudstjenestedeltakelse

Tabell 10 viser at antall gudstjenester har holdt seg forholdsvis stabil i perioden. I 1998 ble det avholdt totalt 72 094 gudstjenester mot 70 070 i 2006. En nedgang på 2,8%. Tallene er imidlertid ikke helt sammenlignbare, da en frem til 2005 benyttet betegnelsen *hovedgudstjenester søn- og helligdag*, mens fra 2005 benytter betegnelsen *gudstjenester søn- og helligdag*, der alle gudstjenestene som ble holdt på søn- og helligdag ble inkludert. Dette innebærer at det tidligere kun var hovedgudstjenesten på søn- og helligdag som ble talt med, mens øvrige gudstjenester på søn- og helligdag ble talt med under *andre gudstjenester*. Som tabell 10 viser har dette medført at en fra og med 2005 har fått noen flere gudstjenester på søn- og helligdag og tilsvarende færre andre gudstjenester.

Nesten samtlige bispedømmer har hatt en reduksjon av antall hovedgudstjenester/ gudstjenester søn- og helligdag fra ca 53 000 til vel 50 000 i 2004, men har så økt til vel 52 000 i 2006. Antall *andre* gudstjenester har ligget på tilnærmet samme nivå, rundt 19 000, men ble redusert til 18 000 i 2005 og ytterligere ned til 17 000 i 2006. Det er altså hovedgudstjenestene som menighetene først synes å kutte ut, dersom de må eller ønsker å redusere gudstjenesteantallet.

Tab. 10: Antall gudstjenester i Den norske kirke 1990 – 2003

Det synes som om menighetene på bakgrunn av økonomiske og personellmessige ressurser, har vurdert hva som bør være et egnet antall gudstjenester, hvilke ulike typer gudstjenester som bør inngå i planen og tidspunktene for disse. Enkelte menigheter har et gudstjenesteantall som ligger under det biskopen har forordnet. Enkelte bispedømmer rapporterer om at gudstjenesteantallet er redusert for å gjennomføre fritidsordningen for prestene. I perioden 1998 til 2004 som representerer sammenlignbare tall, er hovedgudstjenestene redusert med 5,2%, mens andre gudstjenester økte med 0,5%.

Tabell 11 viser at det var 6,583 millioner som var til stede på en gudstjeneste i løpet av 2006 mot 7,080 millioner i 1998. Det er en nedgang på antall gudstjenestedeltakere totalt på 7,0% i løpet av de siste 8 årene. Fra 2005 til 2006 sank deltakerantallet med 2,0%. Til sammenligning var det 12 millioner som oppsøkte en kinosal i 2006.

I disse tallene er ikke deltakere ved vigsel og gravferd, som anslagsvis utgjør minimum 3–4 millioner kirkebesøk¹², tatt med, heller ikke deltakere ved gudstjenester på institusjoner som har egen institusjonsprest, kirkekonserter eller deltakere ved gudstjenester i IMI-kirken¹³.

3 menigheter hadde kun 5 gudstjenester søn- og helligdag i 2006, 18 menigheter hadde under 10 gudstjenester, mens 35 hadde over 100 gudstjenester søn- og helligdag i 1006. En menigheter hadde 229 slike gudstjenester.

En nærmere gjennomgang av tallene viser at det er store variasjoner og endringer, ikke bare i et sogn eller et fellesråd fra år til år, men også i hele bispedømmer. Gudstjenestedeltakelsen per uke lå i 2006 på 126 600 mot 136 170 i 1998. Det vil si at 2,7% av befolkningen var til stede ved en gudstjeneste hver uke i 2006.

Gjennomsnittlig gudstjenestedeltakelse har holdt seg forholdsvis stabilt rundt 100 personer pr gudstjeneste. Gjennomsnittlig antall deltakere på en gudstjeneste søn- og helligdag lå på 102 personer i 2006. Deltakelsen på julaften utgjør nesten 10% av den samlede deltakelsen. Se tabell 22.

Tab. 11: Gudstjenester og gudstjenestedeltakelse søn- og helligdag 2005–2006

	Gudstjenester søn- og helligdag	Deltakere	Gjennomsn. deltak. 2005	Gudstjenester søn- og helligdag	Deltakere	Gjennomsn. deltak. 2006	Endr. delt. 2005/06
Oslo	4374	515619	118	4 378	494 938	113	-4,0
Borg	5046	529326	105	5 125	526 225	103	-0,6
Hamar	5175	432380	84	5 081	409 513	81	-5,3
Tunsberg	4828	478134	99	4 785	461 606	96	-3,5
Agder og Tele.	5912	632338	107	5 947	631 703	106	-0,1
Stavanger	4597	640570	139	4 641	642 448	138	0,3
Bjergvin	7026	743546	106	7 194	738 185	103	-0,7
Møre	3328	392802	118	3 470	388 435	112	-1,1
Nidaros	4591	453473	99	4 650	457 366	98	0,9
Sør-Hålog.	3702	295802	80	3 509	278 959	79	-5,7
Nord-Hålog.	3466	275191	79	3 269	261 714	80	-4,9
Sum	52045	5389181	104	52 049	5 291 092	102	-1,8

¹² O.G.Winsnes: Tallenes tale 2002 s. 101.

¹³ IMI-kirken i Stavanger har ca 800 deltakere hver søndag og i Staffeldtsgate i Oslo ca 1 000.

Tab. 12: Gudstjenester og gudstjenestedeltakelse utenom søn- og helligdag 2005–2006

	Gudstj. utenom søn- og helligdag	Deltakere	Gjennomsn. delt. 2005	Gudstj. utenom søn- og helligdag	Deltakere	Gjennomsn. delt. 2006	Endr. delt. 2005/06
Oslo	2257	136657	61	2 185	152 560	70	11,6
Borg	1630	137093	84	1 424	127 819	90	-6,8
Hamar	1376	92188	67	1 310	80 799	62	-12,4
Tunsberg	1861	127783	69	1 564	117 410	75	-8,1
Agder og Tele.	1519	128977	85	1 566	144 664	92	12,2
Stavanger	1590	148532	93	1 571	144 484	92	-2,7
Bjærgvin	2794	202152	72	2 697	179 609	67	-11,2
Møre	758	75670	100	752	71 225	95	-5,9
Nidaros	1676	133776	80	1 568	124 013	79	-7,3
Sør-Hålog.	1088	70944	65	1 039	64 756	62	-8,7
Nord-Hålog.	1476	73098	50	1 325	84 490	64	15,6
Sum	18025	1326870	74	17 001	1 291 829	76	-2,6

Det er langt flere som lytter til en gudstjeneste eller en andakt på TV eller radio enn de som finner veien til kirkens gudstjenester. Tall fra 2003 viste at ca 4 millioner mennesker lyttet til eller så på kristne program og livssynsprogram hver uke i radio og TV høsten 2003.¹⁴

Tab. 13: Totalt antall gudstjenester og gudstjenestedeltakere 2005–2006

	Gudstjenester totalt 2005	Gudstjenester totalt 2006	Endr. gudstj % 2005/06	Deltakere 2005	Deltakere 2006	Endr. delt. % 2005/06
Oslo	6631	6 563	-1,0	652276	647 498	-0,7
Borg	6676	6 549	-1,9	666419	654 044	-1,9
Hamar	6551	6 391	-2,4	524568	490 312	-6,5
Tunsberg	6689	6 349	-5,1	605917	579 016	-4,4
Agder og Tele.	7431	7 513	1,1	761315	776 367	2,0
Stavanger	6187	6 212	0,4	789102	786 932	-0,3
Bjærgvin	9820	9 891	0,7	945698	917 794	-3,0
Møre	4086	4 222	3,3	468472	459 660	-1,9
Nidaros	6267	6 218	-0,8	587249	581 379	-1,0
Sør-Hålog.	4790	4 548	-5,1	366746	343 715	-6,3
Nord-Hålog.	4942	4 594	-7,0	348289	346 204	-0,6
Sum	70070	69 050	-1,5	6716051	6 582 921	-2,0

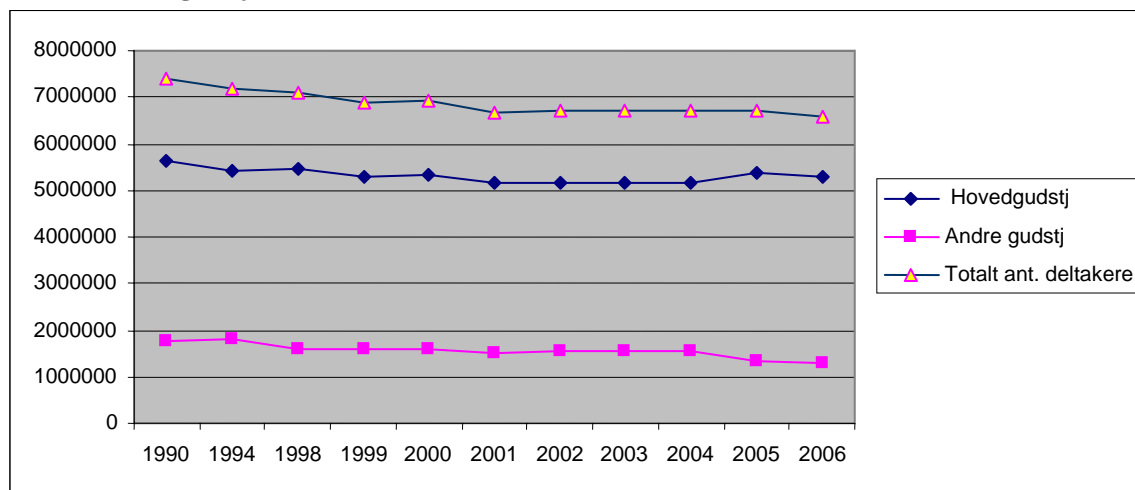
To faktorer synes å måtte tillegges en viss betydning når det gjelder antall gudstjenester og gudstjenestedeltakelsen. En ikke uvesentlig faktor er menighetenes stramme økonomi og ressursknapphet, fritidsavtalen og mangel på vikarer/vikarmidler som har medført at presten og andre medarbeidere i menigheten ikke har kunnet arbeide med gudstjenestelivet slik de gjerne hadde ønsket. Den andre faktoren gjelder de demografiske endringer, endringer i arbeids- og familieliv, bruk av fritiden både for eldre, mellomgenerasjonen og de yngre.

Oppslutningen om gudstjenestene er forholdsvis stabil, men viser en nedadgående tendens i nesten samtlige bispedømmer, jf tabell 14. For perioden 1998 – 2002 har det vært en tilbakegang på 9,3%. Det er bare Stavanger som har en økning. I Oslo har det for eksempel vært en nedgang på 10% i besøkstallet fra 1998 til 2002. Noe av oppgangen på begynnelsen av 90-tallet skyldes nok at Kirkemøtet hadde gudstjenestelivet som et prioritert og bredt anlagt satsingsområde i denne perioden.

¹⁴ Kilde: Vårt Land 8. mars 2003.

Samtidig ser vi at det er store variasjoner også mellom menigheter som i utgangspunktet kjennetegnes av grunnleggende felles kjennetegn. Hvorfor er oppslutningen langt høyere i den ene menigheten? Dette representerer en utfordring både til å fornye gudstjenestelivet og gudstjenestetilbudet slik at flere vil kunne delta og for å reaktivisere de som er blitt mer lunkne i sin kirkegang og gi mennesker en gudstjenesteopplevelse som berører og utruer.

Tab. 14: Antall gudstjenestedeltakere i Den norske kirke 1990–2003

Folks generelle holdning til kirken, som ut fra andre data synes å utvikle seg i positiv retning, gir seg ikke utslag i økt gudstjenestedeltakelse. Religionssosiologene gir ulike forklaringer på dette. Det kan skyldes samfunnsendringer, fritidsmønsteret, avtradisjonisering, privatisering og individualisering. Muligens er det slik O.G. Winsnes i KIFO antyder, at nedgangen i gudstjenestedeltakelsen skyldes at de med en klar kristen gudstro ikke lenger går så ofte, mens rituale kirkegjengerne går oftere. ”Nedgangen i kirkegang skjer ikke minst blant dem som bekjenner seg som ”bekjennende kristne”, blant dem som har en klar kristen gudstro og blant dem som tror på Jesus som sin frelser. Disse synes i stigende grad å opprettholde sin tro uten at de i særlig grad gjør seg bruk av gudstjenesten.”¹⁵ Og Winsnes spør: ”Hvorfor har det seg slik at mange troende ikke finner noe i gudstjenesten som gjør at de velger å prioritere den? Svarene kan ha med folk å gjøre. De kan også ha med kirken å gjøre.”

Hamar bispedømmeråd uttaler i sin årsrapport i 2005 at ”oppslutningen om gudstjenesten tiltar i bredden og avtar i frekvens.” Bispedømmerådet antyder at de menigheter som har en folkekirkelig struktur og metode kan vise til en økning, mens menigheter med mer foreningskirkelig struktur har en tilbakegang i gudstjenestebesøket.

Flere bispedømmeråd rapporterer om engasjement for fornyelse av gudstjenestelivet og opplever at det er en brytningstid mellom tradisjon og fornyelse, både når det gjelder form, innhold og musikk. Hvor sterke disse endringsprosessene er, er det imidlertid vanskelig å måle. Lande og Winsnes har analysert tallene fra medlemsundersøkelsen *Folkekirke 2000* for å se på hva folk setter pris på ved gudstjenesten. De finner at de kirkegangspassive i første rekke setter pris på høytideligheten, orgelmusikken, salmesangen, stillheten og selve kirkerommet, mens for de kirkegangsaktive er det salmesangen, prekenen, nattverden og opplevelsen av fellesskapet som oppgis å være det viktigste.¹⁶

¹⁵ O.G. Winsnes i Tallenes tale 2002 s. 125f

¹⁶ Lande og Winsnes i Tallenes tale 2005 s. 44.

Gudstjenestefornyelse, forsøk med gudstjenesteformer, tilrettelegging av gudstjenester for ungdom, der ungdommen selv får være med å forberede og gjennomføre gudstjenestene, har mange steder stor oppmerksomhet. Bispedømmerådene rapporterer om ”Ung messe”, Taizé-, ”Time Out”-gudstjenester og lignende gudstjenesteprojekter og -forsøk som er i gang mange steder.

Samtidig ser vi tendenser til at grupper i menigheten etablerer ordninger og menighetslignende fellesskap ved siden av kirken. Dette representerer en utfordring for kirken og den kirkelige gudstjenesteprofilen, slik at disse så langt det er mulig kan inkluderes og fremstå som supplerende fellesskap.

Som en konsekvens av disse utviklingstendenser gjorde Kirkerådet i september 2003 vedtak om en omfattende erfaringsbasert og bred reform av gudstjenestelivet/høymessen, ikke minst på bakgrunn av tydelige signaler og ønsker fra Ungdommens kirkemøte. Prosessen ute i menighetene og forsøk med gudstjenestefornyelse, vil forhåpentligvis resultere i at flere vil engasjeres og finne veien til kirken, men effekten av dette kan neppe måles før det har gått en stund.

Tallmaterialet viser at det er store variasjoner mellom soknene, og at ulike grep og satsinger over tid kan resultere i at deltakelsen øker ganske betydelig. Der menighetens ansatte og frivillige i fellesskap engasjerer seg, synes det å ha svært positiv smitteeffekt. Når flere får eierskap til gudstjenesten, oppleves den meningsfull og angår hverdagsliv og lokalsamfunn. Dette gjelder ikke bare mht. gudstjenestedeltakelsen, men også når det gjelder oppslutningen om de kirkelige handlinger, for eksempel oppslutning om konfirmasjon, jf ovenfor.

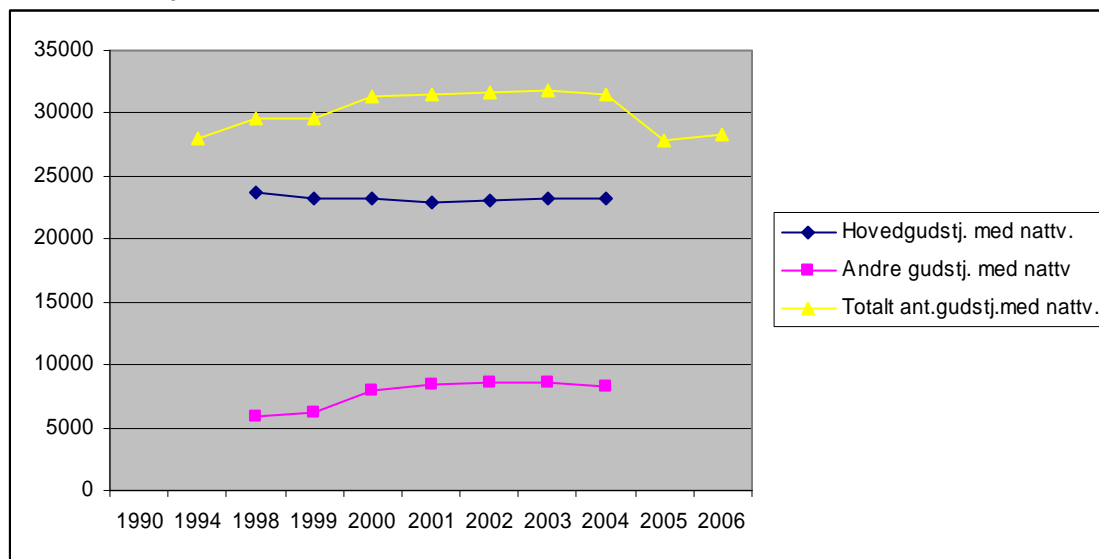
Fra og med 2005 er det i årsstatistikk-skjemaet rubrikker for ulike typer gudstjenester, antall slike gudstjenester og gudstjenestedeltakelse. Se nærmere kap. 6.3.

6.1 Gudstjenester med nattverd

Tabell 15 viser at antall gudstjenester med nattverd har minsket de siste årene etter en periode med jevn oppgang. Andre gudstjenester med nattverd økte med nesten 50% i perioden 1998 til 2003, fra 5 826 til 8 646. Nedgangen fra 2004 til 2005 var svært markant med hele 3 640 nattverdsgudstjenester, som representerer en nedgang på 12%. Dette skyldes nok i hovedsak at det fra og med 2005 kun skal rapporteres hvor mange gudstjenester med nattverd som ble avholdt, og en skiller ikke mellom nattverdsgudstjenester på søn- og helligdag og andre dager, eller som tidligere hovedgudstjenester med nattverd og andre gudstjenester med nattverd. I vel 40% av alle gudstjenester som ble avholdt var det nattverd. Men her er det store variasjoner mellom bispedømmene.

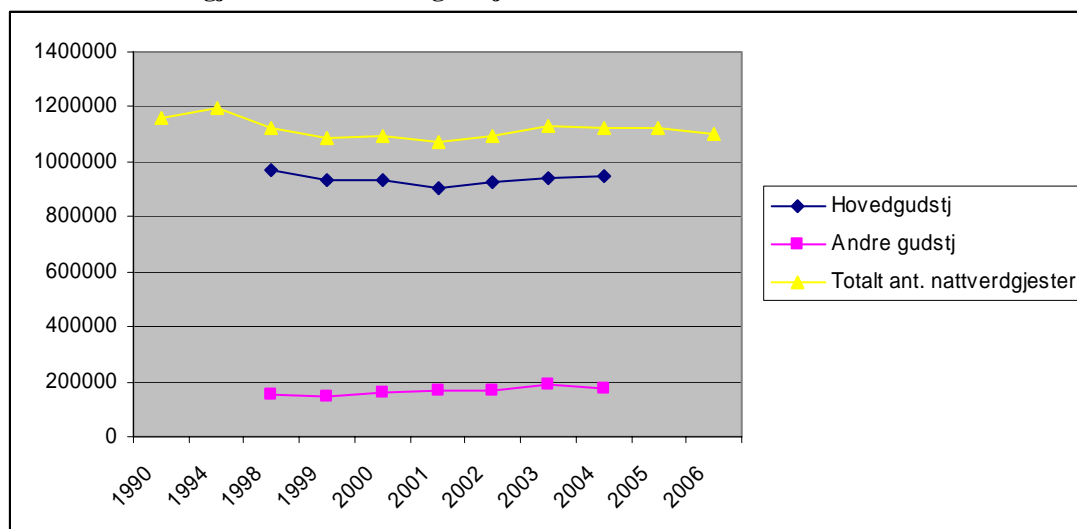
To menigheter hadde ikke nattverdsgudstjeneste i 2006. 9 menigheter hadde kun 1 og 82 menigheter hadde under 5 nattverdsgudstjenester i løpet av året. 140 menigheter hadde over 100 nattverdsgudstjenester, En menighet hadde 493 og en 231 nattverdsgudstjenester. Medlemmenes tilgang til nattverdbordet må således sies ikke å være lite stor i alle sokn.

Tab. 15: Gudstjenester med nattverd i Den norske kirke 1990–2003

Når det gjelder nattverddeltakelsen viser tabell 16 at den lå på vel 1,1 mill i 2006. Kurven viser at det har vært en liten bølgedal i slutten av 90-årene, men at deltakelsen senere har ligget på rundt 1,1 millioner. Antall nattverdgjester pr nattverd gudstjeneste søn- og helligdag har ligget på rundt 40 personer siden 1998, mens den for andre nattverd gudstjenester har gått ned fra 26 personer i 1998 til 21 personer i 2004. Gjennomsnittlig deltakelse ved nattverd gudstjenesten i 2005 og 2006 var henholdsvis 40 og 39 personer.

Tab. 16: Nattverdgjester ved nattverd gudstjenester 1990–2003

6.2 Ulike typer gudstjenester

Menighetene arrangerer ulike typer gudstjenester. I årsstatistikk-skjemaet har en tatt med noen ulike gudstjenesteformer. Det er foruten gudstjenester med nattverd, gudstjenester med skriftemål, familie- og barnegudstjenester, gudstjenester for ungdom, gudstjenester for barnehage- og skolebarn, juleaftensgudstjenester og økumeniske gudstjenester.

Nedenfor gis en oversikt over antall slike gudstjenester og hvor mange som deltok på disse.

Tab. 17: Antall menigheter som har ulike typer gudstjenester og hvor mange slike gudstjenester

	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006
	Skriftemåls-gudstjenester		Fam.-og barnegudstj.		Ungdomsgudstjenester		Økumeniske gudstj	
Ja	262	271	1253	1220	808	738	230	223
Nei	1003	972	27	23	456	509	1038	1017
1 gudstj	173	181	71	72	280	270	162	169
2 gudstj	40	43	141	172	202	194	39	32
3-4 gudstj	18	17	365	346	182	162	15	11
5-9. gudstj	14	14	504	460	109	99	9	7
10-19 gudstj	8	5	157	155	28	19	4	3
20 og flere	9	12	15	15	5	4	1	1
max	80	66	118	46	39		25	56
ikke rapportert	14	10		2		36	12	12

Skriftemålgudstjenester

Når det gjelder skriftemålgudstjenester ser vi av tabell 17 at det var over 1000 menigheter som ikke hadde skriftemålgudstjenester, mens ca 270 menigheter, dvs. vel 20% hadde slike gudstjenester. 173 menigheter hadde 1 gudstjeneste og 40 hadde 2 i 2005. En menighet hadde 80 skriftemålgudstjenester i 2005, men det var bare rundt 10 menigheter som hadde 20 eller flere slike i løpet av 2005 og 2006. Tabell 18 viser at det særlig er i Nord-Hålogaland at det avholdes skriftemålgudstjenester, mens de øvrige bispedømmene har svært få.

Tab. 18: Gudstjenester med skriftemål 2005 og 2006

	2005			2006		
	Skriftemål	Deltakere	Gj.snitt pr gudstj	Skriftemål	Deltakere	Gj.snitt pr gudstj
Oslo	58	1 734	30	55	1 645	30
Borg	48	1 099	23	38	888	23
Hamar	8	105	13	17	320	19
Tunsberg	23	632	27	24	643	27
Agder_ogT	49	1 771	36	52	1 747	34
Stavanger	39	996	26	33	869	26
Bjergvin	37	1 033	28	38	1 095	29
Møre	17	328	19	18	297	17
Nidaros	30	719	24	32	787	25
Sør-Hål.	44	914	21	50	975	20
Nord-Hål	612	16 397	27	599	16 995	28
Sum	965	25 728	27	956	26 261	27

Barne- og familiegudstjenester og gudstjenester for ungdom

Når det gjelder barne- og familiegudstjenester og gudstjenester for ungdom (konfirmasjonsgudstjenestene ikke medregnet) er dette gudstjenester som mange menigheter har, slik det går frem av tabell 17. Det er bare drøyt 20 menigheter som ikke hadde slike gudstjenester i 2005 og 2006. Det er ikke entydig hvordan slike gudstjenester skal defineres. En del steder brukes vanligvis ikke betegnelsen, stort sett kalles alle gudstjenester for gudstjenester, mens andre ønsker å inkludere barnefamiliene og kaller nesten samtlige gudstjenester for familiegudstjenester. De fleste menighetene hadde fra 5 til 9 slike gudstjenester i 2005 og 2006.

Deltakelsen ved barne- og familiegudstjenestene i de enkelte bispedømmene går frem av tabell 19, og viser at den gjennomsnittlige deltakelsen lå på 123 personer i 2005 og 118 i 2006. Det er grunn til å merke seg at den gjennomsnittlige deltakelsen ved slike gudstjenester er høyere enn ved de ordinære gudstjenestene søn- og helligdag, som i 2006 lå på 102.

700–800 menigheter hadde ungdomsgudstjenester i 2005 og 2006, men tabell 17 viser at de fleste kun gjennomførte en eller to slike gudstjenester.

Av samtlige gudstjenester utgjorde barne- og familiegudstjenestene vel 10%, mens ungdomsgudstjenestene kun utgjorde vel 3%. Tallene er nesten helt like for 2005 og 2006.

Som det fremgår av tabell 19 lå den gjennomsnittlige deltakelsen ved en ungdomsgudstjeneste på 142 deltakere i 2005 og 118 i 2006.

Tab. 19: Familie- og barnegudstjenester og ungdomsgudstjenester 2005 og 2006

	2005			2006			2005			2006		
	Fam. gudstj	Deltakere	Gj.snitt pr gudst	Fam. gudstj	Deltakere	Gj.snitt pr gudst	Ungd. gudstj	Deltakere	Gj.snitt pr gudstj.	Ungd. gudstj	Deltakere	Gj.snitt pr gudstj.
Oslo	430	61 020	142	465	63 422	136	220	26 775	122	212	17 931	85
Borg	701	89 425	128	672	85 141	127	296	35 818	121	246	26 473	108
Hamar	691	74 653	108	672	64 515	96	252	36 679	146	180	21 290	118
Tunsberg	731	78 822	108	639	74 840	117	193	31 993	166	163	22 237	136
Agder_ogT	837	108 986	130	864	106 563	123	285	31 147	109	247	32 552	132
Stavanger	754	119 782	159	763	113 679	149	231	34 131	148	225	27 354	122
Bjergvin	1 039	125 405	121	1 073	117 388	109	371	64 575	174	293	37 555	128
Møre	510	68 043	133	481	59 769	124	175	30 391	174	144	18 335	127
Nidaros	618	79 090	128	576	71 705	124	238	35 643	150	206	27 916	136
Sør-Hål.	642	67 579	105	493	45 627	93	151	18 430	122	175	16 234	93
Nord-Hål	383	31 148	81	374	31 181	83	75	8 494	113	64	6 427	100
Sum	7 336	903 953	123	7 072	833 830	118	2 487	354 076	142	2 155	254 304	118

Gudstjenester for barnehage- og skolebarn.

Det er tidligere også vært rubrikker i årsstatistikk-skjemaet for rapportering om antall barnehage- og skolegudstjenester. Disse har nå fått en tydeligere plass, og det har vært et ønske om å få bedre statistikk på dette området.

Tabell 20 gir et bilde av omfanget av slike gudstjenester og viser at det avholdes rundt 5 000 slike gudstjenester hvert år med en deltakelse på over 800 000. I gjennomsnitt har hver gudstjeneste 160 barnehage- eller skolebarn. Tilsvarende tall for 2002 viste at det var til sammen over 5 600 barnehage- og skolegudstjenester med til sammen ca 900 000 deltakere. Det er grunn til å tro at debatten om skolebarna bør delta mer eller mindre obligatorisk på slike gudstjenester har medført at man enkelte steder har kuttet ut eller redusert antallet slike gudstjenester. Men årsaken til en nedgang på 600 gudstjenester og 100 000 færre deltakere kan også ha andre årsaker.

Tab. 20: Gudstjenester for barnehage- og skolebarn 2005 og 2006

	2005			2006		
	Barnehage og skolegudstj	Deltakere	Gj.snitt pr gudstj.	Barnehage og skolegudstj	Deltakere	Gj.snitt pr gudstj.
Oslo	429	87 200	203	413	102 277	248
Borg	593	100 407	169	572	94 761	166
Hamar	393	57 919	147	373	55 208	148
Tunsberg	537	85 393	159	486	79 264	163
Agder_og T.	481	80 774	168	504	82 913	165
Stavanger	547	103 221	189	522	99 221	190
Bjergvin	730	114 053	156	715	107 887	151
Møre	285	44 396	156	306	49 204	161
Nidaros	441	65 796	149	455	68 473	150
Sør-Hålog	323	41 541	129	275	34 998	127
Nord-Hålog	322	32 584	101	329	36 260	110
Sum	5 081	813 284	160	4 950	810 466	164

Tabell 21 viser at ca 90% av alle menighetene har gudstjenester for barnehage- og skolebarn.

Tab. 21: Antall menigheter som har gudstjenester for barnehage- og skolebarn, samt antall slike gudstjenester

	2005	2006
	Gudstjenester for barnehage- og skolebarn	
Ja	1167	1147
Nei	104	104
1 gudstj	286	257
2 gudstj	219	239
3-4 gudstj	267	258
5-9. gudstj	275	285
10-19 gudstj	104	93
20 og flere	16	15
max	37	34
ikke rapportert	8	3

Juleaftensgudstjenester

Fra og med 2005 det ble lagt inn en egen rubrikk for juleaftensgudstjenester.

Tabell 22 viser at det ble avholdt 2 221 juleaftensgudstjenester i 2006 mot 2 183 i 2005 med 626 832 deltakere i 2006 mot 592 120 i 2005. Det vil si at det var 1,7% flere juleaftensgudstjenester og 5,9% flere deltakere i 2006 enn i 2005. Nesten 40 kommuner hadde en økning i deltakelsen på over 30%. Den gjennomsnittlige deltakelsen pr gudstjeneste lå på 282 i 2006. Deltakerne på juleaftensgudstjenestene utgjorde nesten 10% av totalt antall gudstjenestedeltakere i 2006.

I tabell 22b gis en oversikt over antall juleaftensgudstjenester i 2005 og 2006 i de største byene/kommunen og hvor stor oppslutningen var. Her er også tatt med en oversikt som viser oppslutning om disse gudstjenestene i forhold til antall medlemmer. Gjennomsnittet i landet som helhet viser at 16,2% av medlemmene deltok på juleaftensgudstjenesten i 2006, mens prosenten lå på 13,8 i de 22 største byene/kommunene.

Tab. 22: Antall gudstjenester og deltakere juleaften 2005 og 2006

	2005		2006		2005	2006
	Juleaftensgudstj	Deltakere	Juleaftensgudstj	Deltakere	Deltagere pr gudstjeneste	
Oslo	170	62 509	172	64 886	368	377
Borg	232	58 956	235	64 286	254	274
Hamar	213	50 624	213	52 473	238	246
Tunsberg	238	58 690	227	62 469	247	275
Agder og T.	224	70 804	233	74 801	316	321
Stavanger	204	65 197	200	66 774	320	334
Bjærgvin	299	79 877	309	85 592	267	277
Møre	118	35 989	126	39 529	305	314
Nidaros	196	48 584	205	51 864	248	253
Sør-Hålog	139	32 597	146	33 157	235	227
Nord-Hålog	146	27 363	155	31 001	187	200
Sum	2 179	591 190	2 221	626 832	271	282

Tab. 22b: Antall juleaftensgudstjenester, antall deltakere 2005–2006 i de største byene og kommunene

	Medlemmer	gudstj. 2005	gudstj. 2006	deltakere 2005	endring 2005/06	% deltakere av medlemmene
Oslo	354850	116	118	41219	1,7	11,6
Bergen	200644	70	70	23775	3,7	11,8
Trondheim	134731	45	53	15121	8,6	11,2
Stavanger	92415	42	40	14989	-3,3	16,2
Bærum	83300	39	40	13921	9,6	16,7
Kristiansand	57434	35	34	14125	-0,4	24,6
Fredrikstad	57060	21	22	7023	3,6	12,3
Tromsø	54826	21	22	6338	30,5	11,6
Sandnes	49171	23	25	8688	10,6	17,7
Drammen	42497	19	21	6063	8,9	14,3
Sarpsborg	41010	19	18	4199	-4,3	10,2
Asker	40702	15	14	7369	4,5	18,1
Bodø	40532	17	19	6883	6,8	17,0
Skien	39338	18	18	5236	4,4	13,3
Ålesund	36434	9	11	5094	11,6	14,0
Larvik	34471	21	19	5266	-4,2	15,3
Skedsmo	34335	11	11	3081	8,2	9,0
Sandefjord	34095	10	10	4633	6,5	13,6
Karmøy	33660	19	19	6557	-2	19,5
Arendal	32409	17	16	5787	2,0	17,9
Tønsberg	30266	19	16	5193	13,2	17,2
Sum alle	1524180			210560		13,8

Tabell 23 gir videre en oversikt over de kommuner/ kirkelige fellesråd hvor oppslutningen om juleaftensgudstjenestene var minst og størst. I noen få kommuner ble det ikke avholdt juleaftensgudstjenester, mens andre steder var andelen av medlemmene som deltar over 40%. Høyest ligger Bykle med 82%.

Tab. 23: Kommuner med minst og størst oppslutning om juleaftensgudstjenestene i forhold til medlemsantallet i 2006

Kommune	Medlemmer	Deltakere	% delt av medl.	Kommune	Medlemmer	Deltakere	% delt av medl.
1573 Smøla	2017	112	5,6	0620 Hol	3843	1560	40,6
0515 Vågå	3492	215	6,2	1141 Finnøy	2468	1020	41,3
1145 Bokn	744	50	6,7	1223 Tysnes	2582	1090	42,2
1635 Rennebu	2532	173	6,8	1032 Lyngdal	5743	2725	47,4
1849 Hamarøy	1647	121	7,3	1027 Audnedal	1338	645	48,2
0532 Jevnaker	5590	450	8,1	1034 Hægebostad	1420	698	49,2
1736 Snåsa	2084	170	8,2	1265 Fedje	589	290	49,2
1750 Vikna	3602	300	8,3	1227 Jondal	1024	511	49,9
1228 Odda	6424	538	8,4	1412 Solund	817	414	50,7
0624 Øvre Eiker	13531	1144	8,5	1151 Utsira	194	100	51,5
2030 Sør-Varanger	8165	747	9,1	0618 Hemsedal	1638	908	55,4
0230 Lørenskog	23784	2176	9,1	0941 Bykle	792	650	82,1

Økumeniske gudstjenester

I løpet av de senere år har det vært uttalt fra ulike hold ønske om et sterkere lokaløkumenisk engasjement, bl.a. gjennom å arrangere felles gudstjenester med ulike kristne trossamfunn i lokalsamfunnet. Tabell 24 viser det har vært avholdt vel 400 slike økumeniske gudstjenester med 44 000 deltakere i 2006 mot nesten 70 000 i 2005. Økningen skyldes i hovedsak en stor økning både i Stavanger, Oslo og Nidaros.

Tab. 24: Økumeniske gudstjenester 2005 og 2006

	2005			2006		
	Økumeniske gudstj.	Deltakere	Gj.snitt pr gudstj	Økumeniske gudstj.	Deltakere	Gj.snitt pr gudstj
Oslo	68	14 916	219	72	7 301	101
Borg	59	7 926	134	40	5 094	127
Hamar	28	2 463	88	32	2 714	85
Tunsberg	41	5 223	127	83	3 542	43
Agder_ogT	69	13 669	198	58	11 769	203
Stavanger	39	10 527	270	16	2 880	180
Bjærgvin	35	2 263	65	20	2 122	106
Møre	12	2 403	200	19	2 904	153
Nidaros	33	5 904	179	20	1 869	93
Sør-Hålog	27	2 191	81	23	1 964	85
Nord-Hålog	15	1 845	123	30	2 024	67
Sum	426	69 330	163	413	44 183	107

Tallmaterialet viser at det var under 20% av menighetene som avholdt en økumenisk gudstjeneste. De fleste av menighetene arrangerte kun en slik gudstjeneste i 2005 og 2006, mens ca ¼ hadde to eller flere slike gudstjenester.

Gudstjenestested

Fra og med 2005 er det i det nye årsstatistikk-skjemaet tatt med rubrikker for hvor gudstjenestene har funnet sted, enten i soknets kirke(r), på institusjon i soknet eller på et annet sted. Ca 86% av alle gudstjenestene foregikk i kirken, ca 8% på en institusjon og 6% på et annet sted.

Det er minimale endringer fra 2005 til 2006, men det er en viss variasjon mellom bispedømmene. I 2005 avholdt Tunsberg prosentvis flest av gudstjenestene i kirkene med 89,7% etterfulgt av Møre med 90,0%. Færrest gudstjenester avholdt i kirkene var det Nord-Hålogaland både i 2005 og 2006 med henholdsvis 77,2% og 80,7%.

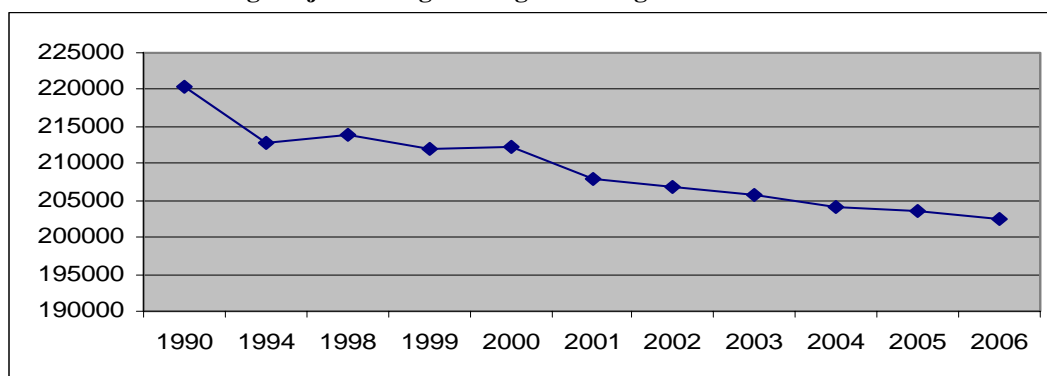
Prosentvis flest gudstjenester på institusjon hadde Nord-Hålogaland i 2005 med 6,1% og med 13,3% i 2006, færrest hadde Møre med 5,3% i 2005 og 4,9% i 2006.

Når det gjelder å avholde gudstjenester et annet sted enn i kirken eller på institusjon, lå Stavanger høyest i 2005 med 9,2% og 9,9% i 2006, mens Oslo lå lavest med 2,5% i 2005 og 3,8% i 2006.

6.3 Summen av gudstjenester og kirkelige handlinger

Tabell 25 viser utviklingen av det samlede antall gudstjenester og kirkelige handlinger i perioden 1990 – 2006. Det samlede antallet viser en tydelig nedadgående kurve med en tilbakegang på nesten 18 000. De siste 8 årene, perioden 1998 til 2006, er det 11 200 færre gudstjenester og kirkelige handlinger, som tilsvarer en nedgang på 5,3%. Det samlede antallet gudstjenester og kirkelige handlinger lå i 2006 på 202 603.

Tab. 25: Totalt antall gudstjenester og kirkelige handlinger i Den norske kirke 1990–2003

Tallene i tabell 26 viser at det særlig er antall dåp, vigslor og gravferder, samt antall gudstjenester som er redusert i denne perioden, mens antall konfirmanter har økt. Utviklingen viser at prestene har fått noen færre gudstjenester og kirkelige handlinger pr år i løpet av perioden. Dette skyldes også at antall menighetsprester økte i denne perioden fra 1 139 i 1998 og til 1 270 i 2003 og 1 324 i 2006.¹⁷

Dette tilsvarer 188 gudstjenester og kirkelige handlinger pr prest i 1998 mot 162 i 2003 og 153 i 2006.

Dette behøver ikke å bety at prestene dermed har fått mindre å gjøre mht. gudstjenester og kirkelige handlinger, men at en har lagt mer arbeid inn i de enkelte gudstjenestene og kirkelige handlingene, eller at prestene har kunnet prioritere andre områder. Dessuten har arbeidsgiverne for prestene arbeidet for at prestene skal få oppgaver som til sammen skal kunne utføres innenfor normal arbeidsuke, jf. fritidsavtalen. Kurven nedenfor gir ikke et

¹⁷ Antall menighetsprester i 2006 er 1 324 i henhold til Kirkeavdelingen *Etatsstatistikk 2006*.

fullstendig bilde av omfanget av prestenes arbeid, men viser utviklingen når det gjelder antall gudstjenester og kirkelige handlinger i Den norske kirke i denne perioden.

Tab.26: Antall kirkelige handlinger og gudstjenester

Guds+kirk.hand	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	% endr 1998/06
døpte	48462	48049	48022	46135	44136	43901	43943	43016	43255	-10,7
konfirmerte	37870	37408	37330	37427	38250	40165	41538	42210	42587	12,5
vigsler	13189	12744	14041	12091	12690	11438	10693	10189	9594	-27,3
forbønn	208	199	221	238	205	221	189	271	220	5,8
gravferder	42002	42436	41369	41313	41531	40108	38409	37683	37897	-9,8
Sum kirk.handl	141731	140836	140983	137204	136812	135833	134772	133369	133553	-5,6
gudstj	72094	71235	71300	70656	69960	69789	69468	70070	69050	-4,2
totalt	213825	212071	212283	207860	206772	205622	204240	203439	202603	-5,2

7 Barne- og ungdomsarbeid

7.1 Tiltak for barn og unge

Den kirkelige statistikken er svært begrenset når det gjelder omfanget av tiltak for barn og unge og oppslutningen om disse. I Tilstandsrapporten for Den norske kirke 2003 ble det presentert tall mht. kontinuerlige og avgrensede tiltak som menighetene hadde for barn og unge. Tallene viste seg vanskelig for menighetene både å rapportere og å tolke på en tilfredsstillende måte, og en har derfor foretatt en forenkling, der en forsøker å få et bilde av hvor mange menigheter som har tilbud til ulike aldersgrupper og antall slike tilbud, og i noen grad også hvor mange som deltar i disse tilbudene.

Mye av arbeidet foregår dessuten ofte ikke i regi av menighetsrådet, men innenfor rammen av de frivillige kristelige organisasjonens virksomhet og noe forgår gjennom ulike former for samarbeid. Nedenfor tas med noen tall som ligger inn under menighetsrådets virksomhets- og økonomiansvar og som forgår i regi av menighetsrådet. Svært mye av barne- og ungdomsarbeidet, for eksempel speiderarbeidet, søndagsskolene, Tensing, KRIK osv. ivaretas og foregår i regi av de kristelige organisasjonene. Uten den innsatsen som disse organisasjonene har lagt ned, ville nok omfanget av dette arbeidet vært betydelig mindre. Det er derfor en utfordring for Den norske kirke og de mange organisasjoner som arbeider innenfor denne å få en bedre og bredere registrering av dette arbeidet.

Når det gjelder antall menigheter som har krysset av for at de har et tilbud, har det ikke vært tid til å få en fordeling av hvor mange menigheter i de enkelte bispedømmene som har et tilbud. Tabellene vil derfor kun gi en oversikt over hvor mange av landets menigheter som har et tilbud.

For å få et lite bilde av menighetens barne- og ungdomsarbeid er det i skjemaet tatt med noe spørsmål. Et gjelder utdeling av 4-årsbok og utdeling av bibel eller NT til barn og unge.

Tabell 27 viser at så godt som samtlige menigheter – hele 97% – benytter seg av ordningen med **utdeling av 4-årsbok** når de døpte fyller 4 år. Ca 60% av de døpte mottar boken enten i en gudstjeneste eller på annen måte. Dette er et meget høyt tall og viser at denne ordningen

som ble tatt i bruk tidlig på 70-tallet, har vært en suksess. Dette er første gang vi har fått samlet inn tall om dette, og vi vet derfor ikke hvordan oppslutningen har vært tidligere.

Tab 27: Utdeling av 4-års bok 2005 og 2006

	2005			2006		
	Utdeling av 4-årsbok	Antall	% av ant. døypte 2001	Utdeling av 4-årsbok	Antall	% av ant. døypte 2002
Oslo		1 689	37,0		1 762	40,7
Borg		2 742	50,2		2 672	48,5
Hamar		2 618	70,5		2 373	64,0
Tunsberg		2 442	57,2		2 221	55,8
Agder ogT.		2 572	61,8		2 510	63,4
Stavanger		3 317	73,1		2 807	64,0
Bjergvin		4 406	66,9		4 162	68,8
Møre		2 208	73,0		2 073	71,7
Nidaros		2 931	65,0		2 806	65,8
Sør-Hålog		1 707	64,4		1 486	58,3
Nord-Hålog		1 390	52,3		1 495	59,7
Sum	1 244	28 022	60,7	1 222	26 367	59,7

Mange menigheter har tradisjon for å **utdeling av bibel eller Det nye testamentet** til barn og unge. Mange gjør det i forbindelse med konfirmasjonstiden, men i årsstatistikk-skjemaset er det spurt om hvor mange som gjør dette utenom konfirmasjonstiden. Tabell 28 viser at vel 60% av menighetene benytter seg av ordningen med utdeling av bibel eller NT. Oversikten viser at det er over 27 000 unge som hvert år mottar bibel eller NT fra menigheten. Mange steder er dette en viktig del av 11-årsfasen og skole–kirke-samarbeidet.

Tab.28: Utdeling av bibel eller NT til barn og unge 2005 og 2006

	2005		2006	
	Utdeling av Bibel	Antall	Utdeling av Bibel	Antall
Oslo		696		807
Borg		2 772		2 835
Hamar		2 256		1 874
Tunsberg		1 857		1 849
Agder ogT.		3 385		3 143
Stavanger		3 554		3 368
Bjergvin		4 263		4 264
Møre		2 315		2 290
Nidaros		3 113		3 311
Sør-Hålog		1 947		1 792
Nord-Hålog		1 470		1 504
Sum	794	27 628	764	27 037

Det er også et spørsmål om menigheten arrangerte **dåpsskole for 6-åringer eller for andre aldersgrupper mellom 4 og 12 år**. Tabell 29 viser at det er ca 18% av menighetene som har dåpsskole for 6-åringer og ca 13% av menighetene som har dåpsskole for andre aldersgrupper. Noen menigheter har sannsynligvis begge deler, men ellers viser dette at ca 1/3 av menighetene har dåpsskole for 6-åringer eller for andre aldersgrupper mellom 4 og 6 år.

Til sammen er det ca 7 700 barn som hvert år har deltatt på en slik dåpsskole. I veiledningen til skjemaet heter det at ”oppmøtet kan variere fra gang til gang og vi ber derfor om et anslag på hvor mange barn (unike personer) som benyttet seg av tilbudet i løpet av året.”

Tab. 29: Antall menigheter som har tilbud om dåpsskole for 6-åringere eller for andre ladersgrupper mellom 4 og 12 år, og oppslutning om disse dåpsskolene.

	2005		2006		2006	
	Dåpsskole for 6-åringere	Antall	Dåpsskole for 6-åringere	Antall	Dåpsskole for andre aldersgrupper	Antall
Oslo		364	129	379		235
Borg		238	215	235		574
Hamar		292	286	282		390
Tunsberg		347	201	268		278
Agder ogT.		507	239	551		516
Stavanger		1 058	143	898		519
Bjergvin		592	333	525		418
Møre		342	186	372		358
Nidaros		228	255	209		98
Sør-Hålog		92	156	118		71
Nord-Hålog		43	117	82		128
Sum	230	4 103	236	3 919	160	3 585

Svært mange menigheter drev **søndagsskole eller tilsvarende gruppe på hverdagen** for noen tiår siden. Rapportene for 2005 og 2006 viser imidlertid at det er under halvparten av menighetene som har søndagsskole eller en tilsvarende gruppe. Av disse hadde vel 70% av menighetene kun en søndagsskolegruppe. Selv om andre tilbud med barnekor og lignende når en del, er søndagsskolen ikke lenger en sentral bærebjelke i menighetens barnearbeid.

Menighetene har også **andre opplærings- og diakonale tilbud for barn og unge**. I skjemaet er det spurt om antall tilbud menigheten har for barn under skolealder, barn i skolealder (unntatt konfirmanter), konfirmanter (unntatt obligatorisk undervisning) og for unge etter konfirmasjonsalderen. Menighetene er bedt om å spesifisere tilbudene. Tabell 30 gir en oversikt over hvor mange menigheter som hadde tilbud og antall tilbud menighetene hadde.

Tab. 30: Opplærings- og diakonale tilbud menighetene hadde for ulike aldersgrupper

Menighetens tilbud til	2005	2006	% menigheter med tilbud 2006	ett tilbud	flere tilbud
Barn under skolealder	659	595	47 %	131	201
Barn i barneskolealder	704	657	51 %		
Barn i Ungdomsskolealder	561	ca 580	45 %		
Konfirmanter	467	437	34 %	247	129
Unge etter konfirmasjonsalder	537	558	44 %	309	160

Materialet synes å være noe mangelfullt, men gir likevel et bilde av omfanget. Vi ser av tabellen at det har vært en liten nedgang i antall menigheter som har tilbud fra 2005 til 2006. Færrest menigheter hadde tilbud til konfirmanter, utenom den obligatoriske undervisningen med 34%, mens 51% hadde tilbud til barn i barneskolealder. Men dette er altså tilbud som kommer i tillegg til de som er nevnt ovenfor (dåpsskole, søndagsskole osv). Tallenes tale er relative klare: under halvparten av menighetene har tilbud til barn og unge.

Hvilke typer tilbud som menigheten har, har det i denne omgang ikke vært mulig å danne seg et bilde av, men blant barn under skolealder synes babysang og ulike klubber å stå sterkt. For

barn i skolealder er det ulike klubber og aktiviteter, mens blant de unge er det ungdomsklubber, kafé, speidergrupper som synes å gå igjen.

Når det gjelder hvor mange frivillige medarbeidere som var engasjert innen barne- og ungdomsarbeidet, er tall for dette tatt inn i kap.10.

Å styrke kirkens arbeid blant barn og unge er et mål for satsingsområdene Dåpsopplæring og Ung i kirken. De menigheter som prioriterer stillingsressurser på dette feltet, oppnår resultater. Samarbeid med organisasjoner om ledertrening, lederkurs for fjorårskonfirmanter, samlinger for ungdom, opplegg på tvers av menighetsgrenser, leire, nye aktivitets- og samværsformer med ulik profil, samler mange steder mange ungdom. Erfaringsutveksling om hva som fungerer i barne- og ungdomsarbeidet, synes å kunne inspirere andre menigheter til å finne ressurser og ta i bruk metoder og arbeidsformer som engasjerer barna og de unge.

Ungdomsråd og ungdomsting er nå etablert i alle bispedømmer. Ungdommens kirkemøte fremstår som et viktig arena, og signalene derfra er viktige for kirken og for dem som driver ungdomsarbeid i menigheter og i organisasjoner. Rapportene tyder på at ungdomsarbeidet er i ferd med å få et oppsving mange steder, men at det er vanskelig å dokumentere omfanget av disse aktivitetene, da mye av denne virksomheten rapporteres gjennom de organisasjoner som disse er tilsluttet. Den kirkelige aktiviteten på høyskoler og universitet knyttet til studentprester o.a. utgjør også mange steder et betydelig omfang. Ungdommenes betydning for Den norske kirke og deres plass i kirken er blitt tydeligere, bl.a. deres plass og rolle i Kirkemøtet, i Kirkerådet og i bispedømmerådene.

7.2 Dåpsopplæring/trosopplæringreformen

Trosopplæringsreformen ble vedtatt i Stortinget i mai 2003. Reformen innledes med en femårig forsøks- og utviklingsfase som er prosjektorganisert. Gjennom et erfaringsbasert forsøks- og utviklingsarbeid skal kirkens trosopplæring for alle dømte bli fornyet. Det er ca 859 000 dømte barn og unge mellom 0 og 18 år i den norske kirke. Reformen ble vedtatt med en økonomisk ramme på 250 millioner (2003) med en økonomisk opptrapping over statsbudsjettet. Budsjettet skal primært gå til forsøks- og utviklingsarbeid i den lokale menighet.

2006 var det tredje året i den femårige forsøks- og utviklingsfasen. Reformen blir fortløpende evaluert av Arbeidsfellesskapet som leverte sommeren 2006 Underveisrapport 3 under overskriften "Utvikling og utbygging av reformen."

Arbeidet i prosjektmenighetene

Den tredje åpne utlysningsprosessen for menigheter i Den norske kirke ble gjennomført i 2006. Over 40% av alle menigheter som ikke var forsøksmenigheter leverte nye søknader. Totalt var det i overkant av 76% av alle menigheter som med denne søknadsrunden hadde søkt en eller flere ganger. Søknadsprosessen var webbasert og det ble gjennomført søknadskurs og veiledning for prosjektmenigheter i de fleste bispedømmene. Med denne runden var det en eller flere søknader fra menigheter i alle landets prostier. I to av bispedømmene var prosenten over 85% av alle menigheter som leverte søknad så langt i prosjektperioden, mens ingen av bispedømmene lå under 40% av menighetene. Søknadsmengden er representativ med store og små menigheter som søkersubjekter. Det er utarbeidet omfattende bakgrunnsdokumenter og veiledning til denne søknadsprosessen. Dette

gjør trosopplæringsreformen til den mest omfattende skrifteliggjorte strategiprosess i Den norske kirke noen gang.

Med tildelingen av nye menighetsprosjekter i 2006 var det 118 prosjekter i 257 menigheter. Det betyr at 20% av alle landets menigheter var prosjektmenigheter i 2006.

Prosjektmenighetene gjennomfører en omfattende rapportering på sitt lokale forsøks- og utviklingsarbeid. Om dette skriver Arbeidsfellesskapet:

Allerede nå er det mulig å se at prosjektene viser en kreativ og levende bredde, at prosjektet utløser ny og spennende aktivitet. Menighetene lager planer, formulerer tiltak, eksperimenterer, skolerer, veiledes og driver egevaluering og rapportering i et omfang som er nytt. Dette gjør at menighetene er i ferd med å utvikle et språk innenfor det pedagogiske området som de ikke har eid tidligere og som igjen gir mulighet til erfaringsflyt mellom de lokale prosjektene. (Underveisrapport 2)

Gjennom ”tiltaksrapporter” beskriver prosjektmenighetene de ulike forsøkene som gjennomføres lokalt. Disse rapportene ligger tilgjengelig og søkbart i en database knyttet til www.kirken.no. Databasen har sommeren 2007 ca 1700 tiltaksrapporter. En omfattende statusrapport for reformen er gitt departementet i august 2007 og Kirkemøtet i 2007. Sluttrapport for prosjektfasen blir behandlet på Kirkemøtet i 2008.

Det ble også gjennomført en åpen utlysning av midler til regionale og nasjonale prosjekter i 2006. Det var 75 søkere og det ble tildelt nye 27 prosjekter. Disse prosjektene er særlig knyttet til tre hovedområder:

- metode og materiell utvikling gjennom barne- og ungdomsorganisasjoner og bispedømmer
- FOU prosjekter. Med tildelingen i 2007 er de fleste utdanningsinstitusjoner som tilbyr kirkelig utdanning involvert i fagutviklingsprosjekter i trosopplæringsreformen.
- Prosjekter knyttet til fagutvikling og forsøks arbeid i forhold til barn og unge med ulik funksjonshemming.

I Statusrapporten fra trosopplæringsreformen (levert 17. august 2007) blir oppsummeringene av reformen så langt i prosjektperioden formulert i følgende punkter:

a. Dette vil Kirkerådet fremheve som særlige positive erfaringer så langt i prosjektperioden

1. Reformen har skapt den mest omfattende skrifteliggjorte strategiprosess i Den norske kirke noen gang. Over hele landet har staber, menighetsråd, foreldregrupper, barn og ungdom arbeidet med hvordan de kan utvikle en systematisk og sammenhengende trosopplæring for alle døpte. Dette brede engasjementet gjør trosopplæringsreformen til et viktig virkemiddel i fornyelsen av folkekirken. Om den siste av søknadsrundene skriver Arbeidsfellesskapet:

Det er spennende å se av denne søknadsrunden at det lokale mangfoldet øker. En kan spore en større språklig trygghet på trosopplæringens område og en tydelig ambisjon om å drive lokal teologiproduksjon. Trosopplæringsreformen som en språklig reform der det skjer en tydelig verbalisering av taust kunnskapsfelt og et dels sovende fagfelt er i evalueringen påpekt tidligere. Det en nå ser er en mer nyansert og selvstendig språkbruk på fagfeltet menighetspedagogikk.

2. Det er etablert en struktur rundt lokalmenighetenes utviklingsarbeid som gir god dokumentasjon og som virker kvalitetsfremmende på menighetenes arbeid. Innføringskurs

og fagkonferanser bidrar til å skape fellesskap og faglig bevissthet rundt forsøks- og utviklingsarbeidet.

3. Det har vært en god økonomi og ressursstyring av prosjektet som har fulgt opp kravet om at reformen primært skal medvirke til lokalt forsøks- og utviklingsarbeid. Kontrollene av tildelingene som har vært gjort av Kirkerådet, Arbeidsfellesskapets evalueringer og Riksrevisjonen har vært entydig positive.
4. Forståelsen og oppmerksomheten rundt en trosopplæring for alle har økt bredt i folkekirken.
5. Reformen har engasjert bredt i kirkelige barne- og ungdomsorganisasjoner. De har arbeidet med reformen på sine medarbeidermøter, hatt egne regionale og nasjonale prosjekter samt at de er viktige i mange av de lokale prosjektene. Jfr Delrapport 3.
6. Reformen har engasjert mange frivillige i de lokale forsøkene. Særlig gledelig er det at så mange nye frivillige medarbeidere er engasjerte. Også dette viser at reformen bidrar til en åpnere kirke.
7. Reformen har bidratt til å fornye tenkning og forståelse av trosopplæring. Dette har skjedd ved at taus kunnskap blir verbalisert og at brede grupper i kirken formulerer tiltak, utvikler søknader, engasjeres som frivillige osv.

”Det er også tydelig at målgruppen utvides slik at foreldre og faddere, søsken, besteforeldre og øvrige nettverk, inkluderes i tiltakene. En kan til og med se at mange lokalsamfunn får tilført vitaliserende krefter gjennom reformen. Dette er ikke minst viktig der en ser at lokal teologisk refleksjon skjer gjennom å formulere en stedsbestemt, lokal teologi. (Underveisrapport 3)

8. Det er utviklet en rekke nye tiltak som har høy oppslutning i gruppen alle døpte.
9. Reformen har engasjert mange fag og kompetansemiljøene. Alle kirkelige utdanningsinstitusjoner har vært delaktige i FOU prosjekter. Det utvikles nye kurs og moduler i grunn/etter og videreutdanning ved institusjonene, og mange av mentorene for menighetsprosjektene er ansatte ved høyskolene. Det er også etablert metodikk for kompetansenettverksgrupper som bidrar til fagliggjøring av menighetsprosjektene erfaringer. De årlige møtene og fagkonferansene i det nasjonale kompetansenettverket bidrar til å etablere møtesteder for denne faglige videreutviklingen. Dette er samtidig et punkt med en rekke utfordringer for både slutfasen av prosjektperioden og for videreføringen.
10. Det er etablert en omfattende evalueringsforskning som bidrar med kritisk og konstruktiv evaluering av alle sider ved reformen. Evalueringen leverer rapporter fortløpende og bidrar derved til en faglig forankring av reformens videreutvikling. Arbeidsfellesskapets arbeidsform gjør evalueringen også til viktig fagutvikling innen feltet trosopplæring.
11. Det er skapt oppmerksomhet og bredt engasjement i arbeidet med en samisk trosopplæring forankret i samisk språk, historie og kultur.
12. Reformen har virket fornyende på kirkens undervisning samtidig som det innholdsmessige fokus som trosopplæring har vært ivarettatt. Underveisrapport 3 beskriver dette med utgangspunkt i at det tidlig i prosjektperioden ble stilt spørsmål ved det innholdsmessige perspektivet.

”Trosopplæringsprosjektet synes å stå i en solid og lang tradisjon for kirkelig undervisning der en fastholder Bibelen som sentralt lærestoff. En ser samtidig en økende evne til å levendegjøre og å aktualisere bibelstoffet gjennom å et bevisst arbeid med det fortellingsdidaktiske gjennom solid muntlig fortelling, drama, fortelling, bilde og lyd, og gjennom bruk av varierte og aktivitetsfremmende arbeidsformer. En ser derfor mye kreativitet og skapende virksomhet.”

13. Kjønnsperspektivet har vært bevisst håndtert i alle ledd av reformen, og kjønnsfordelingen er god i alle ledd av reformen. Særlig merker vi oss den jevne representasjonen av ansatte

menn og kvinner i de utadrettede tiltakene. Positivt overraskende er også den jevne kjønnsfordelingen på deltagende gutter og jenter i tiltakene. Annen statistikk har vist en tradisjonell overvekt av jenter i kirkens barne- og ungdomsarbeid.

14. Det er en økt bevissthet rundt barn og unge med behov for tilrettelegging, og reformen bidrar til mer systematisk kunnskap og økt kompetanse på dette området.
15. Mentorordningen har vært et viktig bidrag for oppfølging av prosjektene. Denne tjenesten er svært godt evaluert og fremstår som et av de viktige bidragene til fornyelse av arbeidet i lokalmenigheten.
16. Rekruttering av personer med høy og relevant kompetanse til stillinger har hele tiden vært forstått som et kritisk punkt. Så langt i reformen har rekrutteringen vært god. Det ser ut til at reformen virker rekrutterende på lokalt kompetente søkere. På sikt er det også grunn til å forvente at en fornyet trosopplæring, hvor også 15-18 åringene er inkludert, vil virke rekrutterende til kirkelig utdanning.
17. Reformens bevissthet om og tilrettelegging av ressurser og kompetanse for kommunikasjon har virket moderniserende og kvalitetshevende på kirkens informasjonsarbeid. Underveisrapport 3, kapittel 4 gir en dokumentasjon av ulike sider ved reformens bidrag til en slik modernisering og digitalisering av kirkens kommunikasjon.
18. Kunst og kulturperspektivet har bidratt til kvalitetshevning av trosopplæringsarbeidet i menighetene samt at det har skapt mye lokalt samarbeid og oppmerksomhet
19. Reformen har skapt internasjonal oppmerksomhet. En rekke delegasjoner fra nordiske og europeiske kirker har kontaktet Den norske kirke og latt seg inspirere av trosopplæringsreformen. Reformen har også vært behandlet på internasjonale fagkonferanser og i publikasjoner.

Reformen har skapt mange nye kontakter mellom dåpsforeldre, faddere og kirken. Det er imidlertid en hovedutfordring å videreutvikle disse gode erfaringene i tiden fremover.

b. Hva er særlig utfordrende/mindre vellykket?

1. Mange menigheter har brukt store ressurser på å søke prosjekt uten å nå opp i tildelingene. For noen har dette skapt mismot. Svært mange menighetene ser behovet og mulighetene men mangler ressurser for å komme videre. Når så nye retningslinjer, blant annet om trosopplæringstiltak i SFO ble gjort gjeldende for alle, måtte mange menigheter med et godt samarbeid med SFO legge ned sine tilbud. Deres opplevelse av reformen er derved kun at deres handlingsrom er blitt mindre.
2. Menighetene er ikke vant til (og ser ikke nødvendigvis verdien av) å måle oppslutning og dokumentere det arbeidet de driver. Vi ser allikevel en positiv utvikling i menighetenes ferdigheter og motivasjon på dette feltet.
3. Det er i økende grad en forståelse av at kirken må utvikle en systematisk trosopplæring for alle døpte. Alle døpte er svært mange. Reformens målgruppe er 859 000 døpte mellom 0 og 18 år, samt foreldre og faddere. Det vil ta tid å få oppslutning fra alle døpte. Reformen har likevel vist mange eksempler på at dette er mulig.
4. Særlig har det vært krevende å få høy oppslutning blant 15–18 åringer. Det er mye god lederutvikling i denne aldersfasen men det er vanskelig å utvikle en trosopplæring som får oppslutning av bredden av 15–18 åringer. Også her er det enkelte tiltak som viser vei – som for eksempel Hamarøy-prosjektet.
5. Vi ser også at de største menighetene erfarer store utfordringer gjennom reformen. Når årskullet døpte i en menighet er mellom 200 og 300 barn, blir primær målgruppe for reformen 4000-5000 barn og unge.
6. Menighetsprosjektene har prøvd ut svært mange tiltak. Det å se tiltakene i forhold til hverandre og skape en systematisk og sammenhengende trosopplæring krever stor

oppmerksomhet. Alle fullskala prosjektene har i 2006 levert et eget fullskala skjema for å øke oppmerksomheten på dette.

7. Prosjektene er avhengig av et nært samarbeid med frivillige. På tross av en omfattende rekruttering av frivillige opplever mange prosjekter at dette er et kritisk punkt. Rekruttering, bruk av og oppfølging av frivillige trenger bred oppmerksomhet i den videre utviklingen av trosopplæringsarbeidet.
8. Trosopplæringsreformen bidrar til å skape endringer. Dette oppleves av mange som en positiv prosess samtidig som den er krevende. Nye arbeidsformer, tverrfaglig samarbeid, gudstjenestefornyelse osv er positive ord, men aktualiserer samtidig latente konflikter og spenninger. Kirkens komplekse struktur skaper også utfordringer for håndteringen av en prosjektorganisert prosess.
9. Det har i lang tid vært lav rekruttering av samisktalende personer til kirkelige stillinger. Dette har vært et prioritert område fra Samisk kirkeråd men er fortsatt både et kritisk og et utfordrende område.
10. Endringene i lokalmenighetenes mulighet til å utvikle tilbud i SFO-tiden har ført til at foreldre og barn får dårligere tilrettelagte tilbud i forhold til tilgjengelighet samt at det er mer kostnadskrevenende å markedsføre nye tiltak på kvelder og helger.

c. Sentrale utfordringer for prosjektperiodens avslutning

Disse punktene henger nært sammen med viktige utfordringer som krever særlig oppmerksomhet i prosjektperiodens avslutning og videreføring:

1. Omfanget på forsøks- og utviklingsarbeidet er stort. Dette skal avsluttes og samtidig skal det etableres gode ordninger for overgang til ordinær drift. Dette skal skje parallelt med at innsatsen styrkes med tanke på å innføre reformen i hele Den norske kirke.
2. Generere læring ut fra det store erfaringsmaterialet som foreligger og skape arenaer for at medarbeidere i kirken på ulike nivå får del i denne læringsprosessen.
3. En bred og offensiv kommunikasjon til barn, unge, foreldre og faddere som skaper forståelse, engasjement og tilhørighet til kirkens trosopplæring.
4. Bidra til allmenne holdninger knyttet til ”jeg er døpt” ” jeg er en del av kirken” osv.
5. Holde engasjementet og utviklingsprosessene oppe når ”nyhetens interesse” ikke lenger er drivkraft.
6. Å bygge ut alle prosjekt til fullskalatilbud og sette mange ulike tiltak inn i en helhetlig systematikk som gir sammenheng i en fornyet trosopplæring.
7. Kompetanseutvikling og rekruttering til stillinger innen trosopplæringen. Det må det videreutvikles både etter- og videreutdanning og grunnutdanning slik at nåværende og fremtidige kirkelig ansatte er rustet til å ivareta en styrket trosopplæring.
8. Oppsummere og systematisere forsøks erfaringene og etablere en ny plan for trosopplæring.
9. Styrket fokus på en systematisk og sammenhengende opplæring for målgruppen 0-18 år med en dimensjoneringsnorm på 315 timer. Fokuserer også på reformens utvidede målgruppe: foreldre/ familie.
10. Styrket fokus på metode- og materiellutvikling.
11. Videreutvikle eierskap til trosopplæring i menighetenes stab, rådsstruktur og blant frivillige medarbeidere.
12. Gjennomføre en inkluderende og grundig prosess for utarbeidelse av ny plan for trosopplæring.
13. Implementering og overgang til drift: videreføre og utvikle støttestrukturer for innføring og forvaltning av reformen i alle menigheter.
14. Skape og holde engasjementet og forventningene til reformen oppe hos de som ikke er prosjektmenigheter.

15. Koordinere de omfattende planprosessene i årene fremover slik at menighetene kan oppleve dette som en god endringsprosess. Dette gjelder særlig i forhold til gudstjenestereformen og ny plan for diakoni.
16. Skape naturlig og strategiske relasjoner mellom den trosopplæring som alle døpte er med på og det kontinuerlige arbeidet i kirkens barne- og ungdomsarbeid.

7.3 Skole – kirke

Mange av bispedømmerådene tar i sine rapporter opp samarbeidet skole – kirke, og gir uttrykk for at samarbeidet mange steder er svært godt og at det har fått en oppsving. Skolene etterlyser mange steder samarbeid med den lokale kirke, og der kirken makter å prioritere denne kontakten, skjer det mye spennende. Samtidig representerer skole-kirke samarbeidet nye utfordringer knyttet til ny læreplan for KRL-faget, usikkerhet omkring mulighetene for å avholde skolegudstjenester, hva som er legitim tradisjons- og kulturformidling osv.

Tabell 31 gir en oversikt over hvor mange menigheter som har **besøk fra barnehager og skoler** og hvor mange besøk prest, kateket eller annen menighetsarbeider har i barnehagen(e) eller skolen(e).

Tab. 31: Barnehage og skoleklasser på besøk i kirken 2005 og 2006

	2005		2006		Endring ant. besøk 05/06	2005		2006		Endring ant. Besøk 05/06
	Barnehage-besøk i kirken	Antall besøk	Barnehage-besøk i kirken	Antall besøk		Skoleklasser på besøk i kirken	Antall besøk	Skoleklasser på besøk i kirken	Antall besøk	
Oslo		309		254	-55		442		388	-54
Borg		202		235	33		571		434	-137
Hamar		186		160	-26		837		452	-385
Tunsberg		317		382	65		436		621	185
Agder ogT.		382		329	-53		666		594	-72
Stavanger		358		431	73		389		427	38
Bjergvin		340		423	83		580		554	-26
Møre		213		290	77		245		274	29
Nidaros		172		441	269		372		479	107
Sør-Hålog		112		207	95		220		181	-39
Nord-Hål		238		170	-68		192		175	-17
Sum	604	2 829	586	3 322	493	856	4 950	816	4 579	-371

Tallmaterialet på området er imidlertid begrenset, men årsstatistikken tyder på at ca halvparten av menighetene har barnehagebesøk, mens nesten 2/3 av menighetene har en ordning med besøk av skoleklasser i kirken. Til sammen var det 7 900 barnehage- og klassebesøk i kirken i 2006. Tilsvarende tall fra 2002 viser at det var vel 5 700 barnehage- og klassebesøk i kirken, men innrapporteringen var da noe mangelfull. Selv om tallene er mangelfulle gir de likevel en antydning om nivået.

Tabellen viser at det har vært en økning fra 2005 til 2006 av barnehagebesøk, mens det har vært en nedgang mht skoleklassebesøk i denne perioden. Om dette skyldes en prioritering/nedprioritering fra kirkens side eller fra barnehagens/skolens side er det vanskelig å si noe sikkert om. Det kan også være andre årsaker til disse svingningene.

Skjemaet har også en rubrikk med spørsmål om **prest, kateket eller annen menighetsarbeider besøkte barnehagen eller skolen**. Da er ikke særskilte møter som menigheten hadde med de ansatte regnet med. Rapportene viser at 651 menigheter hadde en slik ordning overfor barnehagene i 2005 mot 674 i 2006, dvs vel 50%, mens det var 953 som hadde en slik ordning overfor skoler i 2005 mot 917 i 2006. Dette tilsvarer ca ¾ av alle menighetene. Antall barnehagebesøk som prest, kateket eller annen menighetsarbeider hadde i 2005 var nesten 3 000 i 2005, mens det var vel 6 000 skolebesøk i 2005 og 5 400 i 2006.

Menighetsbarnehage

Menighetene innrapporterte at det var 154 menigheter som drev 179 barnehager i menighetens regi i 2005 mot 153 menigheter i 2006. Det vil si at det kun er 12% av menighetene som driver en eller flere barnehager.

8. Diakoni

I statistikkskjemaet fra 2005 har det vært et ønske å få noe statistikk omkring diakonale tilbud og oppslutning som det er mulig å tallfeste. I skjemaet har en derfor valgt å spørre om fire tilbud: ekteskapsgrupper/samlivsgrupper, sorggrupper, eldretreff/-kveld og andre tilbud, der en kan spesifisere nærmere hvilke tilbud menigheten har. Dette gir på langt nær et fullstendig bilde av menighetens ofte omfattende diakonale innsats innenfor et vidt spekter av arbeidsformer overfor ulike målgrupper som vanskeligstilte, funksjonshemmede, eldre, syke osv., og sier lite om hvor mange disse tilbudene når.

Hensikten har altså vært å få frem tall på noen utvalgte områder, og også her er ofte statistikken ikke god nok. Registreringer og rapportering i løpet av året er det ofte vanskelig å få etablert gode rutiner for, og derfor blir det ofte at man tar med det man kjenner godt til eller det man husker. Mye av den diakonale virksomheten lar seg ikke fange inn i talloppgaver og mye foregår i regi av frivillige medarbeidere

Det er rapport om at

- 142 menigheter hadde tilbud om **ekteskapsgruppe** i 2005 mot 108 i 2006, og at det var 128 slike ekteskapsgrupper i 2005 mot 125 i 2006.
- 339 menigheter hadde tilbud om **sorggrupper** i 2005 mot 282 i 2006, og at det var 280 slike sorggrupper i 2005 mot 256 i 2006. Det kan tyde på at en del menigheter som hadde tilbud likevel ikke etablerte en slik gruppe, for eksempel fordi ingen meldte seg på.
- 703 menigheter hadde tilbud om **eldretreff/-kveld** i 2005 mot 676 i 2006. Over halvparten av menighetene har altså tilbud om eldretreff.
- Dessuten rapporterer menighetene om nesten 700 **andre diakonale tilbud**. Svært mange menigheter har et eller mange diakonale tilbud. Det gjelder bl.a. besøkstjeneste, andakter på sykehjem, temakvelder, vaffelkafe, åpen kafe, blomsterhilsen, treff for funksjonshemmede, trilletreff, småbarnstreff, kirkefrokost, kirkekaffe, kirkeskyss, mannsgruppe, fellesskapskvelder, diakonigruppe, turgrupper, sommerturer, besøk til etterlatte, unge hjemskvelder, dansegruppe, konfirmantjubilæer for å nevne noen tilbud som ofte går igjen.

Det skjer mye diakonalt katastrofearbeid, for eksempel i forbindelse med tsunamien 2. juledag 2004. Ved ulykker i lokalsamfunnet åpnes kirken, det gjennomføres samtaler,

minnegudstjenester, og samarbeid med berørte skoler og barnehager, foruten oppfølging både individuelt og i grupper.

Selv om det tradisjonelle diakonale omsorgsarbeidet står sterkt mange steder, utfordres stadig diakonien mot ”nye” oppgaver og arbeidsformer både i menigheten, i lokalsamfunnet og internasjonalt. Aktuelle utfordringer er bl.a. ensomhet, skilsmisser, samlivsbrudd, vold, flyktninger, fellesskapsbaserte tiltak, ungdomsdiakonale tiltak, sorggrupper, menneskerettighetsarbeid, hiv/aids, rusproblematikk, helse/kirke og integrering av funksjonshemmede. Særlig synes det å være en sterkere vektlegging av ungdomsdiakonale tiltak. I mange menigheter er ungdommen engasjert i fasteaksjonen. Se også kap. 14 som tar opp arbeid knyttet til kirke – samfunn. Kirkens Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep har i løpet av de ti år senteret har eksistert lagt ned et stort arbeid på et viktig felt, ikke minst for å forebygge at slike ting skjer.

Diakonien har også vært en pådriver omkring de funksjonshemmedes rettigheter og for å inkludere psykisk utviklingshemmede i kirken. Stille kvelder, retreat og åpne kirker er ofte tiltak som diakonien står bak.

Ledelse og organisering av det diakonale arbeidet er en viktig oppgave for diakonene. Når mange menigheter ikke har diakon eller diakoniarbeider, hemmes også rekrutteringen og utrustningen av de frivillige medarbeiderne. Det er kun 218 diakoner ansatt i menighetene, samt 60 diakoniarbeidere, jf. kap. 18. De diakonale utfordringene er store, men ”arbeiderne er få”. Et pulserende og rikt diakonalt arbeid synes å være avhengig av at menighetene har diakon eller diakoniarbeider som kan organisere og legge forholdene til rette for frivillig diakonal innsats og ”utruste de hellige til tjeneste”.

Den norske kirke ønsker å være ”en tjenende kirke”, en livsnær kirke som viser omsorg overfor mennesker i nød og som kjemper for fred, forsoning og rettferdighet.

Det er en utfordring å forene kreftene for å gjøre diakonien mer målrettet og handlingskraftig. Diakoni er ikke først og fremst en oppgave for spesialistene, men en måte å forholde seg til hverandre på som bidrar til å skape gode og tjenende felleskap. På det lokale plan er det en utfordring å finne egnede modeller og arbeidsformer for hvordan en kan drive et systematisk og kreativt arbeid, også med sikte på å inspirere og rekruttere frivillige.

9. Kirkemusikk – konserter – kirken som kulturbærer

Hele dette feltet synes å ha en økt oppmerksomhet og oppslutning. Det gjelder kirkekonserter, kirkemusikkfestivaler, kor, åpne kirker, kulturarrangementer, kulturfestivaler, den kulturelle skolesekken osv. Selv om tallmaterialet er mangelfullt, viser de tall som foreligger at det ikke har vært så store endringer. Tabell 32 viser at omfanget av antall **kor og korgrupper for barn og unge** lå på ca 1 300 med vel 32 000 medlemmer i 2005 med en liten nedgang i 2006. I 2002 var det 1 200 kor med nesten 32 000 medlemmer.

Tab. 32: Kor og korgrupper i menighetene 2005 - 2006

	2005	2006	2005	2006		2005	2006	2005	2006
	Antall kor barn og unge		Antall medlemmer		Endr i % 2005/06	Antall kor for voksne		Antall medlemmer	
Oslo	125	122	3 131	3 118	-0,4	76	80	1817	
Borg	150	133	3 175	3 059	-3,7	97	81	2181	
Hamar	93	89	1 620	1 683	3,9	69	67	1182	
Tunsberg	131	126	4 209	3 297	-21,7	73	73	1661	
Agder og T.	182	177	4 968	4 776	-3,9	118	116	2471	
Stavanger	144	147	4 059	3 901	-3,9	94	93	1937	
Bjergvin	201	193	4 792	4 612	-3,8	130	127	2482	
Møre	78	80	1 704	1 688	-0,9	50	51	938	
Nidaros	80	71	1 860	1 735	-6,7	65	59	1630	
Sør-Hålog	69	73	1 636	1 411	-13,8	45	43	1035	
Nord-Hålog	55	58	1 008	1 015	0,7	30	27	540	
Sum	1 308	1 269	32 162	30 295	-5,8	847	817	17 874	17798

Det var vel 800 kor og **korgrupper for voksne, inkludert familiekor** med nesten 18 000 medlemmer i 2005 mot 800 kor og 16 000 medlemmer i 2002.

Til sammen er det altså ca 50 000 personer som er med i et kor/korgruppe. Dette tilsier at det i gjennomsnitt er 1,6 kor pr sokn med nesten 40 medlemmer

Tabell 33 gir en oversikt over hvor mange kor de enkelte menighetene har. De fleste har ett kor, men det er også en del som har 4 kor eller flere. En menighet rapporterer at de hadde 14 barne- og ungdomskor i 2005.

Antall medlemmer i de enkelte korene varierer fra et par medlemmer og opp til 390 i et barne- og ungdomskor og til 422 for et voksenkor i 2006.

Tab. 33: Antall kor og antall medlemmer i de enkelte menighetene

	2005	2006	2005	2006	2006		
Antall kor	Barne- og ungdomskor		Voksenkor		Antall medlemmer	Barne- og ungdomskor	Voksenkor
1	379	347	447	426			
2	194	184	117	108	1 - 19	199	256
3	95	92	32	31	20 - 49	290	243
4	30	60	15	12	50 - 99	140	69
5 og flere	12			6	over 100	63	17
max	14	12	6	7	max	390	422
Ant. kor	710	683	611	583			

Når det gjelder **konserter, musikkandakter** og lignende viser tabell 34 at ble arrangert 6 700 konserter i 2005 mot 6 200 i 2006 med til sammen nesten 840 000 deltakere i 2005 og nesten 800 000 i 2006. I 2002 var det 5 600 konserter med 800 000 deltakere. Det har altså vært arrangert flere konserter i 2006 enn i 2002, men med like mange deltakere. I gjennomsnitt var det 127 deltakere på konsertene i 2006 mot 141 i 2002. Dette gjelder konserter som menigheten selv har arrangert og ikke når kirken har vært utleid til andre.

Tab. 34: Antall konserter og antall deltakere/besøkende 2005 - 2006

	2005	2006	2005	2006	
	Antall konserter		Antall deltakere		% endr.2005/06
Oslo	735	721	84 568	88 877	5,1
Borg	610	536	71 483	71 964	0,7
Hamar	586	542	63 645	55 275	-13,2
Tunsberg	594	685	86 749	87 330	0,7
Agder ogT.	722	615	103 353	87 669	-15,2
Stavanger	464	450	69 420	56 289	-18,9
Bjergvin	1 095	1 012	115 749	131 895	13,9
Møre	464	414	61 693	62 257	0,9
Nidaros	553	546	87 535	85 872	-1,9
Sør-Hålog	371	416	44 387	39 373	-11,3
Nord-Hålog	518	235	51 405	21 489	-58,2*
Sum	6 712	6 172	839 987	788 290	-6,2

* Nedgangen i Nord-Hålogaland skyldes i hovedsak at Svalbard er tatt med i 2005 og rapporterte 25 000 deltakere på sine konserter.

Av tabell 35 går det frem hvor mange konserter de enkelte menighetene hadde. De fleste hadde fra én til tre konserter og musikkandakter, men det var også en del menigheter som hadde mange slike konserter. I 2005 hadde en menighet 252.

Tab. 35: Antall konserter og andre kulturtilbud i de enkelte menigheter

	2005	2006	2005	2006
Antall tilbud	Antall konserter		Andre kulturarrang.	
1	257	240	196	185
2	200	211	61	61
3	126	130	108	93
4	90	95		
5	68	68		
6	51	49		
7- 9	95	95		
10 - 14	97	71		
15 - 19	33	36		
20 og flere	48	49		
max	252	193		280
sum	1 065	1 044	365	339

Den norske kirke har mange svært dyktige kirkemusikere, kor, solister og instrumentalister innenfor et bredt spekter av aldersgrupper og genre, men rekrutteringen til kirkemusikeryrket er ikke tilfredsstillende. Den kirkemusikalske virksomheten representerer en rikdom både i menighetene og i kulturlivet for øvrig. Kirkens musikkliv synes å være et viktig arnested for mye av det øvrige musikkliv, også populærmusikken. Mange av Norges sentrale musikere, solister og kor har sin bakgrunn i Tensing og øvrig kristelig barne- og ungdomsarbeid.

Både tradisjonelle og nye kulturaktiviteter og kirkens egne kulturverdier og kulturytringer er viktige både med hensyn til opplevelser, bygging av verdier og som inspirasjonskilder. Å bygge broer og tilrettelegge for samarbeid og dialog på et bredt spekter av kulturverdier og kulturaktiviteter synes å fremstå som viktige utfordringer.

Tab 36 viser antall **andre kulturarrangement** som menighetene arrangerte i 2005 og 2006. Dette inkluderer ulike typer kulturarrangement som teater, utstillinger m.v. Menighetene arrangerer vel 1 000 slike andre kulturarrangementer. I tabell 36 gis en oversikt over hvor mange kulturarrangement de enkelte menigheter hadde.

Tab. 36: Antall andre kulturarrangement 2005–2006

	2005	2006
	Andre kulturarrangement	
Oslo	202	159
Borg	103	85
Hamar	78	108
Tunsberg	86	113
Agder og T.	81	60
Stavanger	78	72
Bjergvin	126	113
Møre	94	51
Nidaros	77	44
Sør-Hålog	70	50
Nord-Hålog	23	324
Sum	1 018	1 179

Åpne kirker og veikirker

460 sokn rapporterer om at de hadde **åpen kirke** i 2006, mens 800 ikke hadde et slikt tilbud. Det kan være at kirken er åpen en eller flere ganger i uken eller måneden for stillhet, lystenning osv. Inkludert i disse tallene er sannsynligvis de ca 250 sommeråpne kirker.

50 av disse sommeråpne åpne kirker er **veikirker**. En veikirke er en kirke som:

- ligger i nærheten av en trafikkert vei,
- har åpent minst tre uker om sommeren, minst fem dager i uken og minst fem timer pr. dag,
- har vertskap og enkel servering,
- tilbyr informasjonsmateriell,
- har tilgang på toalett.

Kirken og kulturen

Kirken er en kulturaktør, og formidlingen har en samfunnsbyggende karakter. Kunst- og kulturfeltet blir regnet som en bro til dialog, forståelse og ettertanke i møter mellom mennesker, og i disse møtene oppstår kultur som noe dynamisk og nyskapende. For å leve i dette spennet har kirken behov for kunnskap og kompetanse. Kirkemøtet i 2005 oppfordret til å åpne kirkene for en større variasjon av kulturuttrykk og vedtok ønsket om å etablere kirkelige ressurs- og kompetansesentra for skapende og utøvende kunst, for å gi faglig tyngde til møtet mellom kirke, kunst og kultur utover i landet. Dette forutsatte statlig finansiering.

Kirkemøtet var også opptatt av å utvide kirkemusikerstillinger og ønsket revisjon av regelverk for bruk av kirker og av regelverk for inventar og utstyr. Det tyngste vedtaket var likevel ønsket om å opprette et nettverk for kultur og kirke. Kirkerådet fulgte opp Kirkemøtets vedtak

ved å arbeide videre med saken. I 2006 ble det arbeidet intenst med å få bygd opp en mulig struktur for et fungerende nettverk, og Kirkerådet vedtok september 2006 at koordinerende instans for nettverket skulle legges til Oslo. Oslo bispedømmeråd tok så raskt saken videre og arbeidet med struktur og oppbygging fra regional side. Strukturen kom raskt på plass fra bispedømmerådets side, og Kirkerådet bidro også ved å gi lovnad om midler under forutsetning av statlig finansiering. Ved årsskiftet 2006–2007 lå alt til rette for at første regionale senter kunne opprettes og at flere raskt kunne følge. Dessverre ble det ikke midler til tiltaket, verken i Statsbudsjettet 2007 eller i 2008, så Kirkerådet utfordres nå til å finne nye løsninger på hvordan feltet skal ivaretas i denne situasjon.

10. Frivillig medarbeiderskap

Et område som stadig står i fokus når det gjelder menighetsarbeid, gjelder frivillige medarbeiderskap. Dette har også vært et av Kirkemøtets satsingsområder i forrige perioden. Flere av bispedømmerådene rapporterer om menighetenes engasjement med å rekruttere og utruste de frivillige og legge til rette for medarbeiderskap. Ikke minst er mange opptatt av hva som bidrar til og hva som hindrer frivillighet. Flere kursopplegg, har fokusert de ansatte ansvar og rolle med hensyn på ledelse av frivillige, og kursopplegg som kan bidra til at folks barnetro kan få næring.

Dette er et område som det er vanskelig å kartlegge. Hva skal tas med og hvor mye og hva slags frivillig arbeid skal regnes med? Mange av kirkens medlemmer utfører en utstrakt innsats ”på egen hånd” uten at en er direkte utfordret av menigheten/menighetsrådet til oppgaven og heller ikke pålagt noen rapporteringsplikt.

Det nye årsstatistikk-skjemaet har følgende spørsmål:

Hvor mange frivillige medarbeidere (15 år eller eldre) var tilknyttet:

- planlegging og gjennomføring av gudstjenester?
- menighetens barne- og ungdomsarbeid?
- menighetens diakonale arbeid?
- komité- og utvalgsarbeid?
- annet arbeid, for eksempel dugnadsarbeid og annet menighetsarbeid?

I veiledning til skjemaet på dette punktet heter det at ”det skal tas med frivillige medarbeidere (som fylte 15 år i løpet av statistikkåret) som har vært engasjerte gjennom året, uavhengig av tidsrom eller mengde arbeide som er utført av de frivillige. En person kan føres på flere av aktivitetene, men telles bare en gang innenfor hvert felt.”

I tabell 37 gis en oversikt over antall frivillige medarbeidere knyttet til de ulike feltene. Til sammen er det over 100 000 frivillige, og det vil nok være noe usikkert hva som er tatt med og hvem som er tatt med. Dette tilsier at det i gjennomsnitt er vel 80 medarbeidere i hver menighet. En person som er engasjert på et felt kan også være engasjert på et eller flere andre felt, og blir da talt med flere steder.

Dette er første gangen det i Den norske kirke er presentert såpass utførlige oversikter over frivillige medarbeidere. Derfor er det tatt med tall for de enkelte bispedømmene som viser situasjonen både i 2005 og 2006.

Tab. 37: Antall frivillige medarbeidere knyttet til gudstjeneste, barne- og ungdomsarbeid og innen diakoni 2005 og 2006

	2005	2006	2005	2006	2005	2006
	Gudstjenestearbeid		Barne- og ungdomsarbeid		Diakonalt arbeid	
Oslo	2 057	2 475	1 818	1 999	2 266	2 041
Borg	2 601	2 345	1 920	2 011	1 537	1 596
Hamar	2 646	1 971	798	940	1 037	936
Tunsberg	2 224	2 196	1 445	1 456	1 539	1 449
Agder ogT.	3 427	3 400	2 723	2 940	2 826	2 653
Stavanger	3 624	3 735	3 103	3 285	2 158	2 099
Bjærgvin	3 250	3 514	2 546	2 808	1 694	1 819
Møre	1 770	1 588	1 186	1 032	754	809
Nidaros	2 067	1 989	1 149	1 317	1 695	1 811
Sør-Hålog	1 207	947	788	638	694	708
Nord-Hålog	601	513	379	571	470	428
Sum	25 474	24 673	17 855	18 997	16 670	16 349

Tab. 38: Antall frivillige medarbeidere knyttet til komitéarbeid og annet menighetsarbeid 2005 og 2006.

	2005	2006	2005	2006	2005	2006
	Komité- og utvalgsarbeid		Annet menighetsarbeid		Sum frivillige medarbeidere	
Oslo	1 735	1 787	2 225	2 536	10 101	10 838
Borg	1 832	2 061	2 280	2 278	10 170	10 291
Hamar	1 051	1 232	3 575	4 555	9 107	9 634
Tunsberg	1 822	1 605	2 473	2 857	9 503	9 563
Agder ogT.	2 565	2 690	3 434	3 592	14 975	15 275
Stavanger	2 407	2 559	3 282	2 562	14 574	14 240
Bjærgvin	2 058	2 131	2 215	2 491	11 763	12 763
Møre	940	936	1 763	1 716	6 413	6 081
Nidaros	1 312	1 298	3 750	3 712	9 973	10 127
Sør-Hålog	697	720	1 309	1 164	4 695	4 177
Nord-Hålog	498	569	749	990	2 697	3 071
Sum	16 917	17 588	27 055	28 453	103 971	106 060

Det var i tidligere skjema også noen rubrikker for frivillige medarbeidere. I 2002 var 18 400 frivillige medarbeidere innen diakonsektoren og 15 000 innen barne- og ungdomsarbeidet. I utvalg og komiteer under menighetsrådet var 42 000 engasjert i 2002, men dette inkluderer nok også en del annet menighetsarbeid. Tallene synes likevel til en viss grad og være sammenlignbare.

Det er også foretatt en oppsummering av hvor mange menigheter som har gitt opplysninger om frivillige og hvor mange frivillige som er engasjert på de ulike feltene i menighetene. Tabell 39 gir et bilde av omfanget av frivillige medarbeidere.

Mellom 100 og 300 menigheter rapporterer at de ikke har noen frivillige medarbeidere. Tabellen viser i raden "sum" antall menigheter som har rapportert om antall frivillige medarbeidere. Det er mellom 800 og vel 1 000. De fleste menighetene synes å ha mellom 5 og 20 medarbeidere innen de ulike feltene, men enkelte har over 100 medarbeidere. Max-rubrikken viser de menighetene som har rapportert om flest medarbeidere innen de ulike feltene.

Tab. 39: Antall frivillige medarbeidere i de enkelte menigheter på de ulike feltene

	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006
Antall frivillige personer	Frivillige innen gudstjeneste-arbeid		Frivillige innen barne- og ungdoms-arbeid		Frivillige innen Diakoni		Frivillige innen komité- og utvalgs-arbeid		Frivillige innen annet menighetsarbeid	
0	116	167	236	190	307	261	305	216	303	240
1-3	109	89	219	198	165	174	123	124	78	65
4 -	44	55	69	75	67	72	54	60	29	27
5 - 9	260	218	220	222	266	264	213	200	136	170
10 -19	344	296	239	232	216	211	250	287	252	253
20 - 29	157	161	114	130	91	94	137	148	168	150
30 - 39	71	69	60	55	61	52	80	82	110	98
40 - 49	44	53	28	44	23	25	46	48	41	58
50 - 59	40	34	32	29	17	22	32	25	46	53
60 - 99	51	61	34	40	39	39	26	34	62	64
100 - 199	30	34	15	16	12	15	2		37	46
Over 200	4	1	2	3	4	3	0		6	7
sum	1045	982	813	846	796	797	840	884	887	926
max	345	201	247	247	359	360	125	89	520	245
Ikke rapportert	11	15	12	24	12	25	12	30	12	23

Hvor mange årsverk som legges ned av frivillig innsats i et menighetsbyggende arbeid, er det svært vanskelig å si noe sikkert om. Aktuelle felter her er dugnadsinnsats på ulike områder, utdeling av menighetsblad, gudstjenestearbeid (kirkeverter, klokkertjeneste, tekstlesere, leke gudstjenesteledere m.v.), kirkekaffetjeneste, kulturarbeid, besøkstjeneste, og ikke minst innen barne- og ungdomsarbeid. På dette feltet ville det være ønskelig å foreta en undersøkelse i et utvalg av menigheter for å få en oversikt over hvor mange som er engasjerte, på hvilke felt og hva dette utgjør i årsverk. Undersøkelser om frivillighet ellers i samfunnet, synes å vise at folk i mindre grad går inn og påtar seg ansvar over lengre tid, men at en i større grad shopper i forhold til frivillig tjeneste, og derfor blir klare, definerte og avgrensede oppgaver viktige.

Mange menigheter gir tilbud om **opplærings- og motivasjonssamlinger for frivillige** voksne medarbeidere. I årsstatistikk-skjemaet fra og med 2005 er det en rubrikk for dette. Tabell 40 gir en oversikt over hvor mange menigheter som hadde slike tilbud og hvor mange samlinger som ble gjennomført.

Tab. 40: Antall menigheter med kurs for frivillige, samt antall slike samlinger i 2005 og 2006

	2005	2006	2005	2006
	Antall menigheter som hadde kurs for frivillige		Antall samlinger	
Oslo			203	174
Borg			107	100
Hamar			93	84
Tunsberg			194	222
Agder ogT.			193	204
Stavanger			308	269
Bjergvin			172	269
Møre			90	80
Nidaros			93	126
Sør-Hålog			32	35
Nord-Hålog			44	28
Sum	532	533	1 529	1 591

Tabellen viser at vel 500 menigheter hadde et eller flere slike tilbud, dvs ca 40% av menighetene. Når det gjelder antall samlinger er det mange menigheter som ikke har oppgitt dette. Det er derfor grunn til å anta at det er gjennomført langt flere samlinger enn det tabellen viser.

Når det gjelder antall samlinger de enkelte menighetene hadde, gir tabell 41 en oversikt over dette. De fleste hadde kun en eller to samlinger, men ca 25 menigheter hadde over 50 samlinger. Det er i skjemaet ikke rubrikk for hvor mange som deltok på de enkelte kursene.

Tab. 41: Antall opplærings- og motivasjonssamlinger som de enkelte menighetene hadde

Antall saml	2005	2006
	Antall samlinger	
1	243	262
2	149	127
3 - 4	62	79
5 - 9	40	37
10 - 50	26	23
Over 50	1	3
max	96	76

”Uten frivillige stopper kirker”, skriver Helge Hernes i et notat til Kirkerådet om deltakelse, medarbeiderskap og frivillighet i Den norske kirke.¹⁸ Det er de trofaste, selvbevisste og innsatsvillige deltakerne og frivillige medarbeiderne som er selve ryggraden i kirken, men ryggraden er blitt svakere, påpeker Hernes. Folk har flere aktiviteter å delta i, det skjer en profesjonalisering av

frivillig arbeid, det settes spørsmålsteget ved verdien av den trofaste deltakelsen i kirken fra folk i kjernefamilien som blir karakterisert som mørkemannspreget og dermed impliserer en ikke-anerkjennelse av det som de frivillige utfører. Dette medfører at rekrutteringen blir dårligere, frimodigheten blir svakere og at folk forlater Den norske kirke og går over til andre kirkesamfunn.

Hernes tar avstand fra de bildene som tegnes, og sier at det er søndags- og hverdagsaktivitetene i kirken som er de ryggøvelsene kirken trenger. Uten oss stopper kirken. Utfordringen er at kjernefamiliens folk møtes til gudstjeneste hver søndag, og vise at gudstjenesten betyr noe for oss, og gjennom deltakelse bidra til at gudstjenesten blir ukens høydepunkt for oss selv og de andre som er til stede. Og vi skal vurdere våre talenter og finne vår store eller lille plass i det mylder av frivillig virksomhet som drives i Den norske kirke.

11. Voksenundervisning

I mange menigheter er det ulike opplæringstilbud for voksne. Det kan være menighetsskole, bibeltimer, alfakurs og lignende. Dessuten har mange menigheter bibelgrupper, samtalegrupper, kirkeringer og andre grupper og foreninger som møtes jevnlig og som spiller en viktig rolle i menighetens liv. I gruppene foregår trosopplæring for voksne knyttet til et felleskap som inspirerer og utfordrer medlemmene til tro og tjeneste. Mange slike grupper fungerer uten at tilknytningen til menigheten nødvendigvis er så formalisert, (slike grupper oppstår gjerne vet at noen blir enige om å komme sammen) og det er vanskelig å anslå hvor mange slike grupper som er tatt med i tabellen nedenfor.

Menighetene opplyser at de har ca 750 slike **opplæringstilbud for voksne** med ca 25 000 deltakere som benyttet seg av disse tilbudene. Det tilsier at hvert tilbud hadde i gjennomsnitt vel 30 deltakere. Menighetene er her bedt om å gi et anslag på hvor mange voksne (unike

¹⁸ Helge Hernes dr.økon. og førsteamanuensis ved Universitetet i Agder.

personer) som benyttet seg av minst ett av tilbudene i løpet av året. Særlig er det i Stavanger og i Agder og Telemark bispedømme mange deltakere, og det har her vært en økning fra 2005 til 2006. Tall fra 1998 og 2002 viser at det var ca 1 000 menighetsskoler eller opplæringskurs i 1998 og 1 400 i 2002 med til sammen 40 000 deltaker, men dette inkluderte både menighetsskoler, kurs og samlinger som gjelder voksenopplæring og medarbeiderfostring. Tallene er derfor ikke helt sammenlignbare, og en må foreta en nærmere analyse av materialet for å si noe mer om omfanget av slike opplæringstilbud.

I 2006 (2005-tall i parentes) var det

- 191 (204) menigheter som hadde 1 tilbud,
- 75 (82) hadde 2 tilbud,
- 46 (51) hadde 3–4 tilbud,
- 26 (26) hadde 5–9 tilbud og
- 5 (7) menigheter hadde 10 eller flere tilbud.

Det synes altså å være mange menigheter som ikke har noe slikt tilbud. Ser en på tilbudene gjelder det særlig alfakurs (ca 75 menigheter), bibeltimer (ca 80 menigheter) og temakvelder (ca 50 menigheter). Tallene i parentes gjelder 2006 og angir bare menigheter som entydig har brukt disse betegnelse. Men andre tilbud forekommer ofte, som menighetsskole, kirkeskole, undervisningskveld, tid for tro, retreat, kirketemadager, livssynskvelder, kirkeforum m.v.

I forrige tilstandsrapport (2002–2003) var det mange bispedømmeråd som rapporterte om stor oppslutning om alfakurs. Dette er et innføringskurs i kristen tro for voksne som går over et par måneder. Ca 1/3-del av menighetene i Oslo arrangerte alfakurs i 2003, i Stavanger har 60 menigheter arrangert slike kurs med til sammen over 6000 deltakere. Også andre tilsvarende tiltak for å skape tilhørighet, fremme vekst og utruste til tjeneste gjennomføres i en god del menigheter. Det ser ikke ut til at slike kurs i like stor grad er blitt gjennomført de siste årene.

600–700 menigheter har tilbud om **bibelgrupper, bibelringer eller husfelleskap** for voksne. Det vil si ca halvparten av menighetene. Totalt er det ca 3 000 slike grupper, dvs. at disse menighetene i gjennomsnitt hadde 5,3 grupper i 2005 og 4,4 grupper i 2006, jf tabell 42. Flere menigheter rapporterer om at de har tilbud om bibelgrupper, men tallene viser at det likevel er færre som er med i disse gruppene enn i 2005.

Tab. 42: Opplæringstilbud for voksne, samt bibelgrupper og lignende 2005 og 2006

	2 005	2 006	2 005	2 006	2 005	2 006	2 005	2 006	2 005	2 006
	Opplærings- tilbud for voksne		Antall tilbud		Antall deltakere		Menigheter med tilbud om bibelgrupper o. l.		Antall grupper	
Oslo			79	99	1 710	2 504			359	352
Borg			60	63	1 535	1 411			271	256
Hamar			32	36	590	510			188	109
Tunsberg			121	71	3 237	2 529			314	244
Agder ogT.			112	106	4 345	4 963			545	443
Stavanger			121	109	4 327	4 835			651	710
Bjergvin			101	100	3 765	3 384			360	355
Møre			73	71	2 785	1 750			126	155
Nidaros			35	36	753	991			197	208
Sør-Hålog			34	20	1 895	348			111	96
Nord-Hål.			13	16	234	304			66	40
Sum	376	349	781	727	25 176	23 529	597	682	3 188	2 968

Også her har menighetene rapportert litt upresist, og vi ser at det er store variasjoner fra år til år når det gjelder antall slike grupper. Møre hadde en oppgang på 23%, mens Hamar og Nord-Hålogaland hadde en nedgang på rundt 40%. Dette sier sannsynligvis mer opp usikkerheten mht menighetenes rapportering og hva som tas med av slike grupper enn at det gir et reelt bilde av oppgang eller nedgang av slike grupper.

Enhver menighet burde ha minimum en bibelgruppe/samtalegruppe, der en tar opp ulike temaer eller gjennomgår søndagens tekster. Ser vi på svarene i medlemsundersøkelsen Folkekirken 2000, preges medlemmenes svar av stor usikkerhet omkring synet på sentrale spørsmål knyttet til den kristne tro. Det som tidligere nærmest var en selvsagt ingrediens i barnetroen, er nå avløst av spørsmålstegn.

12. Misjon og internasjonale prosjekter

930 menigheter rapporterer i 2006 om at de har misjons-, solidaritets- eller vennsapsprosjekter i andre land. Dette er identisk med 2005. Det utgjør 74,2% av alle rapporterende menigheter (1254). Det totale antall prosjekter er 1414. Gjennomsnittlig gir det ca 1,13 internasjonale prosjekt pr. menighet. Fordelingen mellom bispedømmene viser at det er interessante forskjeller. Stavanger skiller seg ut. Her har 94 % av menighetene internasjonale prosjekter, og gjennomsnittet er 1,86 prosjekt pr menighet. I Oslo har 86% av menighetene internasjonale prosjekter, og gjennomsnittet er her 1,47 prosjekt pr. menighet. Nord-Hålogaland (81% / 1,17) og Sør-Hålogaland (76,5 / 1,19) ligger også høyt. Møre bispedømme kommer lavest ut (65% / 0,88). Mellom de øvrige bispedømmene er det små forskjeller.

Av de 930 menighetene er det 610 som rapporterer om at de har ett prosjekt både i 2005 og 2006, 216 har 2 prosjekter mot 228 i 2005, og 66 (65) har 3 prosjekter. 38 (25) menigheter har 4 eller flere prosjekter. En menighet rapporterer om 58 prosjekter i 2006.

Rapporteringskjemaet skiller ikke lenger mellom misjonsprosjekter, andre solidaritetsprosjekter og vennsapsprosjekter. Det begrenser både muligheten til å sammenlikne med tidligere tall og til å foreta skarpe analyser av menighetenes internasjonale engasjement. Kirkestatistikken viser allikevel at engasjement i internasjonale prosjekter er i ferd med å alminneliggjøres i kirken. Vi ser at det er en tydelig sammenheng mellom lokalmenighetene og de sentralkirkelige organenes forståelse av kirken som et globalt fellesskap, og at dette fellesskapet må komme til uttrykk gjennom misjon, internasjonal diakoni og vennsapsamarbeid.

Av kilder fra bispedømmene og misjonsorganisasjonene kan vi slutte at en meget stor andel av menighetene og de internasjonale prosjektene har relasjon til misjon og reguleres av avtaler med misjonsorganisasjonene, innenfor rammen av Samarbeidsråd for menighet og misjon (SMM). Men det finnes også en god del andre prosjekter. Ofte har de en løsere forankring i organisasjonsmessige strukturer. I de to nordlige bispedømmene er det mange internasjonale relasjoner og prosjekter på Nord-kalotten. Kirkens Nødhjelp beholder en sterk stilling i menighetene. Denne kommer først og fremst til uttrykk gjennom fasteaksjonen, og mange steder også gjennom julaftenofringene.

Aktuelle utfordringer er å utvide engasjementet rundt de internasjonale prosjektene. Mange menigheter har erfart at når de går bredt ut i lokalsamfunnet og engasjerer klubber og lag, skole og næringsliv får flere et aktivt forhold til kirken og et mer positivt syn på dens arbeid. Vi ser med andre ord at internasjonalt engasjement styrker kirken lokalt. En annen utfordring er å benytte de internasjonale prosjektene i trosopplæringen. Så langt speiler trosopplæringen i liten grad kirkens verdensvide karakter og virksomhet. Her ligger det et stort og viktig utviklingspotensial.

Samtidig som misjonsprosjektene øker fortsetter misjonsorganisasjonenes stilling gjennom lokale foreninger å svekkes. Lokalt finner det altså sted en overgang fra misjonsforeninger til misjonerende menigheter. Misjon er i ferd med å få fotfeste som en ”menighetssak” og er ikke bare en sak for de frivillige misjonsorganisasjonene. Denne utviklingen stimuleres av Kirkerådets/MKRs og bispedømmerrådenes samarbeid med misjonsorganisasjonene i SMM.

”En misjonerende kirke” var tema for Ungdommens kirkemøte og Kirkemøtet 2005. Kirkemøtet forsøkte å meisle ut en forståelse og et språk for misjon som er fremtidsrettet og samlende. Resultatet av Kirkemøtets behandling er et vedtak som ser misjonens utgangspunkt i Guds kjærlighet i Jesus Kristus, ”han som gav avkall på sitt eget og tok på seg en tjeners skikkelse”. Denne kjærligheten skal prege alt kirken gjør, lokalt og globalt. Misjon forstås som en vesensbestemmelse ved kirken. Den må komme til uttrykk som en dimensjon i alt kirken gjør, men og gjennom særskilte misjonstiltak. Vedtaket fokuserer på glede og stolthet over misjonsoppdraget, og at kirkens misjon må stå i forsoningens, medvandringens og solidaritetens tegn. Vedtaket bygger videre på det tette samarbeidet som er etablert mellom misjonsorganisasjonene og menighetene gjennom SMM.

Mange menigheter er opptatt av menighetsvekst/-utvikling. Innhenting av konsepter, ideer og inspirasjon fra andre land er tiltagende. På den ene siden bidrar dette ytterligere til en internasjonalisering av menighetslivet. På den annen side har konseptene ofte et ekklesiologisk underskudd og bærer med seg en praksis som er lite tilpasset til norske kontekster. Kirkerådets og misjonsorganisasjonenes samarbeidsprosjekt ”Menighet i bevegelse” som ble avsluttet i 2005 forsøkte å møte denne utfordringen. Prosjektet la vekt på kirkeforståelse og kulturanalyse, og var et bidrag til å forstå og svare på de utfordringer det er å være en misjonerende menighet i vår tid. Det arbeides for tiden med å videreføre dette arbeidet gjennom et bredt menighetsutviklingsinitiativ som samler flere kirkelige organer, utdanningsinstitusjoner og organisasjoner.

Både på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå gjøres det grep for at kirken kan være i kontakt med endringer i samfunnet og svare på disse. Blant annet arbeides det med å:

- åpne menighetene og gudstjenestefeiringen så de kan romme et større kulturelt mangfold
- utvikle nye former for menigheter og kirkelig nærvær som svarer på hvordan fellesskap skapes i dag
- legge til rette for at misjonærer fra andre kirker kan gjøre tjeneste hos oss
- utbygge kontakt og samarbeid med de mer enn 100 innvandrede menighetene i Norge, en bevegelse som er i sterk vekst bl.a. gjennom aktiv evangelisering i innvandrer miljøene (jf Kirkemøtesak om integrering i 2006)
- arbeide videre med hvordan kirken kan møte den åndelige lengsel i vår tid gjennom å utdype og synliggjøre kirkens spiritualitet, og å være i åpen samtale med nyåndelige bevegelser.

13. Økumenikk og religionsdialog

Økumenikk

Den norske kirkes engasjement i internasjonal økumenikk er fortsatt sterkt og bredt. Det er ivaretatt

- globalt gjennom aktiv deltakelse i Kirkenes verdensråd og Det lutherske verdensforbund,
- regionalt gjennom vårt engasjement i Konferansen av europeiske kirker, Porvoo-fellesskapet og Leuenberg-fellesskapet, og
- bilateralt gjennom en rekke formelle samarbeidsavtaler med andre kirker, ivaretatt på Den norske kirkes vegne av MKR og av enkeltbispedømmer.

Mønsteret i kirkens økumeniske engasjement gjennomgår imidlertid betydelige endringer for tiden. Antallet økumeniske gudstjenester som holdes har tydeligvis gått betydelig ned, til godt under halvparten, siden 2003. I tabell 24 i kap. 6.3 er det gitt en oversikt over antall økumeniske gudstjenester i 2005 og 2006. Det var 413 (426) økumeniske gudstjenester i 2006 (2005) med til sammen 44 183 (69 330) deltakere. I 2003 ble det avholdt 1 349 økumeniske/tverrkirkelige gudstjenester, fellesmøter eller andre arrangement med til sammen 108 000 deltakere. Tallene er ikke helt sammenlignbare, men viser at det felleskirkelige gudstjenestelivet ikke har så sterk vind i seilene. Oppslutningen om bønneukene for kristen enhet synes f.eks. å være i en bølgedal.

Men der det lite som tyder på at den økumeniske bevisstheten og åpenheten i kirken har gått tilbake. For selv om pluraliseringen av samfunnet åpenbart har medført tilstramninger og grensesettinger i enkelte miljøer av livssynskarakter, virker det som dette bare i liten grad har slått ut i Den norske kirkes menigheter. Kirkelige miljøer synes i stor grad å møte dagens mangfoldige utfordringer med vilje til åpenhet og dialog. Og den tendensen som er registrert over lengre tid, ikke minst blant unge mennesker, til å forholde seg fritt til konfesjonelle grenser i valg av kirketilhørighet ser ikke ut til å avta. Dette er en tendens som også gjør seg sterkt gjeldende i andre land, særlig i vesten og på den nordlige halvkule. Her kan det være et problem med kirkelig relativisme, men det kan også være et uttrykk for en erkjennelse av at Jesu Kristi kirke ikke er bundet av konfesjonsgrenser.

Det er videre et fremtredende trekk ved Den norske kirkes profil at interessen for andre kirkers kultur, sang og musikk fortsatt er sterk, blant annet i gudstjenestesammenheng. Dette kan blant annet sees som et resultat av bevisst satsning gjennom lengre tid av Den norske kirkes nord-sør informasjon, og bidrar til menneskers opplevelse av å tilhøre én verdensvid kirke. Likeledes har bruken av sanger og liturgier fra Taizé og fra keltisk tradisjon opparbeidet en plass i norsk gudstjenesteliv, ved siden av bruken av anglikansk tidebønnsang (særlig evensong).

Det er også viktig å registrere et betydelig fortsatt engasjement i katolsk formet spiritualitet, bl.a. i retreatbevegelsen i Norge og vekt på tidebønner og stillhet i menighetene, og for ortodoks gudstjenesteliv og kirkesang, blant annet gjennom personers og gruppers reiser til land med ortodokse tradisjoner. Det finnes også mange forbindelseslinjer mellom Den norske kirke og pentekostale, karismatiske miljøer.

Gjennom vennskapskontakter, kirkelige partnerskaps-avtaler og utvekslinger etableres kontakter som i stor grad er med på å berike norsk kirkeliv og samtidig innforlivalen med

andre lands åndelige og kirkelige tradisjoner. Den økumeniske betydningen av dette må ikke undervurderes.

Samtidig er det i dag en betydelig utfordring å styrke de formene for økumenikk som gjelder praktisk og formelt samarbeid og fellesskap mellom kirker av forskjellige konfesjoner i Norge. Ikke minst gjelder dette forholdet mellom medlemskirkene i Norges Kristne Råd (NKR). Sammenslåingen av NKR og Norges Frikirkeråd har ført til at denne organisasjonen i dag representerer bortimot hele bredden av norsk kristenhet.

Den norske kirke har et spesielt ansvar for å støtte opp om eksisterende relasjoner og stimulere til nye, lokale kirkelige kontaktformer. Dette bør skje innenfor, eller i samarbeid med, kristne råd der hvor slike finnes. Ikke minst bønneukene for krisen enhet i januar måned fortjener ny oppmerksomhet og ny energitilførsel. Betydningen av denne formen for offisiell økumenikk styrkes av den vekten som legges i den økumeniske bevegelse på ”synlig enhet”, dvs. kirkelige enhetsformer som har registrerbare, institusjonelle former, blant annet i form av gjensidig anerkjennelse av kirkelige tjenester.

Av eksisterende bilaterale samarbeidsrelasjoner i Norge er det grunn til å nevne ”Nådens fellesskap” mellom Den norske kirke og Metodistkirken i Norge. Denne avtalen, som ble undertegnet for ti år siden, 26. januar 1997, krever fornyet oppmerksomhet og utfoldelse i praktisk kirkefellesskap. Et annet viktig utviklingstrekk i Norge som vil kreve oppmerksomhet i årene fremover, er den foreslåtte avtalen mellom Den Evangelisk-Lutherske Frikirke og Den norske kirke, som er ute på høring, og som skal behandles på Frikirkens synodemøte og Den norske kirkes Kirkemøte i 2008.

Religionsdialog

Den norske kirke har de senere år erfart å være en kirke i en flerreligiøs og flerkulturell kontekst. Religionsdialog har derfor i økende grad vist seg å være et viktig satsingsområde, både lokalt og nasjonalt i kirken. Dessverre gir ikke skjemaet for kirkelig årsstatistikk anledning til å registrere lokale tiltak med religionsdialog.

Kirkemøtet 2006 behandlet saken ”Utfordringer i religionsmøtet”, og en egen veiledning i religionsmøte for menighetene ble vedtatt her. Høsten 2006 ble dessuten prosjektet ”Religionsmøte og menigheten” (ROM-prosjektet) startet. ROM er etablert i Kirkerådet, administrativt knyttet til Mellomkirkelig råd, og med bidrag fra Areopagos, Kirkens Nødhjelp og Det Norske Misjonsselskap. Prosjektet har som formål å bistå menighetene i Den norske kirke til å leve i et flerreligiøst samfunn preget av respekt og åpenhet overfor dem som tilhører andre tros- og livssynsamfunn.

Ved prosjektets oppstart hadde allerede lokalmenigheter i mange deler av landet gjort flere grunnleggende erfaringer med religionsmøtet – ofte i samarbeid med andre organisasjoner som for eksempel KIA. ROM-prosjektet ønsker å være en pådriver for å rendyrke det religiøse aspektet i møtene med folk fra andre religioner. På denne måten har det bidratt til å starte tankeprosesser om hvordan man på hvert sted kan dele sin egen tro med andre – uten å miste fotfeste i egen tradisjon.

Det målrettede arbeidet i forhold til lokal religionsdialog har resultert i og påskyndet mange aktiviteter. I flere lokalmenigheter, særlig i østlandsregionen, har det gjennom år vokst frem ulike treffpunkter som samtalegrupper og innvandrertruff hvor menighetene ønsker å bidra til større åpenhet og mer raushet overfor annerledes troende. Det nye er at man nå i større grad

enn tidligere våger å sette religiøse temaer på dagsorden. Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) og Den norske kirkes delaktighet her er et viktig trekk i utviklingen av fremtidens relasjoner mellom livssynsgrupperingene i Norge.

I Trondheim har det siden 2001 eksistert en offisiell kontaktgruppe mellom muslimer og kristne, og i Stavanger har det pågått et betydelig dialogarbeid. I Tromsø og i Drammen arbeides det for å etablere egne interreligiøse råd, med støtte fra STL. Den norske kirke samarbeider også om lokale dialoger i forhold til andre organisasjoner som for eksempel Emmaus.

Viktigheten av at Den norske Kirke ved Mellomkirkelig råd har etablert gode dialogforbindelser med andre tros- og livssynssamfunn ble godt illustrert under karikaturstriden på vårparten 2006. Fordi det var ført jevnlige samtaler mellom sentrale muslimske og kristne ledere i kontaktgruppen mellom Islamsk Råd Norge og Mellomkirkelig råd, forløp den spente situasjonen langt roligere i Norge enn den for eksempel gjorde i Danmark. Den norske kirke har ved Mellomkirkelig råd også en formell dialoggruppe med Det Mosaiske Trossamfunn og er dessuten representert i den multilaterale dialogen med flere tros- og livssynssamfunn i STL.

14. Kirke – samfunn

Kirkens arbeid og engasjement innen samfunnsspørsmål er svært sammensatt. Det strekker seg fra miljøspørsmål, over forbruk og rettferd, bio- og genteknologi, asyl- og innvandringspolitikk, krig/fred m.m. Likevel er det særlig samfunnets økende fokus på miljøproblemene som har preget kirkens arbeid på dette feltet i stor grad de siste årene.

Til kirkemøtet 2007 er det laget en rapport over arbeidet i tiden 2002-2007. Rapporten bidrar til å se utviklingen av et dette arbeidsfeltet over en lengre tidsperiode og viser noe av bredden av aktiviteter, både sentralkirkelig og i mange bispedømmer og en del menigheter. Mange av aktivitetene skjer i tett samarbeid med andre aktører som Grønn Hverdag, Stiftelsen Miljøfyrtårn, Kirkens Nødhjelp/Changemaker, miljø- og solidaritetsorganisasjoner. Mens rapporten 2001 berettet om en del hindringer og tilsynelatende minkende interesse mange steder, ser tilbakemeldingene fra bispedømmene ganske annerledes ut i dag. Noen stikkord fra rapportens oppsummering:

- Både sentralkirkelig, i de fleste bispedømmene og i mange menigheter er miljø, forbruk og rettferd synlig på dagsordenen.
- Mens man i 2001 etterlyste konkrete hjelpemidler og verktøy for arbeidet på lokalplanet, er mye av dette på plass i dag.
- Kirkelig nettverk for miljø, forbruk og rettferd er nå etablert med nasjonal arbeidsgruppe og regionale ressursgrupper i de fleste bispedømmene.
- Nettverkets nettsider www.kirken.no/miljo blir opplevd som nyttig.
- Materiell som blir utarbeidet i de sentralkirkelige råd til Skaperverkets dag blir opplevd som anvendelig og inspirerende, og det rapporteres at dette blir brukt.
- Den norske kirkes tredelte fokus på å være en profetisk røst i samfunnet, forbedre egen praksis og å bidra til dialog og nytenkning synes å gi mening og struktur i arbeidet.

- Det er etablert et samarbeid mellom Kirkerådet og miljøverndepartementet som har gitt noe prosjektstøtte, hvilket har utløst stor aktivitet og gjort mange forskjellige aktiviteter i bispedømmene og menighetene mulig.
- Mange av biskopene har vist et tydelig miljø- og samfunnsengasjement, både som representanter regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Miljø, forbruk og rettferd er flere steder blitt en naturlig del av bispevisitasene.
- De fleste bispedømmene har forankret dette temaet i sin strategiplan og opprettet egen ressursgruppe for feltet.
- Temaet blir behandlet på møter, temadager og medarbeidersamlinger i bispedømmene
- Temafeltet er innarbeidet i Den norske kirkes strategiplan, kommunikasjonsplattform, trosopplæringsprosjektet, forslag til ny diakoniplan og ny definisjon av diakonibegrepet, og det er bevissthet om dette i den pågående gudstjenestereformen.
- kontakten mellom bispedømmene og de sentralkirkelige råd oppleves av de fleste som god, konstruktiv og nyttig.
- de årlige felles inspirasjonsamlingene blir beskrevet som uvurderlig for arbeidet.
- mange av bispedømmene har utviklet egne temaer og tyngdepunkter, for eksempel mat og handel i Nidaros, oljeutvinning i nord i Sør-Hålogaland, Samarbeidsrådet for kristne kirker i Barentsregionen i Nord- Hålogaland.

Men selv om temaet er integrert i mange delområder av kirkens arbeid og forankret i sentrale og regionale planer og strategidokumenter er det fremdeles et typisk kjennetegn at arbeidet i stor grad er avhengig av at enkeltpersoner. Det er ofte "ildsjeler" som følger opp arbeidet i praksis. For mange føles det som et personlig ansvar eller et kall at dette arbeidet lykkes. En slik situasjon kan i en stor organisasjon lett bli en sovepute for andre og forsinke at tjenlige strukturer blir utviklet. For å integrere arbeidet bedre i kirkens struktur og arbeid er det av stor betydning at man i fremtiden klarer å finne samarbeidsstrukturer og finansieringsmuligheter som tilsvarer oppgavens størrelse og ambisjonsnivå.

Det er også nødvendig med statistiske data for oppfølging og god evaluering av et så stort arbeidsfelt, ikke minst for å kunne gi en bedre beskrivelse av utviklingen på menighetsplan. Det trengs klare mål, suksessindikatorer og jevnlig innrapporteringer, for eksempel i forbindelse med menighetens innrapportering til kirkelig årsstatistikk. Allerede Tilstandsrapporten for Den norske kirke 2002–2003 påpekte mangelen av slike data. Også Ungdommens kirkemøte 2007 kritiserte at slike spørsmål ikke forekommer i menighetens innrapportering, verken til dette arbeidsfeltet eller ungdomsarbeidet. For å styrke og kvalitetssikre kirkens arbeid på dette feltet fremover må innhenting av slike data sikres.

Hva er kirkens særlige rolle og ansvar på dette området? Nedenfor pekes på noen viktige momenter:

- Samfunnsengasjement og klimainnsats må ikke oppfattes som en tilleggsvirksomhet, men som en naturlig, organisk utfoldelse av det å være kirke, konstituert ved evangeliet og sakramentene.
- Kirken er, med sitt holistiske perspektiv på livet, kalt til å utøve et profetisk oppdrag i samfunnet, basert på all tilgjengelig kunnskap om gitte samfunnsforhold og -utfordringer.
- I klimapolitikken er det viktig for Norge, og alle lokalsamfunn, organisasjoner og enkeltmennesker å feie for egen dør. Det er ikke tilstrekkelig å bidra til løsning av større utfordringer utenfor landets grenser.

- Kirkene i Norge har et spesielt ansvar for å være årvåkne i og med at Norge er en så stor produsent av olje og gass. Hva Norge bidrar med av CO2 og løsninger på klimaproblemet er viktig for kirkene. Likeledes hvordan olje-formuen forvaltes.
- Kirken må samarbeide med alle aktuelle gode krefter i samfunnet i arbeidet for å løse utfordringene med sosial nød i Norge og utfordringene fra klimaendringene. Med referanse til organisasjonenes faglige kompetanse kan kirken bidra teologisk med tolkning og språk.
- Kontakten med norske myndigheter er meget viktig, ikke minst på et område som Midtøsten.

14.1 Samisk kirkeliv

Det foreligger lite statistikk om samisk kirkeliv, og en del temaer som det ville være interessant å få mer informasjon om og oversikt over, er det vanskelig å ta inn i Årsstatistikk-skjemaet. Det er derfor behov for egne spørreskjemaer. Nedenfor tas med noen viktige områder knyttet til samisk gudstjenesteliv, trosopplæring m.v.

Det finnes altså ingen statistikk som viser antallet **samiske gudstjenester** per år og hvor mange av disse som er forordnede gudstjenester. Gudstjenester på nordsamisk forrettes ukentlig i Indre Finnmark prosti. I andre menigheter i Nord-Hålogaland bispedømme er det regelmessige gudstjenester på samisk. Flere og flere menigheter i landet markerer Samefolkets dag den 6. februar med samiske gudstjenester. Prester som ansettes innenfor forvaltningsområdet for samisk språk i Nord-Hålogaland bispedømme (Indre Finnmark prosti og Kåfjord), tilbys nordsamisk språkopplæring av arbeidsgiver. En slik ordning er ikke kommet på plass for prester som ansettes i Tysfjord og Snåsa kommuner som ble innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk i henholdsvis 2006 og 2007. Både innen Sør-Hålogaland, Nidaros og Oslo bispedømmer er det samiske gudstjenester minst et par ganger i året.

Utfordringen er å få samiske gudstjenester inn i de forordnede gudstjenester samt at arbeidet med det samiske synliggjøres i det statistiske materialet.

På det **gudstjenestelige** feltet har det skjedd en god del, men det er store og tunge prosesser, da en skal ivareta både sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk kirkeliv.

På det sørsamisk området, er det kun Markusevangeliet som foreligger ferdig oversatt, og en har fått utgitt en dåpsbrosjyre som også inneholder dåpsliturgien. Høymesseliturgien finns nå i to utgaver, en med og en uten nattverd, og med nyskrevet liturgisk musikk. Det er stor mangel på salmer på sørsamisk.

Innen lulesamisk kom Nytestamentet ut i 2003 på lulesamisk. Den store hendelsen var utgivelsen av lulesamisk salmebok i 2005 – Julevsáme Sálmmagirjje, som har 231 salmer og er utgitt på Verbum förlag i Sverige.

En del av liturgiene ble oversatt til lulesamisk i 2005, bla. høymesse med nattverd, dåp, dåp/nattverd for syke, konfirmasjon, vigsel og begravelse, men er ennå ikke formelt godkjent. Det gjenstår en del oversettelser av liturgier, bl.a. liturgi for nøddåp, kollektbønner og skriftemålsbønn. Det er videre ønskelig med en enkel alterbok der alle liturgiene er satt opp

parallelt på lulesamisk og norsk. Fortsatt er en del av bibeltekstene i kirkeårets tekster fra GT ikke oversatt.

På det nordsamiske området forelå Nytestamentet på nordsamisk i 1997, og oversettelsesarbeidet med GT har pågått en del år. I samarbeid med Verbum forlag ble den nordsamiske salmeboka – Sálbmagirj II utgitt i 2005. Den inneholder 411 salmer og var en viktig milepæl i nordsamisk salmearbeid. Salmeboka er godt mottatt i de nordsamiske menighetene, og noen menigheter gir den hvert år som gave til konfirmantene.

Innen liturgiarbeidet har det pågått oversettelsesarbeid siden 1994, som nå er ferdig og skal utgis i egen bok.

Samiske menigheter deltar i **trosopplæringsprosjektet**, og det er arrangert ulike fellesskapsbyggende tiltak, bl.a. verdikonferanser. Slike arenaer er viktig for kunnskapsoppdatering og nerttverksbygging. Det er en utfordring å finne gode systemer for samisk materiellutvikling for trosopplæringen. I dette arbeidet deltar menigheter der samer bor i de tre nordligste bispedømmene, frivillige og søndagsskolen.

Urfolk

Flere samiske menigheter har vennskapsmenigheter i andre urfolksområder (Guatemala, Equador, Kola mfl). Denne vennskapskontakten er preget av forbønn for hverandre, men også besøk og gjensitter.

15. Kommunikasjon og informasjon

En levende kirke er avhengig av god kommunikasjonsevne. Dyptgående samfunnsendringer har påvirket kirkens posisjon og rolle i offentligheten og som trossamfunn. Mange er opptatt av folkekirkens evne til å gjøre evangeliet kjent for flere, og behovet for å styrke kirkens **nærvær i det offentlige rom**.

Utfordringen for kirken lokalt er at kirkeansatte og rådsmedlemmer har økt oppmerksomhet på sitt ansvar for at enhver **presentasjon av kirkens budskap** og kirkens tilbud skal bli forstått og tatt imot. Dette handler totalt sett om hvordan kirken fremtrer lokalt, og dermed utfordres lokalmenighetene til en kommunikasjonsstrategisk gjennomgang av tilvante arbeidsformer og tankemønstre.

I Den norske kirkes menigheter er det stor kunnskap om hva som skaper tillit og troverdighet mennesker imellom. Denne kunnskapen ligger til grunn når kirken gjennomtenker sin kommunikasjon. Men det er mer eller mindre tilfeldig hvordan menighetene arbeider med disse spørsmålene. De færreste har fått en grunnleggende opplæring i mediehverdagen og håndtering av pressen. Informasjonsfaglig er informasjonsvirksomheten i Den norske kirke som helhet er preget av en **uklar rolle- og ansvarsfordeling**. Kirkens informasjonstjeneste skal primært arbeide med informasjon for de sentralkirkelige rådene. Ved bispedømmekontorene er informasjonsoppgavene stort sett lagt til stillinger som også har andre oppgaver. I senere år har et mindre antall bispedømmeråd og kirkelige fellelråd og menigheter definert informasjonsansvar til enkelte medarbeidere.

Den norske kirke preges av at den på alle nivåer har **for liten bemanning** til å løse de mange informasjons- og kommunikasjonsoppgavene og de utfordringene kirken står overfor, blant annet når det gjelder å skape økt tilhørighet og engasjement blant kirkens medlemmer.

Kirkemøtet 2006 vedtok en **kommunikasjonsplattform for Den norske kirke**. Plattformen skal gi økt bevissthet om hvordan vår kirke framstår og oppfattes. Den beskriver fire kjerneverdier som skal prege oss når vi opptrer på kirkens vegne: **Åpenhet, nærvær, forsakelse og håp**.

På bakgrunn av kommunikasjonsplattformen vil det bli utarbeidet kommunikasjonsstrategier for de sentralkirkelige organer, og lokale kirkelige organer er utfordret til å drøfte sitt kommunikasjonsarbeid med bakgrunn i plattformens visjon og idealer.

Menighetsbladet har vært og er fortsatt en viktig lokalkirkelig informasjonskanal. Praktisk talt alle landets husstander mottar jevnlig et av landets om lag 500 menighetsblader, som utgis av en eller flere menigheter sammen. Medlemsundersøkelsen "Folkekirke 2000" dokumenterte at over 70 % av kirkens medlemmer leser menighetsbladet fra sin lokale menighet. Og trass i begrensede ressurser skjer det flere steder en stadig kvalitetsheving av menighetsbladene både når det gjelder stoff og utforming.

Stadig flere menigheter har egne sider på **Internett** og formidler på denne måten informasjon om gudstjenester og kirkelige handlinger og om kirkens aktivitetstilbud. Regionalt og sentralt i kirken er nettsatsingen knyttet opp i nettportalen www.kirken.no, som i 2006 fikk ny design og en mer publikums- og medlemsrettet profil. Besøktallet er økt til over 3.000 pr. dag. Menighetene har fått gratis tilgang på en designpakke.

16 Kirkens organisasjon

16.1 Forholdet menighetsråd – fellesråd, embete og råd, lokalkirken – sentralkirken

Tallmaterialet på disse områdene er begrenset. Når det gjelder **menighetsråd**, er det for perioden 2006- 2009 valgt inn 8 200 medlemmer og 6 000 varamedlemmer. 58% (58% ved valget i 2001) av medlemmene og 61% (60%) av varamedlemmene i menighetsrådene er kvinner, og 6,2% (5,6%) er unge under 30 år. Andelen medlemmene som var nye lå på 76,5% (73,4%), noe som tilsier både en stor og en økende utskifting av medlemmene.

Selv om valgoppslutningen økte med 25%, var det bare 4,3% av de stemmeberettigede som avga stemme, mot 3,6% ved valget i 2001 og 3,0% i 1997. Økningen skyldes i hovedsak at hver fjerde menighet gjennomførte valget samtidig med stortingsvalget, og at disse menighetene hadde en valgoppslutning på 9,5%. Menighetsrådet er en viktig organ i vår kirke, men det er vanskelig å få medlemmene til å stille til valg. 12% av kandidatlistene innehold færre kandidater enn det kreves i 2005 mot 6,9% ved forrige valg. Dette tyder på at flere menigheter har hatt vanskeligheter med å skaffe nok kandidater¹⁹.

¹⁹ Rapporten fra menighetsrådsvalget 2005 finnes i Årbok for Den norske kirke 2006 s. 35 og finnes også på kirkens nettsider.

Erfaringer fra det å sitte i menighetsråd eller fellesråd, og deres erfaringer i forhold til andre organer i kirken, kan vanskelig leses ut av statistisk materiale, men signalene fra ulike hold i kirken, også fra bispedømmerådene, er tydelige. Det er en viktig oppgave både å rekruttere og dyktiggjøre ”det myndige lekfolk”, slik at kirken får dyktige og engasjerte rådsmedlemmer. Men dette har også sammenheng med rådenes oppgaver og rammebetingelser. Ikke minst er det et sterkt ønske om å finne løsninger på ulike områder som gjør arbeidet meningsfylt og hindrer konflikter i kirken. De aller fleste stedene er det et godt samarbeid i menighetsrådet og mellom menighetsrådet og staben og fellesrådet. Arbeidet preges av visjoner, strategier, teamarbeid, engasjement, trivsel og dugnadsinnsats. Enkelte steder opplever en imidlertid spenninger og unødvendig rivalisering mellom menighetsråd og fellesrådet, mellom menighetsråd og stab og mellom menighetsråd og prestetjenesten mht. ansvar og oppgaver.

Der slike tilløp til rivalisering og motsetninger finnes, legger det ofte beslag på svært mye av rådenes og de ansattes tid, noe som igjen går ut over det løpende arbeidet med å bygge menighet. Ønsket om å finne frem til hensiktsmessige løsninger mht. organisering, bedre samordning av arbeidsgiveransvaret, målrettede tjenesteordninger som skaper engasjement og trivsel lokalt osv., kommer derfor stadig mer tydelig til uttrykk. Men her ligger også en viktig oppgave lokalt med å klargjøre **ansvars-, rolle- og oppgavefordelingen** mellom menighetsrådet og fellesrådet, mellom menighetsrådet og administrasjonen og samordningen i forhold til prestetjenesten. Strukturen er skjør og uten velvilje og fleksibilitet fra alle parter, kan dysfunksjonene fort bli merkbare. Samspillet mellom rådene og mellom rådene og prestetjenesten må bli bedre og ansvars-, rolle- og oppgavefordelingen tydeligere.

Mange bispedømmeråd rapporterer om stabsutviklingstiltak, medarbeidersamlinger, samlinger på tvers av tjenestegrupper, samlinger mellom prostene og kirkevergene. På dette feltet foregår det en god del utviklingsarbeid, kurs og forsøk knyttet opp mot nye samarbeidsløsninger, hensiktsmessig organisering osv. En god organisering av arbeidet og et godt spill mellom rådene, de ansatte og de frivillige, får ofte som resultat en velfungerende menighet både innad og utad og en dypde- og breddevirkning i menighetsarbeidet som viser seg i økt oppslutning.

Det synes å være behov for en bedre samordning av ledelsesstrukturen i kirken og en tydeligere ledelsesfilosofi, som vektlegger organisering, samordning, tilrettelegging og utrustning av tjenestene og arbeidsinnsatsen.

Dette har vært sentrale temaer både i tilknytning til det kirkelige reformarbeidet og de mange drøftelser som har funnet sted i forbindelse med de kirkelige uttalelsene til NOU 2006:2 *Staten og Den norske kirke*.

Kirkemøtet 2005 behandlet Kirkelige reformer, og tok særlig opp kirkelig organisering og arbeidsgiverspørsmål, men behandlet også forslag til retningslinjer for kirkelig inndeling (KM 8/05)

I vedtaket heter det bl.a. ”Kirkemøtet legger til grunn at kirkens oppdrag og oppgaver skal ivaretas på lavest mulig tjenlig nivå og at den kirkelige organisering på øvrige nivåer må bidra til dette. Målet må være å etablere hensiktsmessige, tjenlige og kostandseffektive enheter som bidrar til å skape lokalt engasjement, tilhørighet og menighetsbevissthet.”

Videre mente Kirkemøtet ”at det skal være et felles arbeidsgiveransvar i en framtidig kirkeordning”. Kirkemøtet utfordret allerede i 2002 til større samordning av arbeidsgiverlinjene, og det ble i gang noen forsøk med dette, som ennå ikke er avsluttet.

16.2 Soknegrenser – soknestørrelser - menighetsdannelser

Ved innføring av ny kirkelov i 1997 ble det foretatt en rekke endringer og justeringer av soknegrensene, bl.a. som følge av at ordningen med kapelldistrikt opphørte. De påfølgende år ble det også foretatt en del reguleringer med sammenslåing eller deling av sokn og prestegjeld samt opprettelse av noen nye prostier, men frem til 2005 var det få sammenslåinger. I forkant av menighetsrådsvalget 2005 var det en del sokn som ble sammenslått og flere som ble med på forsøksordningen med å velge felles menighetsråd, i medhold av forsøkshjemmel i kl § 5. De fleste sokn synes å ønske å forbli et eget sokn, og er engstelige for at en vil miste identitet og tilhørighet og nærmest bli usynlig, dersom en skulle bli en del av et større sokn. Men det ser ut til at det er flere sokn som samarbeider med ett eller flere nabosokn om ulike oppgaver og tiltak,

Kirkemøtet 2005 drøftet **retningslinjer for kirkelig inndeling**, relatert til kriterier og kjennetegn ved en menighet, forstått som sokn eller et mindre geografisk område innenfor et sokn med de kirkemedlemmer som hører hjemme der. Følgende kjennetegn ble understreket for en menighet:

- at det feires regelmessig gudstjeneste
- at en har en kirke eller kirkelokale til bruk for gudstjenester og kirkelige handlinger
- at en har en vigslet prest
- at en har medlemmer (ansatte og frivillige) som tar styringsansvar for menighetens oppdrag og oppgaver.

Komiteen drøftet kriterier mht antall medlemmer, geografisk område, bemanning og virksomhet, ut fra bl.a. tre ulike typer sokn; bysokn, sokn i tettbygde strøk og sokn i spredtbygde strøk.

Kirkemøtet ba Kirkerådet arbeide videre med forslag til retningslinjer for kirkelig inndeling i tråd med de føringer og forslag som lå i komiteens innstilling.

Kirkedepartementet har godkjent ca 50 forsøk i medhold av kirkeloven § 5; forsøk med felles menighetsråd for to eller flere sokn, forsøk med felles fellelsråd osv. Nesten 100 sokn er med i slike forsøk, foruten de mange sokn som samarbeider om oppgaveløsning på ulike områder.

Et tema som enkelte steder fremstår som en økende utfordring er forholdet til etablering av mer eller mindre selvstendige **menighetsliknende forsamlinger/fellesskap** eller foreningsmenigheter. Tendensen er tydeligst i Stavanger der flere nye slike fellesskap er dannet. Enkelte slike menigheter ønsker både å være en del av Den norske kirke struktur, som en kategorialmenighet, en valgmenighet eller spesialmenighet, og samtidig være en selvstendig forening eller menighet. En del menigheter har inngått avtaler med biskopen mht, tilsyn, rapportering osv, bl.a. Storsalen i Oslo (Staffeldtsgate) og IMI-kirken i Stavanger, og flere andre menigheter, særlig på Sørvestlandet, holder på med drøftinger både internt og med stedets biskop med sikte på å finne frem til en avtale. Det er viktig å finne frem til løsninger, ordninger og modeller som kan legge forholdene til rette for at slike foreninger kan finne sin plass innenfor Den norske kirkes struktur samtidig som de kan fungere som forholdsvis

selvstendige foreninger. De kristelige organisasjonene har vært viktige plogspisser og representert et verdifullt supplement innenfor den offisielle kirkestrukturen og kirken vil fortsatt ha behov for et slikt engasjement, men det gjelder å finne ordninger som er tjenlige for kirkens oppdrag i en ny tid.

Departementet åpnet for **forsøk med valgmenigheter** i 2005, jf kl § 24, 7.ledd og Kirkemøtet 2005 (KM 9/05) godkjente at det blir gjort forsøk med valgmenigheter, og fastsatte kriterier for slike forsøk. Kirkerådet har godkjent ett slikt forsøk, ByMenigheten i Sandnes.

16.3 Kirker – kirkegårder

Bispedømmerådene melder om at det er få **nye kirker** som er vigslet i løpet av de siste årene. I Bjørgvin er det vigslet 1 kirke (Erdal), for uten sjømannskirken på Lanzarote. I Stavanger er det 10 – 12 kirkeprosjekter under utvikling. Det er en god del lokalt engasjement for å få godkjent ombygging eller utvidelse av kirken og mange menigheter arbeider for en oppgradering av kirken for å tilfredsstille dagens behov. Det bygges en del kirker og mange sokn har arbeidet lenge for å få bygget kirke. Dessuten er det etablert en del bryggekapell og lignende.

Det er ca 1 650 kirker som er omfattet av kirkeloven. Av disse er ca 220 automatisk fredet etter kulturminneloven og ca 760 er vurderte som verneverdige eller listeførte fra perioden 1650-1850. Det betyr at kun ca 650 kirker (40%) er unntatt fra sentrale verneordninger. Dessuten finnes det mange andre lokaler til kirkelig bruk, fjellkirker, bedehus, skoler, kirkebygg, kirkeruiner osv., noen brukes nesten ukjentlig, mens andre kanskje bare noen få ganger i året.

Det som går igjen som en smerte og frustrasjon er det manglende vedlikeholdet av kirkene og kulturverdiene på grunn av manglende økonomi. Vedlikeholdsbehovet øker etter hvert som årene går. Riksantikvaren har beregnet etterslepet av vedlikeholdet og utviklingsbehovet for kirkene til 6 – 8 mrd. kroner.²⁰ Rentekompensasjonsordningen som stortinget opprettet i 2005 for istandsetting av kirker har totalt sett hatt en ramme på 1,3 mrd. kroner, og har ført til at en rekke kirkebygg har fått eller vil få nødvendig oppgradering. Fra 2007 er det etablert en tilskuddsordning for istandsetting av middelalderkirkene og andre kirker bygget før 1650, der Opplysningsvesenets fond vil dekke inntil 30% av istandssettingskostnadene.

Svært få kirker blir **avhendet**. Behovet for å selge eller rive enkelte kirker eller finne frem til alternativ bruk av enkelte kirkene, har i løpet av den senere tid blitt aktualisert. Noen steder ligger kirken langt fra der folk bor og menigheten ønsker seg en ny og mer egnet kirke, andre steder ligger kirkene svært nær hverandre og det kan være behov for å se nærmere på en mer fleksibel utnyttelse av kirkene ev. salg eller riving. Flere fellesråd har tatt opp saken, da de ikke ser seg i stand til å istandsette og vedlikeholde kirkene, som vil gå utover den ordinære driften, fordi de kommunale bevilgningene er redusert. Dette oppleves som svært vanskelig for fellesrådene, og altfor mye av arbeidet går med til å forsøke å skaffe midler og iverksette tiltak og nedskjæringer for å få budsjettet i balanse. Dette medfører på sikt at det blir vanskelig å rekruttere medlemmer til fellesrådet.

²⁰ Data lagt frem på kirkebyggkonferansen i Narvik april 2004 av Max Ingar Mørk

Når det gjelder landets ca 3000 **kirkegårder**, er det noen nyanlegg og en del utvidelser. Det har skjedd mye godt vedlikeholdsarbeid på mange kirkegårder, slik at de kan fremstå som verdige gravplasser for våre døde. Men det gjelder ikke bare for Den norske kirkes medlemmer. Kirkegårdene/gravplassene må utformes og forvaltes slik at de kan være egnet for alle som dør uavhengig av tros- og livssynstilhørighet. Spørsmålet om vigsling av hele eller deler av kirkegården, gravlegging av personer som tilhørte andre religioner, bygging av egnede gravkapell/seremonirom for ulike tros- og livssynssamfunn er en problematikk som kirkegårdsmyndighetene ikke større grad blir stilt overfor. De kirkelige organene er delt i spørsmålet om hvem som bør ha ansvaret gravferdsforvaltningen i en fremtidig kirkeordning, jf. uttalelsene til NOU 2006:2.

Björgvin har i 2006 hatt fokus på gravferd og gravferdstradisjoner knyttet til sorgarbeid, minnesamvær, bæreandakter, lystenning på gravene, barns deltakelse i gravferd, pårørendes ønsker med hensyn til seremonien m.v.

17. Menighetenes økonomi

Kommunale og statlige bevilgninger/tilskudd til kirken

Omfanget av menighetenes aktiviteter må sees i sammenheng med den lokale kirkens rammebetingelser, kirkens økonomi og bemanning. De viktigste inntektskildene er de kommunale bevilgningene, de statlige bevilgningene til prestelønningene, til trosopplæring og tilskudd til fellesrådene, samt offer- og gaveinntekter som menighetenes selv samler inn.

Kirkens økonomi er behandlet i 2 stortingsmeldinger, St.meld.nr.14 (2000–2001 *Børs og katedral – økonomien i Den norske kirke* og i St.meld. nr. 41 (2004–2005) *Om økonomien i Den norske kirke*. Meldingen i 2004 legger frem regnskapstall som viser en økning i tildelingene på 30% fra 1999–2003, mens prisstigningen i kommunene var på 20%. Selv om det legges frem tall som viser at det er betydelig variasjon i tildelingene til fellesrådene, tegens et bilde som skulle tilsi at kirken burde vært fornøyd. Regjeringen har de senere år økt rammeoverføringene til kommunene, og understreket at dette også ville komme lokalmenighetene til gode. Enkelte steder har det nok vært tilfelle, men gjennomgående gir fellesrådene uttrykk for at det heller er tale om nedskjæringer enn påplusninger i tildelingen. Særlig gjelder det tildelingen til det ordinære driftsbudsjettet og til vedlikehold.

Det er ikke gitt noen vurdering av hvordan utviklingen av kirkens oppgaver har vært i forhold til den økonomi som blir stilt til disposisjon for fellesrådene og menighetsrådene. Fellesrådene, KA og Kirkemøtet har imidlertid gjentatte ganger understreket at det er manglende samsvar mellom de oppgavene rådene er satt til å forvalte og de ressurser som stilles til disposisjon. Tilskuddet pr medlem ligger betydelig under det som de øvrige søsterkirker i Norden blir tildelt

Tallene som SSB har lagt frem om fellesrådenes økonomi, viser at driftsinntektene lå på 2 724 mill. kroner i 2006 en økning på 4,4% fra 2005, mens driftsutgiftene var 2 661, en økning på 7,2% fra 2005.

Til sammen utgjorde kirkens samlede offentlige inntekter 3 926 mrd kroner i 2006, fordelt på 2 787 fra kommunen og 1 239 fra staten, derav 745 mill. kroner til presteskaper og 489 mill til kirkelig administrasjon.

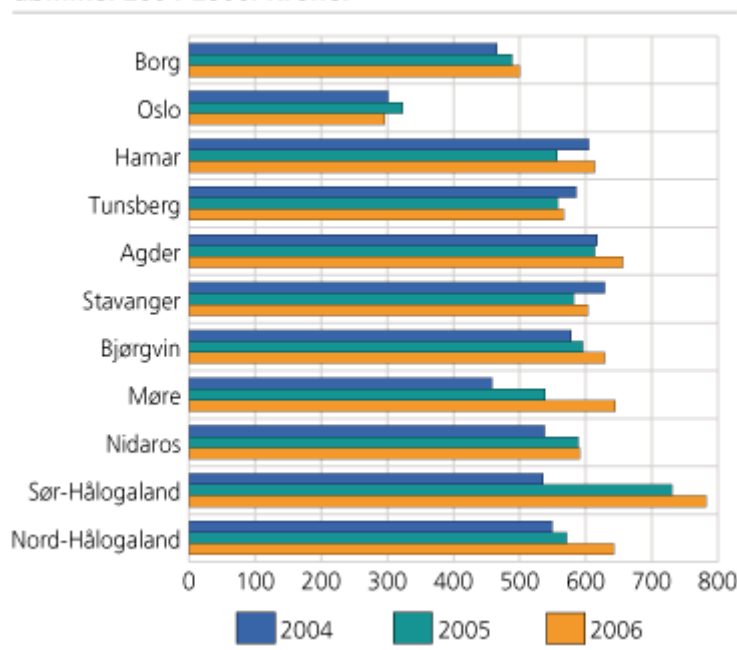
Tilskuddet fra kommunen utgjorde 65% av inntektsgrunnlaget til fellesrådene, tilskuddet fra staten utgjorde 6,5% og brukerbetaling utgjorde 7%. Her er ikke tatt med de statlige prestelønningene som overføres fra staten til bispedømmerådene. Disse utgjør en vesentlig del av lokalmenighetens samlede ressurser. Heller ikke er menighetenes egne kirkeofringer og innsamlinger tatt med.

Av fellesrådenes utgifter gikk 62% til lønn, mens kjøp av tjenester og varer utgjorde 26%. Av driftsutgiftene gikk 41% til drift av kirken, 17% til kirkegårder, 29% til administrasjon og 13% til annen kirkelig virksomhet.

Investeringene beløp seg til 380 mill. kroner, 61% gikk til kirker og 30% til kirkegårder.

De kommunale driftsutgiftene pr. innbygger varierer en god del mellom bispedømmene. Gjennomsnittet lå på 408 kroner i 2006 mot 394 i 2005. Oslo lå de kommunale driftsutgifter pr innbygger på 240 kroner, i Møre på 465 kroner og i Sør-Hålogaland på 538 kroner i følge SSBs Kostra-tall. Som vi ser av oversikten nedenfor er det store forskjeller mellom de kommunale bevilgningene, for eksempel mellom Oslo og Sør-Hålogaland, og mellom kommunene kan avstanden være enda større.

Kyrkjelege fellesutgifter per innbyggjar, etter bispedømme. 2004-2006. Kroner

Kilde SSB

I 2006 var det 21 fellesråd som fikk under 300 kroner pr innbygger, 160 fellesråd fra 300 til 500 kroner, 162 fellesråd fra 500 til 800 kroner, 45 fra 800 til 1000 kroner og 39 fellesråd over 1000 kroner.

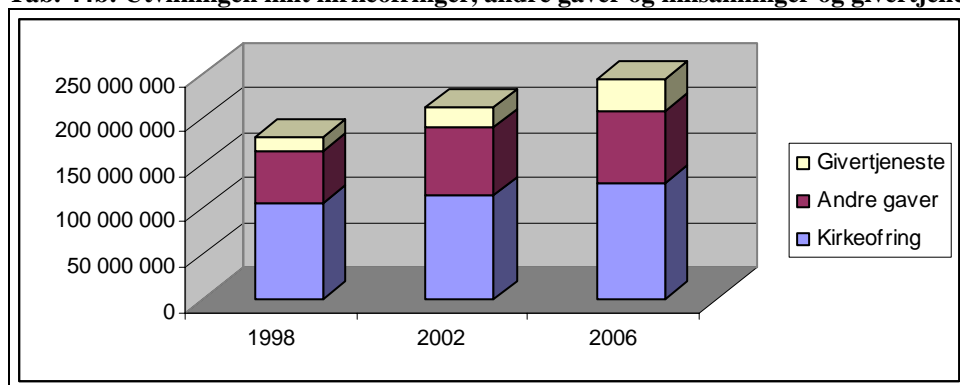
Kirkeofringer, givertjenesten m.m.

I Den norske kirkes menigheter ble det i 2006 samlet inn over 243 millioner kroner. Disse var fordelt med 128 mill i kirkeofringer, 80 mill i andre gaver og innsamlinger og 36 mill. i givertjeneste. Som det går frem av tabell 44 og 44b har det vært en økning både i perioden 1998 til 2002 og i perioden 2002 til 2006. Mens kirkeofringene har økt med ca 2,5% hvert år og andre gaver/innsamlinger med ca 4,5% hvert år, har givertjenesten økt med gjennomsnittlig 16% hvert år.

Tab. 44: Utviklingen mht kirkeofringer, andre gaver og innsamlinger og givertjenesten 2002 og 2006.

	Kirkeofring	Andre gaver	Givertjeneste	Sum
1998	105 900 000	58 600 000	15 700 000	182 200 000
2002	115 907 347	75 217 241	22 038 077	213 162 665
2006	128 273 884	79 595 068	35 951 955	243 830 947
% endring 1998-06	21,1	35,8	129,0	33,8
% endring 2002-06	10,7	5,8	63,1	14,4

Inntektene fra givertjenesten har økt kraftig. Utviklingen de seneste årene viser at de menigheter som har etablert en givertjeneste kan sette i gang tiltak og aktiviteter, kirkebygg og orgelkjøp, menighetshus, oppretting av eller delfinansiering av stillinger osv. Ordningen med skattefritak som Stortinget åpnet for i 2004, har sannsynligvis bidratt til en god del av økningen, men muligens har det også bidratt til at økningen har vært mindre når det gjelder gaveinntekter og innsamlinger ellers. Av samtlige sokn er det likevel bare vel 1/3 (470 sokn) som har innrapportert at de har en givertjeneste i 2006, 85% av soknene har andre innsamlede midler og gaver, mens alle har rapportert om kirkeofringer.

Tab. 44b: Utviklingen mht kirkeofringer, andre gaver og innsamlinger og givertjenesten 2002 og 2006

Tabell 45 og 46 viser hva menighetene har fått inn i kirkeofringer, givertjeneste og i andre innsamlinger/gaver og hva totalsummen beløper seg til de enkelte bispedømmene. Tabellene gir også en oversikt over hvor mye som går til menighetens egen virksomhet og hva dette utgjør i prosent. Tallene viser at det er store forskjeller mellom bispedømmene, men at den prosentvise andelen som går til menighetenes egen virksomhet viser mindre variasjon.

Tab.45: Kirkeofringer og givertjeneste, herav til egen virksomhet 2006.

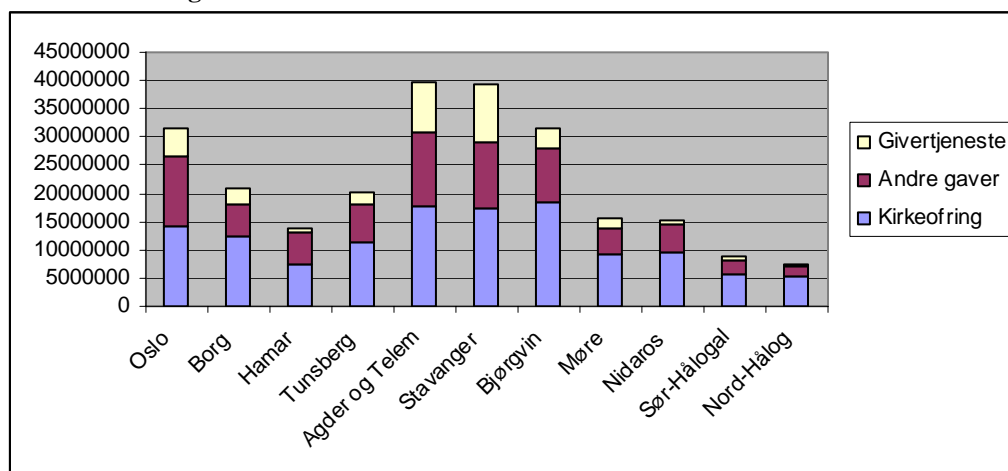
	Kirkeofringer	Til egen virksomhet	% egen 2006	% egen 2005	Givertjeneste	Til egen virksomhet	% egen 2006	% egen 2005
Oslo	14 288 794	7 482 158	52,4	50,8	4 924 865	4 875 192	99,0	93,6
Borg	12 372 509	5 529 929	44,7	44,2	2 984 078	2 889 010	96,8	92,9
Hamar	7 503 179	3 396 922	45,3	42,2	468 092	439 941	94,0	68,9
Tunsberg	11 228 609	4 360 648	38,8	39,6	2 051 429	1 859 215	90,6	78,8
Agder ogT.	17 833 606	6 647 187	37,3	36,3	8 673 126	8 336 552	96,1	93,6
Stavanger	17 208 833	6 755 311	39,3	39,5	10 368 083	9 844 154	94,9	97,0
Bjørgvin	18 326 932	7 172 562	39,1	38,4	3 315 780	3 042 370	91,8	94,2
Møre	9 041 265	3 577 847	39,6	38,5	1 768 469	1 706 254	96,5	92,0
Nidaros	9 661 856	3 959 126	41,0	41,5	711 299	675 291	94,9	70,8
Sør-Hålog	5 519 438	2 513 427	45,5	42,3	456 138	408 700	89,6	96,8
Nord-Hålog.	5 288 863	2 308 228	43,6	41,5	230 636	174 136	75,5	84,1
Sum	128 273 884	53 703 345	41,9	41,0	35 951 995	34 250 815	95,3	92,7

I 2002 gikk 122 millioner av disse inntektene til egen virksomhet, dvs. ca 57%. Av inntektene som kom inn i kirkeofringene gikk 42% til menighetens egen virksomhet. Denne prosenten lå i 1998 på 39,5. Tabell 46 gir et bilde av hvor mye som ble samlet inn i menighetene i de enkelte bispedømmene.

Tab. 46: Innsamlinger og gaver og inkommet totalt i kirkeofringer, givertjeneste og innsamlinger, herav til egen virksomhet 2006

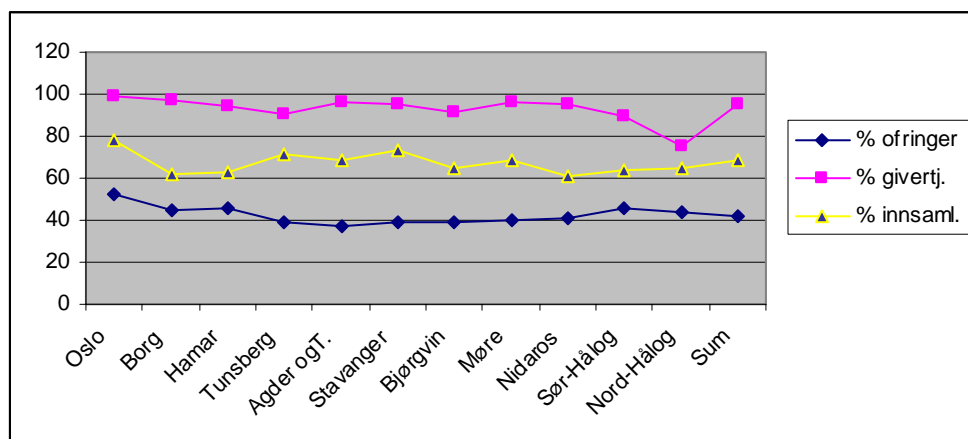
	Innsamlinger	Til egen virksomhet	% egen 2006	% egen 2005	Sum totalt	Til egen virksomhet	2006 %	2005 %
Oslo	12 277 454	9 617 393	78,3	70,8	31 491 113	21 974 743	69,8	64,5
Borg	5 697 395	3 540 268	62,1	68,9	21 053 982	11 959 207	56,8	57,2
Hamar	5 751 296	3 617 020	62,9	67,5	13 722 567	7 453 883	54,3	52,9
Tunsberg	6 907 381	4 908 087	71,1	74,4	20 187 419	11 127 950	55,1	54,3
Agder og T.	13 140 142	9 057 538	68,9	49,5	39 646 874	24 041 277	60,6	52,7
Stavanger	11 898 585	8 699 541	73,1	74,3	39 475 501	25 299 006	64,1	64,7
Bjærgvin	9 724 004	6 296 706	64,8	68,9	31 366 716	16 511 638	52,6	53,3
Møre	4 759 817	3 263 002	68,6	54,4	15 569 551	8 547 103	54,9	47,6
Nidaros	4 826 680	2 959 004	61,3	72,0	15 199 835	7 593 421	50,0	53,6
Sør-Hålog.	2 714 075	1 728 961	63,7	72,9	8 689 651	4 651 088	53,5	56,2
Nord-Hålog.	1 898 239	1 220 795	64,3	71,3	7 417 738	3 703 159	49,9	51,9
Sum	79 595 068	54 908 315	69,0	67,1	243 820 947	142 862 475	58,6	56,4

Tab. 46b: Kirkeofringer, andre innsamlinger/kollekter og gaver, og givertjeneste innsamlet i menighetene 2006

Andelen som menighetene i de respektive bispedømmer benytter til sin egen virksomhet går tydelig frem av tabell 47. Andelen har holdt seg forholdsvis konstant. For stor andel av kirkeofringer, givertjenesten og andre innsamlinger som er gitt til menighetens egen virksomhet de senere årene går frem av tab. 47b. Andelen av kirkeofringene som har gått til egen virksomhet har økt noe. Mens den i perioden 1987-93 lå på rundt 36%, har den senere økt til rundt 40%.

Tab. 47: Prosentvis andel av ofringer, givertjeneste og andre innsamlinger/gaver som gikk til egen virksomhet i 2006

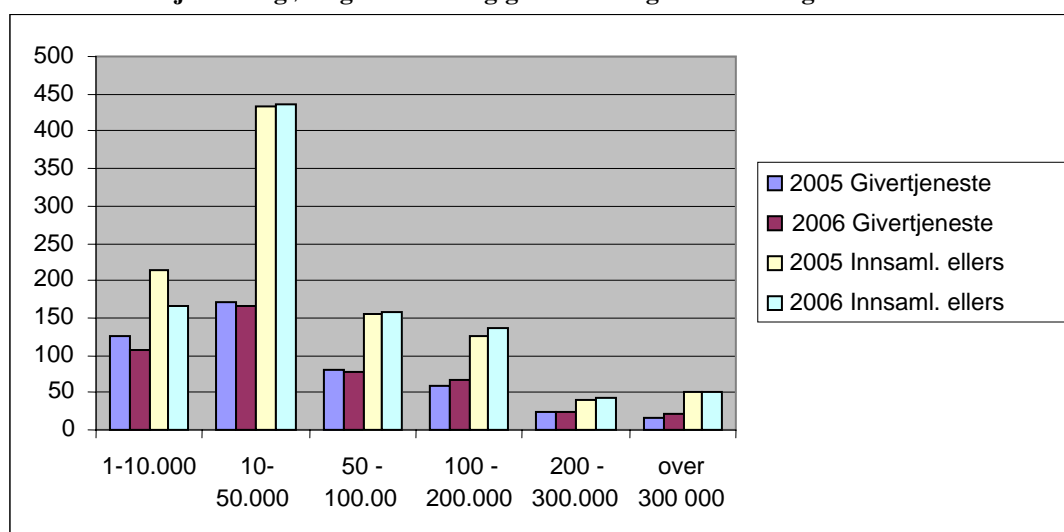

Tab. 47b: Andelen av kirkeofringene m.m. i prosent som har gått til egen virksomhet i perioden 1998–2006

	1998	2002	2005	2006
Kirkeofringer	39,5	42,0	41,0	41,9
Givertjeneste	91,0		92,7	95,3
Andre innsamlinger	67,7		67,1	69,0
Sum		57,0	56,4	58,6

Tabell 48 viser hvor mye som samles inn i de menighetene som har givertjeneste og andre innsamlinger/gaver. Det er nærmere 700 menigheter som ikke har givertjeneste og ca 200 som ikke har inntekter i kategorien innsamlinger/ andre gaver. Av tabellen går det frem at de fleste menighetene fikk inn mellom 10 – 50 000 kroner pr år, og at det var flere menigheter i 2005 som lå i kategorien 1 – 50 000 kroner enn i 2006. Menighetenes givertjenesten har forskjøvet seg mot de høyeste kategoriene. Det er 4 menigheter som har en givertjeneste på over ½ mill. kroner. Høyeste sum var 1,7 mill. i 2005 og 1,2 mill kroner i 2006. Når det gjelder andre innsamlinger lå høyeste beløp i 2005 på 1,6 mill og i 2006 på nesten 2 mill. kroner.

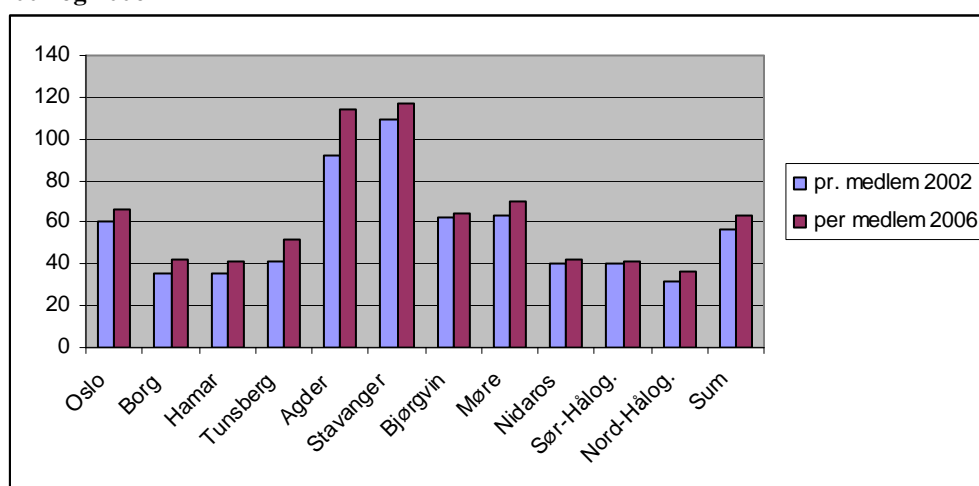
Tab. 48: Givertjeneste og øvrige innsamling/gaver i menigheten 2005 og 2006

Tabell 48b viser at hvert medlem av kirken ga i gjennomsnitt kr 63 pr år i kollekt, gaver og andre innsamlinger i 2006 mot 56 kroner i 2002. I tabellen ser vi at det er store variasjon mellom hvor mye den enkelte medlem gir i kirkeofring og andre gaver til kirken i de ulike bispedømmene. Beløpet lå i 2006 på mellom 37 kroner og opp til 116 kroner pr. medlem. Dette burde tilsi at det her ligger en utfordring og en positiv mulighet til å få økt givergleden slik at det kirkelige arbeidet i lokalsamfunnet kan styrkes

Hver gudstjenestedeltaker ga kroner 19,50 i 2006 mot kroner 17,30 i kollekt i 2002. Det er ikke mer enn hva et godt brød koster. Folk forventer at kirken er gratis og at driften av den dekkes av det offentlige og de skatteinntekter som alle med skattbar inntekt betaler. Sett i forhold til de utfordringer kirken står overfor, er det altfor få av deltakerne som ofrer til kirkens arbeid. Kanskje ikke fordi de ikke synes det kirken gjør bør støttes, men fordi man ikke har noe god tradisjon for dette eller fordi det ikke blir forkynt. Tallmaterialet viser at det er store variasjoner fra menighet til menighet.

Tab. 48b: Kirkeofringer, givertjeneste og andre gaver pr kirkemedlem i de enkelte bispedømmer i 2002 og 2006

18. Bemanning – stillinger – rekruttering

KAs *Lønns- og personellstatistikk* tabell 2a for kirkelige (ikke-statlige) arbeidstakere pr. 1. desember 2006 viser at det var i alt 6 639 stillinger i kirken mot 6 344 i 2002. Disse stillingene utgjorde 4 272 årsverk mot 4 076 årsverk i 2002. Da er ikke personer med timebetaling medregnet. I gjennomsnitt tilsier det at en ansatt var tilsatt i 63,4% stilling. KA har også en oversikt over stillingsgrupper i tabell 4b, som viser at det i 2006 var til sammen 6 471 stillinger, jf tabell 49.

Det er dessuten 1 324 menighetsprester, lønnet av bispedømmerådene, ifølge Kirkeavdelingens *Etatsstatistikk 2006*.²¹

SSB har også utarbeidet statistikk i Kostra over sysselsatte i fellesrådene og i menighetsrådene, samt sysselsatte i bispedømmerådene, som viser at det i 2006 var 6 002 fellesrådsansatte, 197 menighetsansatte og 1 458 bispedømmerådsansatte.

²¹ *Etatsstatistikk 2006*. Kultur- og kirke departementet, mars 2007

Tallene er ikke helt identiske, bl.a. fordi innsamlingen av data er noe forskjellig, både mht. hvem som er tatt med. KA og departementets oversikt viser at det var totalt 7 963 stillinger i kirken i 2006, mens SSB-tallene beløper seg til 7 657 stillinger.

Tab. 49: Stillinger i kirken fordelt på stillingskategorier 2002–2006, og kvinneandelen i 2006

	Stillinger 2002	Stillinger 2006	Endring i % 2002/2006	%andel av alle stillingene	kvinneandel 2006
Kirkemusiker	905	932	3,0	16,1	34,5
Diakoner	187	218	16,6	3,8	71,1
Kateketer	173	186	7,5	3,2	67,2
Presten	51	64	25,5	1,1	29,7
Menighetsarb.	253	316	24,9	5,5	73,1
Klokkere	423	310	-26,7	5,3	64,2
Adm.stillinger.	820	863	5,2	14,9	86,4
Kirkebygg/-gård	2143	2107	-1,7	36,3	39,2
Dag.leder/kirkev.	422	414	-1,9	7,1	41,5
Arb.leder/fagleder	113	98	-13,3	1,7	13,3
Andre lederst	251	278	10,8	4,8	60,1
Barnehagepers.	591	673	13,9		96,7
Andre		12		0,2	66,7
Sum	6332	6471	2,2	100	56,1

Som det går frem av tabell 48 har det vært en del endringer i stillingsgruppene fra 2002 til 2006. Bl.a. er det blitt færre klokkerstillinger og flere menighetsarbeidere.

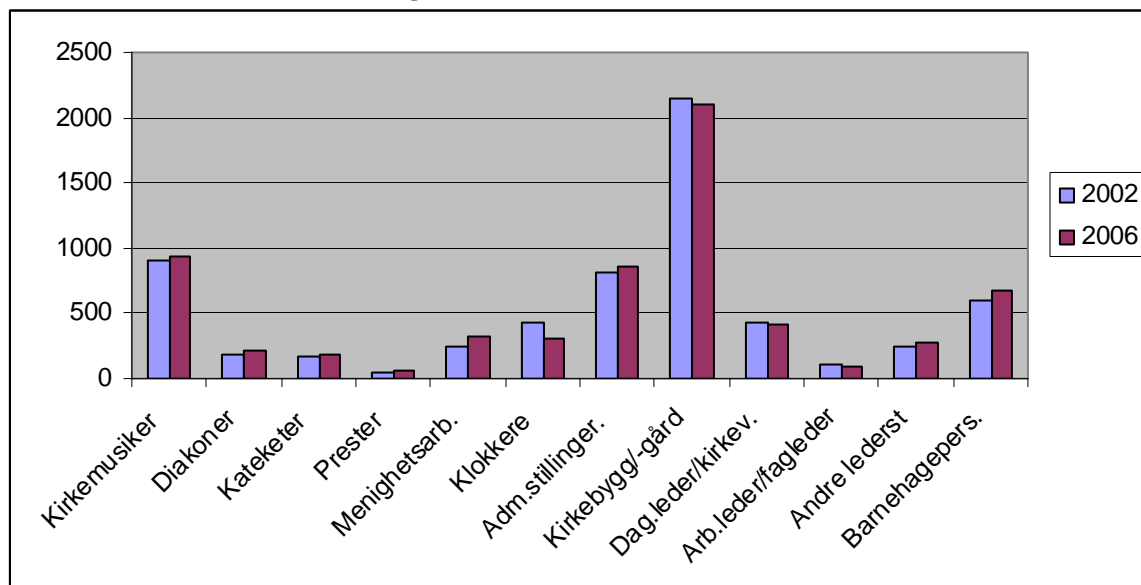
Kvinneandelen av de fellestråd- og menighetsrådsfinansierte stillingene utgjorde 56,1% mot 55% i 2002. Om barnehagestillingene holdes utenfor, lå kvinneandelen i 2006 på 51,4%. Oversikten viser at kvinneandelen er høy i de administrative stillingene (sekretærer, kontorfullmektiger o.a på menighetskontorene).

Av stillingene som innehas av kvinner var 30% heltidsstillinger, men blant menn var 50% heltidsstillinger i 2006.

Blant prester tilsatt av fellestråd/menighetsråd er kvinneandelen 29,7%, mens for de bispedømmerådsansatte lå den i 2006 på 19,3%. Prosenten lå i 1998 på 12%. Etatsstatistikken viser at Oslo hadde den høyeste kvinneandel i 2006 med 33,3%, etterfulgt av Nidaros med 31,0%, Hamar med 24,8%, Nord-Hålogaland med 21,2%, Borg med 20,8% og S-Hålogaland med 19,8%. Lavest kvinneandel hadde Agder og Telemark med 10,4%, etterfulgt av Tunsberg med 10,8%, Stavanger med 10,9%, Bjørgvin med 12,1% og Møre med 12,7%.

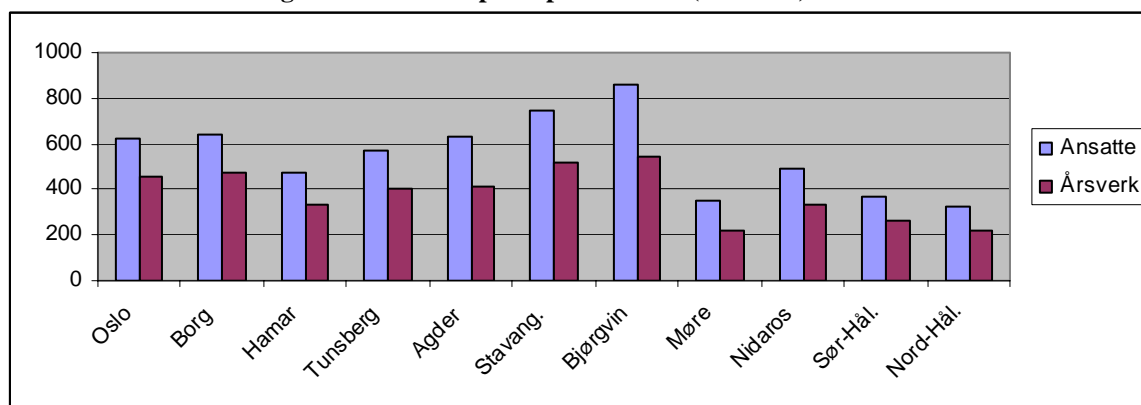
Tabell 50 viser fordelingen av de ulike stillingsgruppene i menighetene. Den største gruppen, 36,3% av de ansatte, var kirkebygg- og kirkegårdsarbeidere, derav 1 212 kirketjenere. Den nest største gruppen var kirkemusikere som utgjorde over 16% av stillingene. Av disse er ca 57% kantorer, mens de øvrige er organister. Av de ansatte er kun vel 3,8% diakoner/diakonimedarbeidere og 3,1% kateketer.

Tab. 50: Antall ansatte i ulike stillinger (2002-2006)

Tar vi med de statlige prestestillingene, utgjør disse nesten 20% av samtlige stillinger i menighetene om vi holder barnehagestillingene utenfor, og 36% av årsverkene i menighetene. I SSB-statistikken over sysselsatte og årsverk, var det i 2006 70 årsverk lønnet av menighetene, 3 970 av fellerådene og 1 384 av bispedømmerrådet (prestestillinger). Dette utgjør 5 424 årsverk, og da utgjør presteårsverkene 25% av alle stillingene i menighetene.

Tab. 51: Antall ansatte og årsverk fordelt på bispedømmene (2006-tall)

Ordinerte/vigslede medarbeidere

I tabell 52 gis en oversikt over antall ordinerte prester og vigslede diakoner, kateketer og kantorer for de siste 4 årene. Det har ikke latt seg gjøre å få inn samtlige tall før dette heftet gikk i trykken. Oversikt over ordinasjoner er hentet fra Årboka. Den viser at det ordineres ca 50 nye prester hvert år, de fleste til menighetsprest- eller vikarpresttjeneste, men også en god del til preste- eller misjonstjeneste i frivillige kristelige organisasjoner, feltpresttjeneste m.v.

Tab. 52: Antall viglede prester, diakoner, kateketer og kantorer

	2003				2004				2005				2006		
	prest	diakon	kateket	kantor	prest	dia	kat	kant	prest	diak	kat	kant	prest	dia	Kat- kan
Oslo	14	4	1	0	11				10				12		
Borg	6	2	0	3	11				3				4	1	2 -1
Hamar	8	1	0	0	7				7	1	0	0	1		
Tunsberg	0	2	0	0	1				3				5		
Agder	8	3	1	0	6				5	0	0	0	5		
Stavang.	2	1	2	0	3				9				5		
Bjergvin	8	2	2	1	9				4				4	2	2- 11
Møre	4	0	1	0	2				0				5		
Nidaros	4	1	0	0	2				7				5		
Sør-Hål.	2	2	1	1	3				2				4		
Nord-Hål.	1				1				5				3		
Sum	57	18	8	5	56				55				50		

Avslutning

Statistikken fra menighetene viser at utviklingen i kirken ikke er preget av de store svingningene fra år til år. Tallene og kurvene viser snarere stor grad av stabilitet, men det er både for gudstjenester og gudstjenestedeltakelse og oppslutningen om de kirkelige handlingene, dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd en nedadgående kurve. På noen områder er peker kurven sterkere nedover, mens på noen områder, for eksempel konfirmasjonsprosenten var det i 2006 en liten oppgang.

Det kan tyde på at dersom menigheten setter seg mål, setter i gang tiltak og prioriterer et felt, et tiltak eller en aldersgruppe, så er muligheten store for å lykkes. Engasjerte medarbeidere, lønnete og frivillige kan legge forholdene til rette, slik at mennesker kan oppleve en levende, nær og tilgjengelig kirke der troen, håpet og kjærligheten styrkes og utvikles.

Lykke til med å bygge og utruste menigheten, slik at menneskene kan få et levende møte med den oppstandne Kristus.